

Mars 2002

Regional segmentering?

En studie av stortingsrepresentantenes
komitémedlemskap med utgangspunkt i
deres geografiske bakgrunn

Aleksander Åsheim

Hovedoppgave i statsvitenskap
Universitetet i Oslo
Institutt for statsvitenskap

Våren 2002

Forord

Jeg vil først takke min veileder, Bjørn Erik Rasch, for god støtte og mange gode råd i alle deler av arbeidet med hovedoppgaven. Han fortjener en særlig takk for forslag til tema og problemstilling, og for at jeg fikk lov til å benytte materiale fra Stortingsundersøkelsen fra 1995. Takk også for muligheten jeg fikk til å yte en viss assistanse tilbake.

Takk til Hilmar Rommetvedt for muligheten til å benytte utkastet til hans kommende bok, *Politikkens allmenngjøring og den ny-pluralistiske parlamentarismen. Makt og politisk organisering sett i lys av segmenteringstesens "antitese"*.

Noen medstudenter fortjener også en takk: Elin Kristine Wilson for mange (og lange) inspirerende, konstruktive og morsomme samtaler gjennom hele hovedfaget; og Jill Åse Fredriksen og Hege Karin Slettene som sammen med meg hadde felles veiledningsmøter.

Til slutt vil jeg også takke mamma og pappa for all støtte.

Mars 2002

Aleksander Åsheim

Innhold

Forord.....	0
Innhold	2
Tabeller	5
1. Innledning: Hvorfor studere komitémedlemskap?	7
1.1 Problemstilling	7
1.2 Hvordan besvare spørsmålene?	9
1.3 Hvorfor studere Stortinget og Stortingets komiteer?	10
1.4 Oppgavens gang	13
2. Teoretisk tilnærming.....	14
2.1 Betydningen av territorielle motsetninger.....	14
2.1.1 Territorielle motsetninger i Norge.....	14
2.1.2 Geografi og representantenes holdninger.....	15
2.1.3 Regionene i komiteene	18
2.1.4 Oppsummering og forventninger til funn.....	19
2.2 Stortingets legitimitetsbasis.....	19
2.2.1 Legitimitet	20
2.2.2 Nils Brunsson: Den politiske organisasjonen.....	20
2.3 Tesen om den segmenterte stat.....	22
2.3.1 Tesen om den segmenterte stat.....	22
2.3.2 Forholdet mellom tesen om segmentering og Stortingets fagkomiteer.....	24
2.3.3 Konsekvenser av segmentering	25
2.3.4 Oppsummering og forventninger til funn.....	25
2.4 Kritikk av og antitese til tesen om segmentering	25
2.4.1 Leif Helland: ”Grenser for segmentering?”	25
2.4.2 Hilmar Rommetvedts antitese til tesen om segmentering	27
2.4.3 Oppsummering og forventninger til funn.....	28
2.5 To perspektiver på lovgivende forsamlinger.....	28
2.5.1 Fordelingsperspektivet	29
2.5.2 Informasjonsperspektivet	30
2.5.3 Krehbiels empiriske funn	31
2.5.4 Oppsummering og forventninger til funn.....	31
2.6 Antakelser, hypoteser og forventninger	32
2.6.1 Fordelingshypotesen.....	32
2.6.2 Informasjonshypotesen.....	33
3. Metode, empirisk materiale og operasjonaliseringer.....	34
3.1 Empirisk materiale	34
3.1.1 Kilder.....	34
3.1.2 Datas reliabilitet	35
3.1.3 Nærmere om stortingsrepresentantene	35
3.2 Avhengig variabel – komitémedlemskap	36
3.3 Uavhengig variabel – geografisk bakgrunn	37
3.3.1 Landsdeler	38
3.3.2 Sentralitet	39

3.4 Metode.....	40
3.4.1 Bivariat analyse	40
3.4.2 Multivariat analyse	42
3.4.3 Signifikansnivå	43
4. Stortingets fagkomiteer.....	44
4.1 Stortingets komiteer	44
4.1.1 Fagkomiteene	45
4.1.2 Reformen i 1993	46
4.1.3 Fagkomiteenes arbeidsområder	48
4.1.4 Fordeling av komitémedlemskap	49
4.2 Regionenes representasjon på Stortinget.....	50
4.3 En første tilnærming til regional representasjon i komiteene.....	51
5. Fordelingen av representanter i komitésystemet, 1985-93	53
5.1 Landsdelenes fordeling av representanter i komitésystemet.....	54
5.1.1 Landsdelenes fordeling av representanter på de enkelte fagkomiteer.....	54
5.1.2 Komiteenes sammensetning med utgangspunkt i landsdeler	58
5.1.3 Landsdelenes fordeling på overføringskomiteene.....	59
5.2 Sentralitetskategorienes fordeling av representanter i komitésystemet	61
5.2.1 Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på de enkelte fagkomiteer ..	61
5.2.2 Komiteenes sammensetning på grunnlag av sentralitetskategoriene	63
5.2.3 Sentralitetskategorienes fordeling på overføringskomiteene	64
5.3 Oppsummering og foreløpige konklusjoner	66
5.3.1 H ₁ : Fagkomiteene på Stortinget er dominert av representanter fra regioner som har særskilte interesser innenfor de respektive komiteenes arbeidsområder.....	66
5.3.2 H _{1,1} : Særlig for de såkalte overføringskomiteene vil det være klare utslag når det gjelder regionenes representasjon i komiteen	67
6. Fordelingen av representanter i komitésystemet, 1993-2001	68
6.1 Landsdelenes fordeling av representanter i komitésystemet.....	68
6.1.1 Landsdelenes fordeling av representanter på de enkelte fagkomiteer.....	68
6.1.2 Komiteenes sammensetning med utgangspunkt i landsdeler	71
6.1.3 Landsdelenes fordeling på overføringskomiteene.....	72
6.2 Sentralitetskategorienes fordeling av representanter i komitésystemet	74
6.2.1 Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på de enkelte fagkomiteer ..	74
6.2.2 Komiteenes sammensetning på grunnlag av sentralitetskategoriene	75
6.2.3 Sentralitetskategorienes fordeling på overføringskomiteene	76
6.3 Oppsummering og foreløpige konklusjoner, 1993-2001	77
6.3.1 H ₁ : Fagkomiteene på Stortinget er dominert av representanter fra regioner som har særskilte interesser innenfor de respektive komiteenes arbeidsområder.....	77
6.3.2 H _{1,1} : Særlig for de såkalte overføringskomiteene vil det være klare utslag når det gjelder regionenes representasjon i komiteen	78
6.4 Oppsummering og konklusjoner - Fordelingen på komiteene før og etter 1993.	79
6.4.1 Overføringskomiteene – samlet i de fire periodene	79
6.4.2 En sammenlikning av komiteenes sammensetning før og etter 1993	81
7. Kontroll av sammenhengen mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap: Multivariate analyser	83
7.1 De uavhengige variablene	84
7.1.1 Geografisk bakgrunn	84
7.1.2 Bakgrunnsvariable.....	84
7.2 Multivariat analyse av representantenes komitémedlemskap, 1985-2001	87
7.2.1 Landsdelene.....	87

7.2.2 Sentralitetskategoriene	92
7.3 Multivariat analyse av representantenes komitémedlemskap, 1985-1993	95
7.3.1 Landsdelene.....	95
7.3.2 Sentralitetskategoriene	97
7.4 Multivariat analyse av representantenes komitémedlemskap, 1993-2001	99
7.4.1 Landsdelene.....	99
7.4.2 Sentralitetskategoriene	100
7.5 Multivariat analyse av medlemskap i Utenrikskomiteen	102
7.6 Oppsummering	104
8. Hva kan forklare resultatene?	106
8.1 Hovedfunn så langt.....	106
8.2 Forholdet mellom landsdeler og komiteer	107
8.2.1 Overføringskomiteene	108
8.2.2 Andre komiteer.....	111
8.3 Representantenes ansiennitet.....	112
8.4 Representantenes komitéønsker	113
8.5 Regional segmentering?	116
8.5.1 Segmentering?	116
8.5.2 Institusjonelle forhold	117
8.5.3 Allmenngjøring og alliansebygging	118
8.5.4 Stortingets legitimitet	119
8.5.5 Komitéreformen i 1993	122
8.6 Avsluttende bemerkninger	123
9. Avslutning: Oppsummering av oppgavens resultater	124
9.1 Studiens hypoteser.....	124
9.1.1 De to hovedhypotesene	124
9.1.2 Underhypoteser	125
9.2 Hva gir ikke studien svar på?	126
9.3 Studien i en større sammenheng.....	127
Appendiks	128
Litteratur.....	132

Tabeller

Tabell 3.1: Stortingets fagkomiteer, 1985-2001.....	36
Tabell 3.2: Overføringskomiteer.....	37
Tabell 3.3: Landsdeler.....	38
Tabell 3.4: Sentralitetskategorier.....	39
Tabell 4.1: Fylkenes representasjon på Stortinget.....	50
Tabell 5.1: Landsdelenes fordeling av representanter på Stortingets fagkomiteer, 1985-93.	54
Tabell 5.2: Differenser mellom komiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1985-93.....	56
Tabell 5.3: Resultat av kjikvadrattest for fagkomiteenes sammensetning av landsdelene, 1985-93.....	58
Tabell 5.4: Landsdelenes fordeling av representanter på overføringskomiteene, 1985-93....	59
Tabell 5.5: Differensene mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1985-93.....	59
Tabell 5.6: Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på fagkomiteene, 1985-93	61
Tabell 5.7: Differenser mellom komiteenes faktiske og forventede andel av sentralitetskategorienes representanter, 1985-93..	62
Tabell 5.8: Resultat av kjikvadrattest for fagkomiteenes sammensetningen av sentralitetskategorier, 1985-93.....	63
Tabell 5.9: Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på overføringskomiteene, 1985-93.....	64
Tabell 5.10: Differenser mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av sentralitetskategorienes representanter, 1985-93	65
Tabell 6.1: Landsdelenes fordeling av representanter på Stortingets fagkomiteer, 1993-2001..	69
Tabell 6.2: Differenser mellom komiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1993-2001.....	69
Tabell 6.3: Resultat av kjikvadrattest for fagkomiteenes sammensetning av landsdelene, 1993-2001.....	71
Tabell 6.4: Landsdelenes fordeling av representanter på overføringskomiteene, 1993-2001..	72
Tabell 6.5: Differensene mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1993-2001.....	73
Tabell 6.6: Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på fagkomiteene, 1993-2001.....	74
Tabell 6.7: Differenser mellom komiteenes faktiske og forventede andel av sentralitetskategorienes representanter, 1993-2001.....	75
Tabell 6.8: Resultat av kjikvadrattest for fagkomiteenes sammensetningen av sentralitetskategorier, 1993-2001	76
Tabell 6.9: Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på overføringskomiteene, 1993-2001.....	76
Tabell 6.10: Differenser mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av sentralitetskategorienes representanter, 1993-2001.....	77
Tabell 6.11: Landsdelenes fordeling av representanter på overføringskomiteene, 1985-2001.....	79

Tabell 6.12: Differenser mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1985-2001.	80
Tabell 6.13: Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på overføringskomiteene, 1985-2001.....	80
Tabell 6.14: Differenser mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede prosentandel av sentralitetskategorienes representanter.	81
Tabell 7.1: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-2001, med landsdeler som geografivariabel.	88
Tabell 7.2: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-2001, med sentralitetskategorier som geografivariabel.	93
Tabell 7.3: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-93, med landsdeler som geografisk variabel.....	96
Tabell 7.4: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-93, med sentralitetskategorier som geografisk variabel.....	98
Tabell 7.5: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1993-01, med landsdeler som geografisk variabel.....	99
Tabell 7.6: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1993-01, med sentralitetskategorier som geografisk variabel.....	101
Tabell 7.7: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i Utenrikskomiteen, 1985-2001.....	103
Tabell 8.1: Hvor ofte landsdelene og sentralitetskategorienes representanter nevner komiteene blant de tre mest ønskede. Stortingsundersøkelsen 1995.	114
Tabell 8.2: Rangkorrelasjoner (Spearman's rho) mellom landsdelenes komitérangering og hele Stortingets komitérangering.	115
Tabell app. 1: Fylkenes representanter i fagkomiteene.....	128
Tabell app. 2: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-93, med landsdeler som geografisk variabel. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert.....	129
Tabell app. 3: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-93, med sentralitetskategorier som geografisk variabel. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert.....	129
Tabell app. 4: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1993-2001, med landsdeler som geografisk variabel. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert.....	130
Tabell app. 5: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1993-2001, med sentralitetskategorier som geografisk variabel. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert.....	130
Tabell app. 6: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i Utenrikskomiteen, 1985-2001. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert.	131

Kapittel 1

Innledning: Hvorfor studere komitémedlemskap?

I Stortinget sitter ikke representantene gruppert etter hvilket parti de tilhører eller etter om de tilhører partiene som er i opposisjon eller posisjon, men derimot etter hvilket fylke de er valgt inn fra. Hilmar Rommetvedt (1992: 89) ser dette som et symbolsk uttrykk for betydningen av stortingsrepresentantenes geografiske bakgrunn. Stortingsrepresentantenes geografiske bakgrunn *er* viktig. Den er viktig allerede i partienes nominasjonsprosesser; den er viktig når representantene vel er kommet inn på Stortinget – og inn i komiteene. Tema for denne oppgaven er fordelingen av stortingsrepresentantene på Stortingets fagkomiteer med utgangspunkt i fra hvilken del av landet de er valgt inn fra. Alle stortingsrepresentanter må være medlem av én, og bare én, fagkomité. Plasseringen av representanter i fagkomiteene med basis i deres region, vil bli knyttet til tesen om segmentering.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen for studien bygger på antakelser fra tesen om segmentering, både norsk og amerikansk forskning, og den nyere kritikken av denne tesen. Tesen om den segmenterte stat ble i Norge presentert av Morten Egeberg, Johan P. Olsen og Harald Sætren i artikkelen *Organisasjonssamfunnet og den segmenterte stat* i 1973, (også trykt i 1978) i forbindelse med den forrige Maktutredningen. Tesen har siden hatt stor betydning for forskeres tilnærming til blant annet Stortinget, og for politikeres oppfatninger av det politiske system. Det sentrale i tesen er at konfliktlinjene i samfunnet ikke går mellom institusjonene, men mellom sektorer eller næringer. I forbindelse med den pågående Maktutredning har imidlertid flere kritiske røster reist seg mot denne tilnærmingen, og det stilles spørsmål ved eksistensen av segmentering. Både tesen om segmentering og kritikken presenteres i neste kapittel. Til grunn for studien og analysene ligger det noen hypoteser som utledes fra oppgavens teoretiske

rammeverk. Problemstillingen utdypes og hypotesene skisseres i forbindelse med oppgavens teoridel i neste kapittel.

Oppgavens hovedproblemstilling er: *Skjer det en segmentering i Stortinget, nærmere bestemt i fagkomiteene, med basis i region?* Utgangspunktet for problemstillingen er stortingsrepresentantenes medlemskap i Stortingets 12 fagkomiteer. De 12 fagkomiteene er en sentral del av Stortingets organisering – av mange sett på som den viktigste. I komiteene forberedes alle saker som Stortinget behandler. På bakgrunn av komiteenes sentrale rolle i Stortingets saksbehandling, som presenteres grundigere i kapittel 4, er det interessant å studere hvordan representantene er fordelt på komiteene.

I studien kartlegger jeg hvor representanter fra ulike regioner sitter: Finnes det et mønster i stortingsrepresentantenes komitéplassering med bakgrunn i hvilken region de er valgt inn fra? Dominerer enkelte regioner visse komiteer? Kan hvilken region representantene kommer fra forklare hvilken komité de havner i på Stortinget? I studien er det et særlig fokus på komiteer som kan betraktes som såkalte overføringskomiteer. Dette er komiteer hvis ansvarsområder er det vi kan kalle ”pork barrel”-sektorer (Heløe 1996: 36). Dette er sektorer hvor det foregår store overføringer av midler til begrensede grupper eller områder på bekostning av flere. Jeg kommer tilbake til dette skillet i kapittel 2 og 3.

Dersom det er slik at enkelte regioner dominerer enkelte fagkomiteer, innebærer det at komiteene er skjevt sammensatt i forhold til Stortinget i plenum når det gjelder geografisk bakgrunn. Hvis vi videre tenker oss at representanter fra ulike deler av landet målbærer ulike meninger og innehar ulike preferanser, vil eventuelle mønstre i komitémedlemskap ikke bare innebære en skjev sammensetning når det gjelder geografi, men også når det gjelder representantenes preferanser.

Jeg begrenser meg imidlertid i oppgaven til å kartlegge representantens komitémedlemskap med basis i region. Jeg undersøker ikke empirisk hvorvidt komiteene er skjevt sammensatt når det gjelder preferanser, eller om representantens

geografiske bakgrunn faktisk er bestemmende for deres synspunkter og politiske aktivitet. Det er imidlertid naturlig å drøfte den kunnskapen som finnes og de undersøkelsene som allerede er gjort på dette området. Oppgaven gir dermed først og fremst svar på om én av betingelsene for segmentering foreligger – om det er slik at enkelte regioner dominerer enkelte komiteer, men altså ikke om et slikt mønster gir seg utslag i Stortingets beslutninger.

Ole Johan Eikeland gjennomførte i sin hovedoppgave, *Territoriell valordning – funksjonell arbeidsdeling*, en studie av komiteenes sammensetning for perioden 1945-77. Eikeland (1983: 73) fant at det for denne perioden ikke var tilfeldig hvor i komitésystemet representanter fra ulike fylker havnet. Visse fylker dominerte visse komiteer. Eikeland fant også sammenhenger mellom distriktenes interesser innen visse næringer, representantenes yrkesbakgrunn og deres komitémedlemskap.

Min kartlegging av representantenes komitémedlemskap begrenser seg til de fire stortingsperiodene fra 1985 til 2001. Jeg begrenser studien til denne perioden fordi det i 1993 ble gjennomført en komitéreform som innebar en del endringer i komitéstrukturen. Argumentene for disse endringene var utjevning av arbeidsbyrden mellom komiteene, parlamentarisk frigjøring fra departementsstrukturen, symbolske endringer knyttet til hvilke områder som prioriteres, og desegmentering (Rommetvedt 1998: 70). Det er derfor interessant, særlig med bakgrunn i det siste argumentet for reformen, å se om det er forskjeller i fordelingen av representanter på komiteene før og etter 1993. På bakgrunn av dette konsentrerer jeg meg om de to periodene før og de to periodene etter 1993, og forsøker å se om reformen har hatt betydning for rekrutteringen til fagkomiteene.

1.2 Hvordan besvare spørsmålene?

Studien tar sikte på å teste hypoteser knyttet til spørsmålet om regional segmentering. Ut fra det teoretiske rammeverket utledes det både konkurrerende og utfyllende hypoteser som legges til grunn for oppgaven. Hypotesene forsøkes testet med kvantitativ metode. Den avhengige variabelen i oppgaven er medlemskap i

Stortingets fagkomiteer i perioden 1985-2001, mens representantenes geografiske bakgrunn er uavhengig variabel. Studien omfatter ulike operasjonaliseringer av disse to variablene. Komitémedlemskap operasjonaliseres som medlemskap i enkeltkomiteer og som medlemskap i kategorien overføringskomiteer (se ovenfor). Variasjonene i den avhengige variabelen studeres ut fra representantenes landsdelsbakgrunn og deres bakgrunn fra tre sentralitetskategorier (sentrum, midt og periferi).

Metoden som benyttes i oppgaven er av kvantitativ art og bygger på eget innsamlet materiale. Opplysningene er hentet fra bøkene *Stortinget i navn og tall* for de fire stortingsperiodene mellom 1985 og 2001. Den kvantitative metoden gjør det nødvendig å presentere resultatene i mange tabeller. Det gjennomføres en rekke bivariate analyser for de to variablene for periodene før og etter 1993 og for den samlede perioden. Resultatene fra de bivariate analysene testes i en multivariat analyse (logistisk regresjonsanalyse) for å kontrollere for andre variable. En rekke andre uavhengige variable tas med dette inn i analysen.

Funnene fra den empiriske kartleggingen sammenstilles til slutt med tesen og kunnskapen om segmentering, og de andre teoretiske bidragene som drøftes. Disse vil bli forsøkt brukt til å forklare/belyse det jeg finner i empirien. Det vil her være særlig interessant å komme inn på representantenes komitéønsker og ansiennitet, men også institusjonelle forhold ved Stortinget og fordelingen av komitémedlemskap. I denne forbindelse diskuteres også Stortingets legitimitet i omgivelsene.

1.3 Hvorfor studere Stortinget og Stortingets komiteer?

Stortinget har siden 1814 vært Norges nasjonalforsamling. Grunnloven bygger i stor grad på prinsippene om maktfordeling og maktbalanse, med Stortinget som det lovgivende organ. Med parlamentarismen, som gradvis fikk innpass på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet, kom imidlertid disse prinsippene mer i bakgrunnen og maktbalansen ble forrykket. Stortinget fikk mer makt i forhold til regjering og forvaltning.

Stortinget har juridisk sett i hovedsak fire viktige oppgaver:

- Lovgivning (vedta nye, endre og oppheve gamle lover) fremstår i Grunnloven som Stortingets viktigste oppgave. Stortinget har en blanding av ett- og tokammersystem. I lovsaker foregår behandlingen først i Lagtinget (1/4 av representantene), deretter i Odelstinget.
- Vedta statsbudsjettet. Behandlingen av statsbudsjettet foregår i Stortinget i plenum.
- Drive kontroll med regjering og statsforvaltning. Stortinget har egne kontrollmidler som Riksretten, muligheten til å stille mistillitsforslag overfor regjeringen eller regjeringsmedlemmer, Kontroll- og konstitusjonskomiteen, høringer og spørreinstuttet; men det er også to kontrollorganer som er direkte underlagt Stortinget: Riksrevisjonen og Sivilombudsmannen. Stortingets kontroll med forvaltning og regjering har som nevnt økt på 1990-tallet. Fredrik Sejersted (2000: 173) uttrykker det på denne måten: ”Det er mer kontroll, den har en annen karakter og den er mer synlig.”
- Behandling av planer, retningslinjer, generelle politiske spørsmål og prosjekter.

Fra en statsvitenskapelig synsvinkel er det viktig også å understreke Stortingets symbolsk-ekspressive rolle (Olsen 1983: 39flg.), Stortingets rolle som et representativt og deliberativt organ, og hvordan Stortinget derigjennom oppnår legitimitet. Jeg kommer tilbake til dette i kapittel 2 og 8.

Stortinget var lenge en institusjon som ble viet lite oppmerksomhet i forskningen. En av grunnene var trolig den utstrakte oppfatning av at Stortinget og parlamenter generelt hadde mistet makt og innflytelse. I Norge ble dette synet representert ved blant andre Jens Arup Seip som karakteriserte det politiske systemet etter krigen som en ”ettpartistat” (se blant annet Seip 1987) og av Stein Rokkan med tesen ”stemmer teller, men ressursene avgjør” (se blant annet Rokkan 1987: 95). Videre er det også interessant å merke seg at Stortinget ble relativt stemoderlig behandlet av den forrige Maktutredningen. Dette er et paradoks ettersom Stortinget både etter Grunnloven og konstitusjonell sedvane har svært *stor* makt og innflytelse, med lovgivende og bevilgende myndighet; Stortinget fører kontroll med forvaltning og regjering; og kan, som en del av parlamentarismen, når som helst kaste regjeringen.

I følge Trond Nordby (2000: 22) har imidlertid Stortinget siden innføringen av parlamentarismen hele tiden hatt et stort styringspotensial, men ”realiseringen har variert som ’flo og fjære’ ”. Nordby ser i dag faktisk en fare for at Stortinget tilriver seg for *stor* makt i forhold til utøvende myndighet. Det er tydelig at Stortinget på 1990-tallet har økt sin aktivitet. Dette kan vi se av blant annet Stortingets endringsaktivitet i odelstingsproposisjoner (Nordby 2000: 281) og i Stortingets økte kontrollvirksomhet overfor regjering og forvaltning. På den annen side hevder han at Stortinget har fått svekket sin makt ved å gi fra seg myndighet til markedet og internasjonale avtaler/organisasjoner. Dette kaller Nordby ”demokratiets dobbeltbevegelse” (2000: 22, 290). Med sitt syn på variasjoner i Stortingets maktposisjon som flo og fjære, slutter Nordby seg til Lægreid og Olsens synspunkt, blant annet presentert i kapitlet ”The Ups and Downs of Parliament” i Johan P. Olsens *Organized Democracy* (1983: 42-43):

“The main argument is that variations in the political significance of the Storting do not follow a pattern of steady decline from a peak during the 1880s. Rather, the data suggest an ebb-and-flow perspective. The Storting is a part of a larger institutional network, and its significance depends on its comparative ability to cope with problems and opportunities. The Storting’s ability to cope is constrained by characteristics of the parliament as a general organizational form – a fairly large assembly of representatives elected on a territorial basis has some inherent strengths and weaknesses. But its abilities are also influenced by the specific configurations of agendas, personnel, structures and procedures that it develops or designs.”

På bakgrunn av slike ulike oppfatninger om Stortingets makt, og på bakgrunn av Stortingets utvikling det siste tiåret, er Stortinget en svært interessant og viktig institusjon å studere. Dette har da også gitt seg utslag i en mer omfattende forskning på området de siste tiårene. Utviklingen i oppmerksomhet omkring parlamentene må også ses i sammenheng med den generelle utviklingen innenfor faget Statsvitenskap. Faget begynte med fokus på de politiske institusjonene, men gikk over til et mer individualistisk fokus med behaviorismen etter andre verdenskrig. På 1980-tallet svingte pendelen med ny-institusjonalismen igjen over mot institusjonene.

1.4 Oppgavens gang

I kapittel 2 vil det teoretiske fundamentet for oppgaven presenteres. Dette, sammen med eksisterende kunnskap på området, er basis for de hypotesene som fremsettes i kapitlet, og som studien søker å teste. I kapittel 3 presenteres datamaterialet som er brukt i studien. Kapitlet inneholder også en redegjørelse for metoden som brukes i analysene. Før oppgavens analysedel er det i kapittel 4 nødvendig å redegjøre for hvordan Stortingets komitésystem fungerer, hvordan representantene fordeles på komiteene og noe om valg og representasjon. Analysene av empirien presenteres og drøftes i kapitlene 5-8. I kapittel 5 og 6 studeres de bivariate sammenhengene mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap for hhv. 1985-93 og 1993-2001. De bivariate sammenhengene blir i kapittel 7 utsatt for en kontroll for andre variable i en multivariat analyse. Kapittel 8 tar sikte på å sette resultatene fra analysene inn i en helhet og de forsøkes forklart. Studien avsluttes med en kort oppsummering i kapittel 9.

Kapittel 2

Teoretisk tilnærming

Ettersom denne studien dreier seg om regionenes plassering i Stortingets fagkomiteer, vil jeg begynne med å se på hva vi vet om de territorielle motsetningene i Norge og på Stortinget. Stortingets legitimitetsbasis diskuteres i avsnittet etter dette. Deretter gjennomgås tesen om den segmenterte stat og kritikken som har kommet mot den. Så følger en gjennomgang av to perspektiver på lovgivende forsamlinger, basert på studier av den amerikanske Kongressen. Til slutt vil jeg utlede forventninger og hypoteser fra det teoretiske rammeverket jeg har skissert i dette kapitlet.

2.1 Betydningen av territorielle motsetninger

Forskjeller mellom landsdeler i Norge og deres betydning for konfliktlinjer, politikk og partier, har vært et sentralt tema i norsk valgforskning. Særlig fokus har det vært på konfliktlinjen sentrum-periferi/by-land. I følge Arend Lijphart (1984: 136-137) er det bare i noen få land, først og fremst i Norden, forskjellene mellom by og land utgjør en reell konfliktlinje som får utslag i politiske partier. Det er derfor naturlig at territorielle motsetninger har hatt en sentral rolle i norsk politikk og forskning. Jeg har ikke her mulighet til å komme inn på alle studier som er gjort på dette området, men vil ta for meg noen viktige og relevante bidrag for min studie.

2.1.1 Territorielle motsetninger i Norge

Stein Rokkan beskjeftiget seg mye med konfliktlinjer i det norske samfunnet, herunder også en territoriell konfliktlinje. I sin modell over nasjonsbygging i Europa har han med en modell med to kryssende konfliktlinjer – en territoriell dimensjon mellom sentrum og periferi som er knyttet til den nasjonale revolusjon, og en funksjonell dimensjon knyttet til det økonomiske system og den industrielle revolusjon (Rokkan 1987). Rokkan (1987: 137-138) skiller mellom fem

konfliktdimensjoner i det norske politiske systemet: Den territorielle, den sosio-kulturelle, den religiøse, den økonomiske konfliktlinjen på varemarkedet, og motsetningen på arbeidsmarkedet. Den territorielle motsetningen går mellom hovedstad og provins, mellom sentrum og periferi. Skillet mellom sentrum og periferi er knyttet til geografisk avstand, grad av åpenhet og avhengighet (Rokkan 1987: 222). Periferien skiller seg fra sentrum på disse punktene, men også økonomisk og kulturelt. I disse modellene ble Oslo og det sentrale Østlandsområdet regnet som sentrum, mens Nord-Norge og Vestlandet var de mest typiske periferiområdene.

De regionale motsetningene har gitt seg utslag i de politiske partiene og deres oppslutning. Det har i lang tid vært faste mønstre i partienes oppslutning i ulike deler av landet, og de har tradisjonelt hatt sine tyngdepunkt i forskjellige deler (Valen 1995: 83). Som eksempler på dette kan nevnes at Arbeiderpartiet har hatt sitt tyngdepunkt på det indre Østlandet og i Nord-Norge, Kristelig Folkeparti på Sørlandet og Vestlandet, og Høyre i Oslo-området (Valen 1995: 84-88). Partienes regionale profil har imidlertid blitt mindre tydelig etter hvert. Tor Bjørklund (1999: 69) konkluderer sin studie av kommune- og fylkestingsvalget i 1995 blant annet med å si at ”den regionale faktoren er i et lengre tidsperspektiv på retur.” Det tenkes da først og fremst på politiske forskjeller mellom *landsdeler*. Skillet mellom by og land gir derimot sterke utslag. Som påpekt av blant annet Bjørklund (1999: 69) er denne utviklingen i tråd med Rokkans teori om nasjonsbygging: ”Landet blir gradvis ett.”

2.1.2 Geografi og representantenes holdninger

Donald R. Matthews og Henry Valen ser i sin bok *Parliamentary Representation. The Case of the Norwegian Storting* (1999) på hvordan Stortinget representerer den norske befolkningen. Datamaterialet som benyttes i deres studie er fra stortingsperioden 1985-89. I boken stiller de blant annet det betimelige spørsmål: ”Do social characteristics matter?” (Matthews og Valen 1999: 140 flg.). I sin studie finner Matthews og Valen det klart at stortingsrepresentanter med ulik sosial bakgrunn har ulike politiske syn. Ved å se på representantenes syn på 18 politiske spørsmål, finner de at kjønn og yrke er de sosiale karakteristika som skiller mest mellom

representantene. For enkelte politiske spørsmål er det imidlertid signifikante forskjeller mellom grupper basert på andre sosiale karakteristika også. Blant disse er et geografisk aspekt, nemlig om representanten er bosatt eller født i by- eller landdistrikter. For begge disse variablene er representanter som enten er bosatt eller født i landdistrikter signifikant mer positive til overføringer til periferien og mindre positive til skattelettelse enn representanter fra by-distrikter. Bosted har i tillegg betydning for holdninger til subsidier til "urban økonomi" og u-hjelp. Studien viser videre at det er klare forskjeller mellom politikernes og velgernes preferanser, selv om de har samme sosiale bakgrunn. Konklusjonen er altså for Stortingets representanter at "the social characteristics of members do matter" (Matthews og Valen 1999: 144), men det bemerkes også at disse skillene som oftest følger partilinjene, og ikke går på tvers av dem (1999: 152).

Matthews og Valen (1999: 153 flg.) kommer også inn på forholdet mellom stortingsrepresentantene og deres distrikter når de stiller spørsmål om hvem eller hva representantene representerer på Stortinget. Utgangspunktet er følgende:

"Electoral districts for the Storting are large, represented by several members from several political parties. Realistically, no member can represent the entire district; the member must define who or what to represent." (Matthews og Valen 1999: 153)

Ikke uventet finner de at representantene først og fremst føler seg som talsmenn for sitt *parti*. På spørsmål om representanten først og fremst føler seg som en talsmann for partiet eller hjemdistriktet svarer 60% partiet, 5% distriktet og 35% begge. Det er likevel ikke helt klart hva det legges i det å være *talsmann for partiet*.

Representantene ble derfor spurt om de var talsmenn for spesielle interesser, ideer eller krav innen deres parti. 70% av representantene svarte bekræftende på dette. Av disse sa 55,5% at de var talsmenn for ulike grupper, 32% for distrikter og 27,5% for ideologi og politiske syn. Det er store forskjeller på distriktsorientering mellom representanter fra ulike regioner. Mest orientert mot sitt eget distrikt er representanter fra Nord-Norge, Vestlandet og Trøndelag, og sysselsatte innenfor industri og primærnæringene. Det viser seg også at orienteringen mot egne distrikter er størst for nye representanter, og avtar med økende ansiennitet på Stortinget.

Valen, Narud og Hardarson (2000: 113-114) deler i sin studie av forholdet mellom geografi og politisk representasjon i Danmark, Island, Norge og Sverige, landene inn i sentrum- og periferikategorier. For Norges del defineres Nord-Norge som periferi, Oslofjordområdet som sentrum, mens resten av landet plasseres i en midt-kategori. I følge deres studie anser representantene i alle de fire landene det som viktigst å fremme og jobbe for sine partiers politikk. Ikke i noen av landene er det noen særlige forskjeller mellom sentrum og periferi når det gjelder dette. I alle land er det derimot slik at representanter fra periferien vier mer oppmerksomhet til spørsmål av en regional karakter, for eksempel ved å hjelpe enkeltpersoner og fremme egen regions interesser, enn det representanter fra sentrum gjør. Det må imidlertid bemerkes at forskjellen mellom regionene når det gjelder det å fremme sin egen regions interesser ikke er signifikant for Norge.

Det neste skrittet i Valen, Narud og Tordarsons studie (2000: 120 flg.) er å studere forskjeller mellom regioner i ulike politiske stridsspørsmål hvor man forventer samme oppfatning over hele landet. For disse funksjonelle, politiske sakene uttrykker velgerne stort sett samme oppfatninger uavhengig av region. Politikernes oppfatninger varierer derimot etter hvilken region de tilhører. Politikernes politiske syn avviker dermed fra velgernes, og størst er denne forskjellen for periferien. Blant de politikkområdene disse funnene gjelder er holdning til reduksjon av offentlig sektor og til mindre lønnsforskjeller. For plassering på høyre-venstre skalaen finner de ikke forskjeller i det hele tatt.

Når det gjelder *territorielle* stridsspørsmål (spørsmålet om medlemskap i EU, statlig støtte til distriktene, bygging av veier og tunneler), er resultatet et annet. For Norges del er det for disse spørsmålene store regionale forskjeller i synspunkter, og det er i stor grad samsvar mellom politikernes og velgernes syn (i noe større grad i periferien).

2.1.3 Regionene i komiteene

De faste stortingskomiteene er svært viktige i Stortinget arbeid. Derfor er de viktige også for representantene. Når jeg skal se på hva vi vet om regionenes rolle i komitésystemet, vil jeg igjen referere til Matthews og Valens studie (1999). Det er store forskjeller mellom komiteene når det gjelder hvor stor andel av representantene som ønsker å sitte i de forskjellige komiteene. Også når representantene blir spurt om i hvilke komiteer de kan gjøre mest for sitt distrikt, mest for sitt parti, hvilke komiteer som betyr mest for deres innflytelse, har mest prestisje og som behandler de viktigste sakene, kommer det frem en tydelig rangering. Viktigst her er at Kommunalkomiteen, Energi- og industrikomiteen og Samferdselskomiteen rangeres høyest av representantene over i hvilke komiteer de kan gjøre mest for sine distrikter (Matthews og Valen 1999:160). En ytterligere indikasjon på hvilken betydning det har hvilket distrikt representantene kommer fra finner de ved å korrelere rangeringene av komiteene jeg har nevnt med en liste over hvilke komiteer representantene helst ønsker å sitte i. Det viser seg at representantenes egen innflytelse er viktigst for hvilken komité de ønsker å sitte i, men som en nummer to kommer muligheten til å gjøre mye for sitt distrikt (Matthews og Valen 1999: 161). Distriktenes betydning viser seg også ved at 40% av representantene ofte tar initiativ som fremmer sine egne distrikters interesser i egne komiteer (Matthews og Valen 1999: 162).

Ole-Johan Eikeland undersøkte i sin hovedoppgave, *Territoriell valordning – funksjonell arbeidsdeling* fra 1983, blant annet om det var tilfeldig hvor i komitésystemet representanter fra ulike fylker havnet. Han konkluderte slik (1983: 148):

”Kva arbeidsoppgåver representantane får i Stortinget, er ikkje uavhengig av kva fylke dei representerer. Det vil seie at for den tidsperioden vi her har studert, 1945-1977, er det tendensar til at nokre fylker er konsentrerte i spesielle komitear, medan andre fylker ikkje har hatt representantar der.”

Eikeland finner at en for alle fylker utenom fem kunne avvise nullhypotesen om tilfeldig fordeling. Det vil altså si at for de resterende fylker var det ikke tilfeldig hvilken komité representanten fra fylket havnet i. Det er klare forskjeller mellom

fylkene når det gjelder hvilke komiteer deres representanter havner i. Dette kan tyde på at ulike komiteer er av ulik interesse for representanter fra ulike fylker. Eikeland (1983: 71) finner blant annet at det er en sterk sammenheng mellom fylkenes interesser innenfor fiske og sjøfart og andel representanter i Sjøfarts- og fiskerikomiteen, en middels sammenheng mellom samferdselsinteresser og andel i Samferdselskomiteen, og en viss sammenheng mellom jordbruksinteresser og andel i Landbrukskomiteen.

2.1.4 Oppsummering og forventninger til funn

Som vi ser er det mye som tyder på at representantenes geografiske bakgrunn *har* betydning for deres preferanser og hvilke områder deres interesser er konsentrert på, og videre at denne bakgrunnen har betydning for hvilke komiteer representantene ønsker å sitte i. Ut fra de studiene som er presentert i dette avsnittet vil man kunne forvente å finne tegn på at enkelte regioner dominerer enkelte komiteer, fordi regionene har ulike behov og problemer. Av samme grunn vil representanter fra ulike regioner systematisk ønske seg til bestemte komiteer. Vi har imidlertid også sett at representantenes geografiske bakgrunn ikke synes å være den *viktigste* forklaringsvariabelen verken for politiske preferanser eller for komitéønsker. Derfor er det ikke å forvente en perfekt sammenheng mellom hvilken region representantene kommer fra og hvilken komité de sitter i.

2.2 Stortingets legitimitetsbasis

Jeg vil nå se nærmere på Stortingets legitimitetsbasis. Dette tas opp igjen i kapittel 8 hvor resultatene fra analysene blir forsøkt forklart og diskutert. Resultatene, sammen med tesen om segmentering, vil der blant annet bli satt i sammenheng med Stortingets legitimitet. Det er naturlig å knytte begrepet legitimitet til den geografiske representasjonen på Stortinget og i komiteene. Det er som vi skal se nødvendig at Stortinget har legitimitet i mange ulike grupper i samfunnet – og i ulike landsdeler. I dette bildet spiller representasjon en viktig rolle.

2.2.1 Legitimitet

Legitimitet vil i denne sammenhengen bety ”at andre har tillit til at personen/organisasjonen handler med utgangspunkt i akseptable verdier og normer og rimelig sikre kunnskaper” (Gran 1997: 138-139). Stortingets legitimitet er derfor knyttet til at dets omgivelser har tillit til at det handler og fatter beslutninger i overensstemmelse med de verdier og normer som er akseptable i samfunnet, både når det gjelder fremgangsmåten som fører frem til og innholdet i beslutningene. I tillegg er det viktig for Stortingets legitimitet at det tar opp de kravene som ulike grupper i samfunnet har. Østerud (1991: 50) sier at ”legitimitet er et bånd mellom de styrende og de styrte, der statsledelsens mål og prinsipper har oppslutning nedenfra.” Johan P. Olsen (1983: 39) beskriver Stortingets legitimitetsbasis slik:

”The parliament’s most important resource base, authority and legitimacy, depends on its comparative ability to detect, articulate and represent public concerns or the concerns of powerful groups. “

Dette er knyttet både til hvordan innholdet i beslutningene får effekt på gruppene, og til folks verdier, det vil si hvordan Stortinget har innflytelse på hvordan politiske prosesser og utfall tolkes (Olsen 1983: 39). Det siste inngår i Stortingets symbolsk-ekspressive rolle. Denne rollen innebærer videre at Stortinget skal gjenspeile signaler og stemninger i omgivelsene. I følge Olsen (1983: 37) baseres det politiske systems legitimitet på en rekke forhold på grunn av den institusjonelle kompleksiteten. Legitimitetsbasisen omfatter derfor flere ulike former for politiske deltakelse og avgjørelsesformer.

2.2.2 Nils Brunsson: Den politiske organisasjonen

Nils Brunsson skisserer i sin bok *The Organization of Hypocrisy* (1989) to idealtyper av organisasjoner: en handlingsorganisasjon og en politisk organisasjon. I skillet mellom disse to organisasjonene er organisasjonenes legitimitetsbasis særdeles viktig, og de retter seg mot to typer omgivelser: Meyer og Rowan (1977) skiller mellom organisasjonens tekniske og institusjonelle omgivelser. De tekniske retter seg mot organisasjonens instrumentelle beslutningsaktivitet og mot organisasjonens effektivitet, mens de institusjonelle ikke har en handlingsrettet karakter og motsvares

av institusjonens distinkte normer og verdier (Christensen 1991: 17). For den politiske organisasjonen er de institusjonelle omgivelsene viktigst.

Handlingsorganisasjonen representerer langt på vei det tradisjonelle synet på organisasjoner, hvor det foregår et bytte av ressurser mellom en løsnings-, effektivitets- og produktorientert organisasjon og omgivelsene (Brunsson 1989: 14 flg.). Organisasjonen oppnår legitimitet gjennom å handle, og er preget av enighet, regler og stabile omgivelser. Struktur og rekruttering velges ut fra instrumentelle vurderinger. Organisasjonene er ofte spesialisert for på denne måten å kunne håndtere mangfoldige og inkonsistente omgivelser.

Den politiske organisasjonens legitimitetsbasis er evnen til å reflektere inkonsistente normer og til å tilfredsstille ulike grupper som finnes i omgivelsene (Brunsson 1989: 19 flg.). Inkonsistente krav bygges inn i organisasjonen. Økt generalisering i organisasjonen øker derfor dens legitimitet ved at den da reflekterer mange normer innenfor mange områder. I motsetning til handlingsorganisasjonen er konflikt mellom medlemmene i organisasjonen viktig ved rekruttering. Dette konfliktnivået må holdes ved like – og være synlig. Organisasjonen er multi-strukturell, multi-ideologisk og har heterogene medlemmer. Også den politiske organisasjonen kan komme med produkter, men det viktigste den yter er tale og avgjørelser. Dette brukes til å oppnå legitimitet.

De to organisasjonstypene er idealtyper og finnes først og fremst i blandingsformer. Organisasjoner som må ta hensyn til begge typer omgivelser, og dermed ”produsere” både politikk og handlinger, kan få problemer med inkonsistente krav (Brunsson 1989: 33). Brunssons (1989: 33) løsning på dette dilemmaet er at organisasjonen skiller de to og dekobler dem. Parlamentet ligger imidlertid svært nær *den politiske organisasjonen*. Dette gjelder også Stortinget. Stortinget produserer ikke noe i tradisjonell forstand, men ”produserer” mye tale og avgjørelser. Konflikter og ulikheter er det sentrale ved rekruttering, ved at representanter velges inn fra ulike partier. I tillegg synliggjøres konfliktnivået i organisasjonen i blant annet debatter og

ved at representantene først og fremst representerer sine partier og ikke Stortinget som helhet.

2.3 Tesen om den segmenterte stat

2.3.1 Tesen om den segmenterte stat

Som vi skal se er territorielle forhold og representantenes geografiske bakgrunn også av betydning når det gjelder tesen om den segmenterte stat, selv om det var organisasjonene og den korporative segmentering som stod i sentrum for den forrige Maktutredningens tilnærming. Tanken om den norske stat som en segmentert stat ble presentert i artikkelen *Organisasjonssamfunnet og den segmenterte stat* i 1973, (artikkelen ble også trykt i 1978, og det er den utgaven jeg bygger på her) nettopp i forbindelse med Maktutredningen. Forfatterne Morten Egeberg, Johan P. Olsen og Harald Sætren presenterer tesen som en samling ideer og spørsmål for videre forskning, og ser den segmenterte stat som et perspektiv på det norske samfunnet. I artikkelen prøver de ikke ut tesen empirisk, men stiller først og fremst mange spørsmål.

Forfatterne tar i artikkelen utgangspunkt i fremveksten av organisasjonssamfunnet og de store organisasjonene som gjør at offentlige myndigheter står i ”et (gjensidig) avhengighetsforhold til organisasjonene” (Egeberg et al. 1978: 115). Samtidig vokser den segmenterte stat frem, hvor konfliktlinjene i samfunnet ikke følger institusjonsgrensene; konfliktlinjene går for eksempel ikke mellom Storting og regjering, eller mellom regjering og organisasjoner. Konfliktlinjene antas derimot å gå *gjennom* institusjonene og langs nærings- eller sektorgrensene. Den sentrale idé i ”den segmenterte stat” er at det politiske system består av en samling segmenter eller beslutningsarenaer som hver ”kan beskrives ved hjelp av hvilke deltakere som anses som legitime, hvilke problemstillinger, verdier og situasjonsoppfatninger som oppfattes som sentrale, hvilke typer kunnskap som defineres som ekspertise,” og ”ved sine spilleregler og sine rutiner for problem- og konfliktløsning” (Egeberg et al. 1978: 122). Det antas at slike segmenter kan gjelde en spesiell type næring, sektor eller

funksjon (for eksempel landbruk, fiske, forsvar, undervisning). Hvert segment består av deltakere fra ulike institusjoner innenfor en sektor eller næring: blant annet fra Stortinget (fagkomiteene), interesseorganisasjoner og fagdepartement. Hvert segment deler en felles oppfatning av samfunnet. Segmentene er først og fremst interessert i *sitt* område og *sine* problemer, uten at konsekvenser for omgivelsene vies stor oppmerksomhet. Konsekvensen av ”den segmenterte stat” blir at ”den offentlige politikken” relativt ofte kommer til å framstå som et *biprodukt* av det som skjer innenfor de ulike segment” (Egeberg et al 1978: 124). Samordningen innenfor det politiske system blir dermed svekket.

Gudmund Hernes, som ledet den forrige Maktutredningen, var sentral i utformingen av tesen om den segmenterte stat. Hernes går et skritt lenger i påstanden om at den norske stat faktisk *er* segmentert. Bakgrunnen for tesen henter han fra teorien om byttemakt og henviser til Stanley Lieberson som

”hevde at de som hadde sterke eller konsentrerte interesser innen hvert segment, først og fremst ville satse sine ressurser der og derved oppnå store resultater, og så å si overlate til andre segmenter å påvirke felter der disse var sterkest berørt av beslutningene”(Hernes 1984: 153).

Eller med andre ord:

”(...) de interesser som et segment har, kan være bestemmede for bevilgninger og politikk på feltet ved at andre segmenter de facto kompenseres ved kontroll på ”sine” områder” (Hernes 1983: 290).

Hernes (1983: 291) skiller mellom to grader av segmentering: jerntriangler og trippelallianser. ”Jerntriangler” betegner forhold mellom interesseorganisasjoner, departement og parlamentskomité innenfor samme sektor, hvor det er vanskelig for andre å trenge inn. Trippelallianser er en mildere form for koblinger.

Det empiriske belegget for sine antakelser om en segmentert stat finner Hernes i ”en sektorisert representasjon i offentlige utredningskomiteer, råd og styrer” (1983: 291), og ”i det uformelle kontaktnettet mellom stortingskomiteer, organisasjoner og departementer” (1983: 294). Det er viktig å merke seg at ikke alle saker tenkes behandlet av sektorene selv; Hernes fremhever derimot at visse saker er for alvorlige

til at de kan overlates til sektorene, og at ulike politiske faktorer fører sakene opp på et høyere og mer samordnet, politisk nivå (Hernes 1984: 164-165).

2.3.2 Forholdet mellom tesen om segmentering og Stortingets fagkomiteer

Ett element av de segmentene man ser for seg innenfor tesen om segmentering er altså Stortinget, eller nærmere bestemt Stortingets fagkomiteer. Man ser for seg at stortingsrepresentantene representerer ulike særinteresser, og at det er en tendens til at representantene sitter i komiteer som har ansvaret for de respektive områder.

Representantene forutsettes å tilhøre en gruppe med samme særinteresse og som deler en felles oppfatning av problemområdet. Til grunn for dette ligger det noen forutsetninger: Komiteene må være spesialisert med hensyn til sektorinteressene, og det må være mulig for representantene *selv* å velge hvilken komité de vil sitte i (Helland 2000: 8). I følge tesen om segmentering vil fagkomiteene være skjevt sammensatt, det vil si at komiteene består av representanter som er mer positivt innstilt til interessentene innenfor komiteenes fagområde enn det som er gjennomsnittet for Stortinget som helhet. Tesen om segmentering forutsetter at komiteene i stor grad får gjennomslag for sitt syn i Stortinget. Det vil si at man antar at de fleste komitéinnstillingene går gjennom behandling i plenum uten å bli endret.

Men hva er så representantenes særinteresser? Helland (2000: 7) definerer en representants særinteresse slik: "(...) en velgergruppe som foretrekker politiske tiltak hvor nytten konsentreres på gruppemedlemmene, mens finansieringskostnadene spres på samtlige velgere". I følge Helland (2000: 7) har litteraturen konsentrert seg om to typer: distrikt og korporasjon. Som tidligere nevnt ble det fokusert på sistnevnte i forrige Maktutredning, men Hernes har som vi har sett også vært opptatt av distriktsrepresentasjon. Temaet har dessuten vært svært sentralt i amerikansk forskning.

Gudmund Hernes (1973: 11) hevder at representantene forsøker å få, og *får*, "direkte herredømme over de sakene de er mest interessert i ved å oppnå medlemskap på de komiteer som treffer beslutninger om disse sakene", og begrunner dette empirisk ved

å vise til komitémedlemmenes sektorbakgrunn. Hernes (1984: 157) hevder at både distrikter og næringer er sentrale faktorer i komitéplassering, og at det foregår et ”*stilltiende bytte* mellom representanter fra ulike distrikter og næringer” når det gjelder medlemskap i Stortingets fagkomiteer. De som er mest berørt innenfor et område blir best representert i de respektive komiteene, mens de gir fra seg representasjon i andre.

2.3.3 Konsekvenser av segmentering

Som nevnt fører segmentering til en manglende samordning ettersom segmentene søker å maksimere sin egen nytte. Dette fører videre til at vedtakene som fattes faktisk ikke er slik flertallet ønsker. Helland (2000: 11) trekker frem tre forhold om segmenteringens konsekvenser: Visse interesser som nyter godt av en sterk organisering blir overrepresentert, det oppstår en samfunnsøkonomisk ineffektivitet ettersom ”bestemte interesser avskjermes fra markedets dom gjennom politiske beslutninger,” og endelig budsjetter som ligger over det flertallet i Stortinget ønsker. Hernes (1984: 157) spissformulerer dette: ”*alle er overrepresentert*”.

2.3.4 Oppsummering og forventninger til funn

Ut fra tesen om Norge som en segmentert stat og den betydning geografisk bakgrunn har for politikerne vil man forvente å finne at stortingsrepresentanter med særinteresser sitter i komiteer som har disse områdene som sitt ansvar. På denne bakgrunn kan man forvente at representanter i stor grad sitter i komiteer som er viktige for deres distrikter, og dermed gir opp innflytelsen over andre områder.

2.4 Kritikk av og antitese til tesen om segmentering

2.4.1 Leif Helland: ”Grenser for segmentering?”

Tanken om det norske system som et segmentert system fikk etter Maktutredningen innpass hos forskere, i media og hos politikerne selv. Leif Helland kommer imidlertid i en rapport fra den pågående Makt- og demokratiutredningen (2000), og i sin doktoravhandling (2001), med motbør mot tesen om segmentering knyttet både til

dens teoretiske og logiske, og dens empiriske grunnlag. Helland (2000: 3) oppsummerer sine svar med å si at tesen om den segmenterte stat ”har et tvilsomt teoretisk fundament, og påstanden om at staten er segmentert synes å ha et svakt empirisk belegg”.

Helland (2000: 13-17) kritiserer det teoretiske fundamentet tanken om segmentering bygger på ved å sette byttemaktmodellen opp mot delegasjonsmodellen. Det sentrale i kritikken er læring. Byttemaktmodellen og tesen om segmentering kritiseres på to hovedpunkter: Den hevder at all informasjon er åpent kjent, og at Stortingets plenum ikke kan endre komiteenes forslag. Helland argumenterer derimot for at beslutningssituasjonen er preget av usikkerhet og ufullkommen informasjon. Helland konkluderer den teoretiske kritikken med at plenum ikke vil la komiteene bestå av sektorentusiaster. Dette ville hindre komitésystemet i å fungere som et læringssystem for den lovgivende forsamling.

Helland hevder at segmenteringen har dårlig empirisk belegg. Han viser blant annet til den tidligere omtalte undersøkelsen av Matthews og Valen, og legger vekt på at representantene i følge denne først og fremst representerer partiet. Bare en liten del av representantene sier at de representerer bestemte næringer. Videre hevder han at institusjonelle forhold hindrer en ren selvseleksjon til komiteene, og at komiteenes medlemmer i svært liten grad har andre holdninger på spørsmål som faller inn under komiteen enn det representanter utenfor komiteen har. Når det gjelder plenumsanledning til å overprøve forslag fra komiteene, anses denne for å være til stede og faktisk skje. Helland hevder heller ikke å finne tegn på segmentering i budsjettene. Hellands (2000: 55) hovedkonklusjon på prøvingen av tesen om segmentering blir dermed: ”Alt tyder på at konflikt- og samarbeidsmønstrene i Stortinget følger partigrensene, ikke komitegrensene.”

Bjørn Erik Rasch presenterer i sin kronikk, *Består Stortingets fagkomiteer av ”sektorentusiaster”?* (1997: 29), funn som peker i samme retning:

”Det finnes *ikke* noe grunnlag i foreliggende forskning eller i dataene som er presentert her for å hevde at komitémedlemmer rent preferansemessig avviker fra forsamlingen som helhet (...). Det motsatte kan i og for seg heller ikke slås entydig fast.”

Bakgrunnen for at komiteene ikke ender opp som preferansemessig avvikende er partienes sentrale rolle i sammensetningen av komiteene.

2.4.2 Hilmar Rommetvedts antitese til tesen om segmentering

Hilmar Rommetvedt har presentert en alternativ forståelse av norsk politikk i form av en antitese til tesen om segmentering: tesen om politikkens allmenngjøring (Rommetvedt 2002; tesen legges også frem i en kommende bok av Rommetvedt¹).

Tanken bak denne antitesen er at ”*allmenngjøring* av politiske interesser og verdier er en av de viktigste nøklene til forståelse av maktforhold og politiske prosesser” (Rommetvedt kommer: 8). Tesen dreier seg om samordning på tvers av sektorer, åpenhet for omgivelsene, om å skape legitimitet gjennom å vise at man ivaretar allmenne hensyn og om å bygge allianser (2002: 166).

Behovet for åpenhet og samordning ser Rommetvedt (kommer: 11) som et resultat av to endringsprosesser i samfunnet: økt pluralisering og forbedring av kommunikasjonene. Samordningsbehovet oppstår fordi ulike deler av samfunnet i økende grad påvirker hverandre (Rommetvedt 2002: 166). På bakgrunn av dette blir det ikke mulig å opprettholde segmenter innenfor bestemte sektorer. Segmentene vil ikke ha mulighet til å isolere seg. Rommetvedt trekker frem eksempler på samordning på både statlig og kommunalt nivå, men mest interessant for denne studien er det at han i sin kommende bok trekker frem nettopp komitéreformen i 1993 (særlig den nye Næringskomiteen) og budsjettreformen i 1997 som ledd i dette.

Tesen om segmentering forutsetter at segmentene konsentrerer seg om *sine* områder og interesser uten å ta hensyn til helheten i samfunnet. I tesen om politikkens allmenngjøring ville heller ikke dette være mulig. Årsaken er at samfunnets

¹ Selv om boken ikke har kommet ut ennå, velger jeg i teksten å henvise til sidetall for denne boken. Sitatene og henvisningene bygger på Hilmar Rommetvedts reviderte utkast fra 02.01.02 til *Politikkens allmenngjøring og den ny-pluralistiske parlamentarismen. Makt og politisk organisering sett i lys av segmenteringstesens "antitese"*.

interessegrupper på bakgrunn av behovet for samordning i økende grad vil konkurrere med hverandre, og deres strategi blir da ”*legitimering gjennom ivaretagelse av allmenne hensyn og alliansebygging*” (Rommetvedt 2002: 168). Interessegruppene må vise at det de kjemper for er til det allmenne samfunns beste, og de må bygge allianser.

Kjennetegnene ved den ny-pluralistiske parlamentarismen er blant annet en politisk organisering som går på tvers av sektorer eller segmenter, og et Storting som er ”aktivt og uforutsigbart, som deltar i flere faser av beslutningsprosessen (...)” (Rommetvedt kommer: 9). Den ny-pluralistiske parlamentarismen beskrives videre som ”et system som er vokst fram for på ulike måter å forsøke å ivareta hensynet til og samordningen av ulike samfunnsgruppers og individers forskjelligartede verdier og behov.” (Rommetvedt kommer: 82). Dette siste sitatet stemmer overens med Brunssons (se ovenfor) beskrivelse av *den politiske organisasjonen*, hvis oppgave nettopp er å ta opp i seg ulike normer, verdier, ideer og krav i omgivelsene.

2.4.3 Oppsummering og forventninger til funn

Legger man til grunn Hellands kritikk av tesen om segmentering og Rommetvedts antitese til tesen, vil man ikke forvente å finne et klart mønster i hvilke komiteer representantene sitter. Stortinget vil ikke tillate at komiteene blir homogent sammensatt og dominert av sektorentusiaster.

2.5 To perspektiver på lovgivende forsamlinger

Jeg vil ta for meg et amerikansk bidrag for ytterligere å belyse segmenteringstesen og Leif Hellands kritikk av denne. I sin bok *Information and Legislative Organization* forsøker Keith Krehbiel (1991: viii) å besvare spørsmålet: “*How are legislatures organized and why?*”. I boken presenterer han to hovedtilnærminger i studier av lovgivende forsamlinger (spesielt den amerikanske Kongressen): ”the distributive perspective” (fordelingsperspektivet) og ”the informational perspective” (informasjonsperspektivet). De to perspektivene bidrar med ulike syn på hvordan en lovgivende forsamling fungerer, men er begge individualistiske i sin tilnærming. Jeg

kan ikke her komme inn på alle aspekter ved de to, men konsentrerer oppmerksomheten om hva teoriene og Krehbiels empiriske studier sier om komiteene og deres sammensetning.

2.5.1 Fordelingsperspektivet

I følge Krehbiel (1991: 30) kan begrepet fordeling eller fordelingspolitikk (distributive politics) brukes på to noe forskjellige måter. Det kan bety valgflesk-politikk (pork barrel politics) som dreier seg om politikk som fordeler godene til noen få, mens kostnadene blir fordelt på mange². Disse sakene eller prosjektene har ofte en geografisk konsentrert effekt. Den andre betydningen, som er noe videre, er politikk som bestemmer hvem som får hva og på bekostning av hvem. Perspektivet inkluderer ikke et element av kollektive goder. Hovedinnholdet i fordelingsperspektivet (Krehbiel 1991: 3-4) er at representantene konkurrerer med hverandre om begrensede ressurser. Representantene har sterke insentiver av å søke løsninger som er fordelaktige for deres valgdistrikter, og fordi valgdistriktene er så forskjellige, er også representantenes preferanser forskjellige avhengig av distrikt. Representantene vil velge å sitte i komiteer som øker deres sjanser for å bli gjenvalgt. Komiteene vil således bli dominert av sektorentusiaster. I følge dette perspektivet er det viktigste trekket ved lovgivende forsamlinger "the opportunity for utility-maximizing legislators to capture *gains from trade*" (Krehbiel 1991: 3). En effektiv lovgivende forsamling beskrives slik:

"The implicit standard of performance of a legislative organization according to the distributive perspective is the degree to which benefits are conferred to members who value them most. More concretely, an effective legislative organization is one in which high-demanders for governmental services fare well." (Krehbiel 1991: 4)

I følge perspektivet skjer komitéfordelingen ved selvseleksjon; komiteene vil dermed bestå av "homogeneous high demanders or preference outliers" (Krehbiel 1991: 43). Komiteene blir skjevt sammensatt fordi grupper av representanter gir fra seg innflytelsen på visse områder for å få innflytelse på andre. Det vil særlig kunne forventes en utstrakt grad av selvseleksjon og dermed skjev sammensetning for

² Dette tilsvarer Hellands definisjon av særinteresser.

”those committees whose policy domains are particularistic, that is, committees that try to capture gains from trade with policies whose benefits are concentrated” (Krehbiel 1991: 119). Dette henger sammen med de såkalte pork barrel-områdene jeg nevnte ovenfor, det vil si områder eller prosjekter som innebærer betydelige overføringer til enkelte grupper på bekostning av andre, større grupper. Videre forventes det at sektorkomiteer ”will be granted favored procedural status throughout the process” (Krehbiel 1991: 43). Fordelingsperspektivet kan på bakgrunn av dette langt på vei sammenliknes med tesen om segmentering.

2.5.2 Informasjonsperspektivet

Innenfor informasjonsperspektivet (Krehbiel 1991: 4-6) ser man på politisk ekspertise som et kollektivt gode som fordeles i forsamlingen. De lovgivende forsamlinger er ikke bare en arena for fordeling og bytemakt, men også ”organizations that may reap collective benefits from specialization” (Krehbiel 1991: 5). Målet er å oppnå fordeler av spesialisering, men samtidig unngå at politikken avviker fra det flertallet i forsamlingen mener. Målet søkes oppnådd gjennom institusjonelle virkemidler, regler og prosedyrer som bidrar til at representantene utvikler ekspertise og deler informasjonen med forsamlingen (Krehbiel 1991: 5). Dette er viktig ettersom man i dette perspektivet i motsetning til fordelingsperspektivet anser at den lovgivende forsamling ikke har fullkommen informasjon; tvert imot – beslutninger og konsekvensene av disse er kjennetegnet av usikkerhet. En effektiv lovgivende organisasjon er med dette:

”(...) one in which collective benefits are reaped from individuals’ policy-specific expertise and in which distributive benefits – rather than accruing disproportionately to high-demanders – are carefully kept in check by legislative majorities.” (Krehbiel 1991: 6)

Som en følge av perspektivet vil komiteene være mer heterogent sammensatt, med representanter med ulike preferanser. Komiteene antas ikke å bestå av ”preference outliers” (Krehbiel 1991: 95), men derimot være sammensatt av heterogene medlemmer (Krehbiel 1991: 96). Slike komiteer er mer informativt effektive, det vil si at de spesialiseres og deler sin ekspertise med forsamlingen. I og med dette hevder perspektivet at det finnes et kollektivt gode (common good) som det andre

perspektivet ikke antar. Man kan imidlertid ikke ut fra perspektivet forvente at hver enkelt komité skal være et speilbilde av den større forsamlingen. Også preferanse-uteliggere (preference outliers) kan spille en informativ rolle ved at spesialiseringen kan skje med mindre kostnader (Krehbiel 1991: 88). Informasjonsperspektivet samsvarer med Leif Hellands kritikk av tesen om segmentering.

2.5.3 Krehbiels empiriske funn

Krehbiel (1991: 134) finner i sine empiriske studier av den amerikanske Kongressen få tegn på homogene og "high-demand" komiteer, noe som peker i retning av informasjonsperspektivet. Krehbiel (1991: 140-141) kommer med tre konklusjoner:

"(...) self-selection should be seen only as a description of individuals' initiation of the committee assignment process.

(...) such self-selection may occur without yielding unrepresentative committees as collective outcomes of the process, because the House control over the committee composition through the judicious use of intermediary organizations (...).

(...) if preference outlying committees still result, they are likely to be composed of heterogeneous members, or low-cost specialist, or both."

Som vi ser peker funnene i retning av informasjonsperspektivet. Komiteene har stort sett samme preferanser som hele forsamlingen, og er ikke homogene. Krehbiel (1991: 256) understreker at komiteene i Kongressen har makt, men ikke makt i følge fordelingsperspektivet (det at komiteen vinner på bekostning av flertallet). Komiteene har derimot *informativ* makt, det vil si "behavior that results in gains to committee and noncommittee members alike" (1991: 76). En komité overfører privat informasjon til forsamlingen for å få flertallet til å gjøre hva som er i flertallets interesse.

2.5.4 Oppsummering og forventninger til funn

Man skal som nevnt være forsiktig med å overføre teorier som er utviklet innenfor en politisk kontekst over til en annen, men fordelingsperspektivet og informasjonsperspektivet samsvarer langt på vei med hhv. tesen om segmentering og Hellands kritikk av denne. Derfor vil også hvilke funn man kan forvente seg ut fra de

to perspektivene være de samme for disse to retningene. De to perspektivene har et videre gyldighetsområde enn den amerikanske Kongressen, men dette forutsetter at de settes i sammenheng med den norske konteksten, det norske politiske system og måten de norske institusjonene fungerer på.

2.6 Antakelser, hypoteser og forventninger

Til grunn for oppgaven ligger en generell antakelse om at representantenes geografiske bakgrunn har betydning for hvilke politiske syn de har og hvilke interesser de søker å målbære i Stortinget. Bakgrunnen for dette er at ulike distrikter har ulike problemer, behov, utfordringer, interesser, økonomisk og næringsmessig struktur. Storingsrepresentantenes geografiske bakgrunn har betydning for om, og i hvor stor grad, de har særinteresser innenfor pork barrel-sektorer.

På bakgrunn av den teoretiske gjennomgangen ovenfor utleder jeg to alternative hovedhypoteser som ligger til grunn for oppgaven: fordelings- og informasjonshypotesen. Det er viktig å understreke at verken hypotesene eller oppgaven tar sikte på å bekrefte eller avkrefte at det skjer en segmentering i Norge. Jeg konsentrerer meg om ett ledd i tesen om segmentering og Krehbiels to perspektiver: Sammensetningen av Stortingets fagkomiteer, og da kun ut fra representantenes geografiske bakgrunn. Det utledes ikke hypoteser direkte knyttet til komitéreformen i 1993, men det er en viktig del av oppgaven å se på hvilke forskjeller som kan ses i komitésammensetning før og etter 1993. En stor del av analysene i oppgaven, og dermed testingen av hypotesene, gjennomføres for perioden før og perioden etter 1993 hver for seg.

2.6.1 Fordelingshypotesen

H₁: Fagkomiteene på Stortinget er dominert av representanter fra regioner som har særskilte interesser innenfor de respektive komiteenes arbeidsområder.

Hypotesen vil jeg kalle fordelingshypotesen. Den følger av tesen om den segmenterte stat og Krehbiels fordelingsperspektiv. Antakelsene som ligger til grunn for denne

hypotesen er følgende: Hvilke komiteer representantene havner i følger i stor grad deres egne ønsker; det er viktigst for representantene å sitte i komiteer hvis arbeidsområde tilsvarer deres særinteresser; stortingsrepresentantene forventes å søke komiteer som maksimerer deres muligheter for gjenvalg.

Det kan utledes videre forventninger ut fra denne hypotesen:

- Særlig for de såkalte overføringskomiteene vil det være klare utslag når det gjelder regionenes representasjon i komiteen. Ansvarsområdene til overføringskomiteene tilsvarer de såkalte ”pork barrel”-sektorer (Heløe 1996: 36). Dette vil si sektorer hvor det skjer en betydelig overføring av midler fra et geografisk område til et annet. Eller for å si det på en annen måte: Komiteer med ansvarsområder som er slik at de medfører betydelige fordeler for én gruppe, mens byrdene fordeles på mange. I stor grad er dette komiteer som ses på som de viktigste av politikerne når det gjelder det å kunne jobbe for sine distrikter, som for eksempel Samferdsels- og Kommunalkomiteen.
- Sannsynligheten for å bli medlem av en komité som behandler svært sentrale saker for representantens distrikt, synker med representantens økende erfaring på Stortinget. Det antas at nye representanter er mer orientert mot sine distrikt enn mer erfarne.
- Representantenes uttrykte komitéønsker varierer med basis i hvilken del av landet de kommer fra.

2.6.2 Informasjonshypotesen

H₂: Fagkomiteene på Stortinget består av representanter fra ulike regioner – enkelte regioner vil ikke dominere enkelte komiteer.

Hypotesen kan kalles informasjonshypotesen og følger av Krehbiels informasjonsperspektiv. For hypotesen foreligger antakelser om at en lovgivende forsamling ikke vil tillate en ren selvseleksjon til komiteene, og at komiteene blir sammensatt slik at de best mestrer rollen som del av et læringssystem. Som nevnt kan det likevel ikke forventes at hver komité er et eksakt speilbilde av Stortinget. Eventuelle trekk i komiteenes sammensetning som kan tyde på at de delvis består av sektorentusiaster skyldes, i forlengelsen av informasjonshypotesen, fordelene ved lave spesialiseringskostnader. Jeg finner det ikke nødvendig å formulere konkurrerende hypoteser til de tre hypotesene jeg har formulert under fordelingshypotesen ovenfor.

Kapittel 3

Metode, empirisk materiale og operasjonaliseringer

I dette kapitlet vil jeg presentere datamaterialet som er brukt i studien, hvordan dette er samlet inn og hvordan det er benyttet. I tillegg vil det bli gjort rede for en del operasjonaliseringer.

3.1 Empirisk materiale

Studien bygger på et datasett jeg har opprettet for denne studien. For de fire storingsperiodene mellom 1985 og 2001 er stortingsrepresentantene registrert med verdier på en rekke variable. Jeg har valgt å opprette et eget datasett fremfor å benytte meg av NSDs Politikerarkiv, for å ha størst mulig kontroll over hvilke representanter som inngår og over hvordan de ulike variablene er operasjonalisert.

3.1.1 Kilder

Datamaterialet er i sin helhet basert på bøkene *Stortinget i navn og tall* fra de fire siste storingsperiodene. For utgavene fra 1986, 1989 og 1994 var Olaf Chr. Torp redaktør, mens den siste fra 1998 er utgitt av Stortinget selv. De fire bøkene er stort sett bygd opp på samme måte og inneholder samme informasjon. Klassifiseringene i datamaterialet vil derfor ikke systematisk variere mellom de fire periodene. I den siste utgaven er imidlertid opplysninger om representantenes yrke og utdanning noe annerledes oppgitt enn i de tre første. Registreringen for disse er derfor supplert med opplysninger fra Stortingets internettsider (www.stortinget.no). Alle tabeller, hvor ikke annen kilde er presisert, bygger på registrerte opplysninger fra *Stortinget i navn og tall*.

I kapittel 8 vil jeg i tillegg benytte noen opplysninger fra stortingsundersøkelsen fra 1995. Undersøkelsen ble gjennomført av Trond Nordby, Hilmar Rommetvedt, Harald Espeli, Hanne Marthe Narud og Bjørn Erik Rasch. Opplysningene som brukes er

representantenes svar på spørsmålet ”Hvis De fikk velge helt fritt, hvilke tre komiteer har De selv mest lyst til å være medlem av og hvilke tre minst?”

3.1.2 Datas reliabilitet

Datas reliabilitet ”bestemmes av *hvordan* målingene som leder fram til tallene i datamatriksen er utført, (...) *nøyaktigheten* i de ulike operasjonene i denne prosessen.” (Hellevik 1991: 159) Dette dreier seg for denne studien om hvordan informasjonen fra *Stortinget i navn og tall* er overført til dataprogrammet SPSS, og om denne prosessen har ført til tilfeldige feil. For å unngå slike feil har jeg etter at alle representantene i de fire periodene var registrert i datasettet, på ulike måter sjekket opplysningene i datamatriksen mot informasjonen i bøkene, og sjekket frekvensfordelinger for de ulike variablene opp mot tabeller i blant annet *Stortinget i navn og tall*. På bakgrunn av dette antar jeg at de aller fleste tilfeldige feil er fjernet fra datamaterialet, og dermed at kravet til datas reliabilitet er godt ivaretatt.

3.1.3 Nærmere om stortingsrepresentantene

Enhetene i studien og i datasettet er Stortingets representanter. Antall enheter for den samlede studien er 652 (157 for den første perioden og 165 for hver av de tre siste). Representantene er registrert for hver gang de er representert i en stortingsperiode. Dette betyr at samme person kan opptre inntil fire ganger i datamaterialet dersom han har vært stortingsrepresentant i alle fire periodene. Enhetene i materialet er de 652 stortingsrepresentantene som møtte fast på Stortinget 1. januar 1986 (157), 1. januar 1990 (165), 24. januar 1994 (165) og 1. januar 1998 (165). Dette betyr at stortingsrepresentanter som per disse datoer var medlemmer av hhv. regjeringene Willoch II 1983-86, Syse 1989-90, Brundtland III 1990-1996 og Bondevik I 1997-2000, ikke figurerer i materialet. I stedet inngår deres faste vararepresentanter. Opplysningene for representantene og komiteenes sammensetning gir derfor et bilde av Stortinget i begynnelsen av hver stortingsperiode. I datamaterialet kan det skilles mellom de som er vararepresentanter og de som ikke er det.

3.2 Avhengig variabel – komitémedlemskap

I analysene har jeg valgt å benytte to operasjonaliseringer av representantenes komitémedlemskap. Den første er å behandle komiteene enkeltvis, det vil si 12 komiteer for de to periodene før 1993 og 12 for de to periodene etter 1993. Jeg har valgt å gjennomføre analysene av materialet i to tidsperioder: de to periodene før 1993 samlet, og de to periodene etter 1993 samlet. Noe informasjon angående komiteenes sammensetning vil gå tapt som en følge av dette, men for å øke antall enheter som inngår i analysene mener jeg dette er den beste løsningen. For analysene hvor avhengig variabel er medlemskap i enkeltkomiteene, har jeg ikke slått sammen alle fire periodene. Årsaken er at komitéreformen medførte flere endringer i komiteenes ansvarsområder. Derfor behandles i studien bare seks komiteer som identiske før og etter reformen (se tabell 3.1).

Tabell 3.1: Stortingets fagkomiteer, 1985-2001.

1985-93	1985-2001	1993-2001
Energi- og industrikomiteen	Utenrikskomiteen	Energi- og miljøkomiteen
Forbruker- og administrasjonskomiteen	Sosialkomiteen	Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen
Kirke- og undervisningskomiteen	Justiskomiteen	Kirke, utdannings- og forskningskomiteen
Kommunal- og miljøvernkomiteen	Samferdselskomiteen	Kommunalkomiteen
Landbrukskomiteen	Forsvarskomiteen	Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Sjøfarts- og fiskerikomiteen	Finanskomiteen	Næringskomiteen

I tillegg til å se på representantenes medlemskap i de enkelte komiteer, har jeg delt inn komiteene i overføringskomiteer og ikke overføringskomiteer. For denne operasjonaliseringen gjennomføres analyser for de fire periodene samlet, i tillegg til analyser for periodene før og etter 1993. Begrunnelsen for en slik inndeling har jeg redegjort for i kapittel 2. Overføringskomiteenes arbeidsområder kjennetegnes ved at det innenfor disse områdene foregår en betydelig overføring av midler til geografiske områder og til grupper. Disse ansvarsområdene tilsvarer de såkalte ”pork barrel”-sektorer (Heløe 1996: 36). Kostnadene forbundet med overføringene skjer likevel på bekostning av ”de mange”. Tabell 3.2 viser hvilke komiteer jeg betrakter som overføringskomiteer (i kapittel 4 presenteres komiteenes ansvarsområder).

Tabell 3.2: Overføringskomiteer.

Overføringskomiteer 1985-93	Overføringskomiteer 1993-2001
Energi- og industrikomiteen	Energi- og miljøkomiteen
Kommunal- og miljøvernkomiteen	Kommunalkomiteen
Landbrukskomiteen	Næringskomiteen
Samferdselskomiteen	Samferdselskomiteen
Sjøfart- og fiskerikomiteen	

Det er nødvendig å knytte noen kommentarer til hvorfor de enkelte komiteer er kategorisert som overføringskomité eller ikke. De tre komiteene for landbruk, sjøfart/fiskeri og næring er kategorisert som overføringskomiteer på grunn av deres ansvarsområder innenfor disse næringene, og dermed for overføringer til de respektive næringer. Overføringene til disse næringene, samt til energiområdene for de to Energikomiteene (blant annet olje og vassdrag), må sies å gå til bestemte grupper, mens kostnadene deles på mange. De to Kommunalkomiteenes ansvarsområder som gjør at de kategoriseres som overføringskomiteer er blant annet distriktsutbygging, kommunal forvaltning, samiske spørsmål og boligforhold. Samferdselskomiteen behandler saker om transport, post og telekommunikasjon. Dette er saker som er viktige for hele landet og kanskje ikke for bestemte grupper, men det er liten tvil om at dragkampen mellom områder når det gjelder midler til samferdsel er stor. De resterende komiteer faller i større eller mindre grad utenfor definisjonen på hva som er en overføringskomité. Likevel har også disse ansvar for store overføringer, men disse må i større grad sies å komme hele samfunnet til del, og ikke bare bestemte grupper eller områder. Dette gjelder for eksempel Sosialkomiteen, Kirke- og undervisningskomiteen og Forsvarskomiteen.

3.3 Uavhengig variabel – geografisk bakgrunn

Stortingets representanter velges inn fra valgdistrikter som er identiske med landets fylker. For å se på sammenhengen mellom representantenes geografiske bakgrunn og deres komitémedlemskap, vil det imidlertid være lite hensiktsmessig å benytte fylkene som variabel. Ettersom studien bare omfatter fire stortingsperioder, vil en operasjonalisering av den geografiske variabelen i form av fylker innebære et svært lite antall enheter per fylke og per komité, og dermed mindre pålitelige analyser og

resultater. Jeg vil derfor ikke i oppgaven legge så stor vekt på de enkelte fylkers representasjon i komiteene, men i stedet kategorisere fylkene (og også komiteene). Dette vil gjøre analysene mer oversiktlige og pålitelige.

3.3.1 Landsdeler

Det første skrittet i kategoriseringen av fylkene er å dele de inn i landsdeler. Det er mange måter å dele inn Norge på, mange måter å kategorisere fylkene på og mange hensyn som må tas. Jeg velger her å legge til grunn SSBs (NOS C 513, 1999: 62) inndeling med sju landsdeler (benevnelsene av landsdelene er mine):

Tabell 3.3: Landsdeler.

	1 Oslo/ Akershus	2 Oslofjord	3 Hedmark/ Oppland	4 Sørvest- landet	5 Vestlandet	6 Trøndelag	7 Nord-Norge
Fylker	Oslo Akershus	Østfold Vestfold Buskerud Telemark	Hedmark Oppland	Aust-Agder Vest-Agder Rogaland	Hordaland Sogn og Fjordane Møre og Romsdal	Sør-Trøndelag Nord- Trøndelag	Nordland Troms Finnmark
Antall repr.	120	116	61	81	122	64	88

Fordelen med denne inndelingen er blant annet at forholdet mellom landsdelenes antall representanter på Stortinget er tilfredsstillende, slik at enkelte kategorier ikke er for store i forhold til de andre, og at fylkene som inngår i de enkelte landsdeler ”naturlig” hører sammen. Motforestillingene kan imidlertid være at antall landsdeler er for høyt, og at grensene som er trukket opp ikke følger de grensene man trekker opp mellom det som vanligvis omtales som landets regioner. Jeg tenker da på betegnelser som Østlandet, Sørlandet osv., eller det som ofte tidligere er brukt (blant annet i Valen 1995 og Rokkan 1987) med Oslofjordområdet, Indre Østland, Sørlandet, Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge. Jeg velger likevel å bruke SSBs inndeling av årsaker jeg har nevnt ovenfor.

Jeg antar at de fylkene som inngår i en landsdel i stor grad likner hverandre både når det gjelder sosiokulturelle og næringsmessige forhold, og at derfor representantene

fra samme landsdeler på mange områder har noen felles preferanser som kan avvike fra representanter fra andre landsdeler. Det vil uansett måte å kategorisere fylkene på, alltid være problemer knyttet til kategoriene. Det vil alltid være slik at ikke alle fylker hører like naturlig sammen, og ikke minst slik at deler av fylkene kan sies å ha ulik tilhørighet til andre fylker. De øvre delene av Telemark og Buskerud har antakelig mye mindre til felles med de andre fylkene som inngår i landsdel 2 enn det de nedre delene har. Jeg mener likevel den inndelingen som er valgt her er tilfredsstillende når det gjelder tilhørighet og likhet mellom fylkene som inngår i landsdelene.

3.3.2 Sentralitet

For ytterligere å belyse hvilken betydning representantenes geografiske bakgrunn har på hvilken fagkomité de havner i på Stortinget, vil jeg også benytte en inndeling av fylkene i kategorier etter deres sentralitet. Vi har sett at skillet mellom sentrum og periferi har vært en sentral del av norsk valgforskning om territorielle konfliktlinjer. Det er ulike indikatorer som er med å bestemme et fylkes eller en kommunes sentralitet, for eksempel bosetting, flyttestrøm, avstand til sentra, utdanning og næringsvirksomhet. Jeg finner ikke her rom til å komme grundig inn på dette. Jeg velger å bruke Valen, Narud og Hardarsons (2000) inndeling fra deres studie av forholdet mellom geografi og politisk representasjon (se kap. 2):

Tabell 3.4: Sentralitetskategorier.

	Sentrum	Midt	Periferi
Fylker	Oslo	Hedmark	Nordland
	Akershus	Oppland	Troms
	Østfold	Aust-Agder	Finnmark
	Vestfold	Vest-Agder	
	Buskerud	Rogaland	
	Telemark	Hordaland	
		Sogn og Fjordane	
		Møre og Romsdal	
		Sør-Trøndelag	
		Nord-Trøndelag	
Antall repr.	236	328	88

Denne inndelingen skiller seg noe ut fra de inndelinger som er gjort i tidligere analyser hvor Vestlandet ble betraktet som periferi. Valen, Narud og Hardarson

(2000: 114) begrunner sin plassering av Vestlandet i midt-kategorien med at de trekkene ved Vestlandet som peker i retning av at områdene er å regne som periferi, først og fremst er fylkenes ”landsbygdområder”, og at det er to store byområder i regionen. For øvrig er inndelingen lik tidligere inndelinger, med Nord-Norge som den klart mest perifere delen av landet, og Oslofjordområdet som den mest sentrale. Variabelen kan betraktes som en ordinal variabel ettersom de tre kategoriene innebærer en rangordning av fylkene etter deres sentralitet.

3.4 Metode

3.4.1 Bivariat analyse

Hovedproblemstillingen i studien er å se om det er en sammenheng mellom representantenes geografiske bakgrunn og deres komitémedlemskap. En stor del av oppgaven vil derfor innebære bivariate analyser av ulike operasjonaliseringer av de to variablene. I oppgaven vil det være en utstrakt bruk av tabeller og til disse egnede statistiske mål, for å finne om det er en sammenheng mellom variablene. Ettersom variablene i nesten alle tabeller er på nominalnivå, er utvalget relativt begrenset. For å teste om det er signifikant sammenheng mellom representantenes geografiske bakgrunn og komitémedlemskap, benytter jeg meg gjennomgående av *kjikkvadrattest* og *Cramer's V*. For tabellene hvor det inngår en geografisk variabel og en variabel om komitémedlemskap, beregnes kjikkvadratet³ for hele tabellen, og jeg finner om det er signifikant avvik mellom faktisk og forventet fordeling. Med kjikkvadratet tester man en nullhypotese om at det ikke er sammenheng mellom de to variablene. Problemet med kjikkvadratet er at det nesten alltid vil gi et signifikant resultat dersom antall enheter er tilstrekkelig høyt. Kjikkvadratet kan ikke brukes som mål på sammenhengens styrke (Hellevik 1991: 353). Da kan man benytte *fi* eller *Cramer's V*. *Fi* er ikke fullstendig normert for tabeller større enn 2 x 2. Derfor benytter jeg i

³ Kjikkvadratet beregnes med følgende formel: $\chi^2 = \sum \frac{(f - f_u)^2}{f_u}$, hvor *f* er den faktiske fordelingen og *f_u* er den forventede fordelingen ved statistisk uavhengighet.

oppgaven Cramer's V^4 som er beregnet på tabeller større enn 2×2 (Undheim 1996: 132). Målet er basert på kjikvadratet og varierer mellom 0 og 1, hvor 0 innebærer at det ikke er sammenheng mellom variablene, og 1 at det er perfekt sammenheng.

For tabellene har jeg også brukt en kjikvadrattest for de enkelte kategoriene på geografivariablene og på komitémedlemskapsvariablene, for å se om avviket mellom faktisk og forventet fordeling er signifikant for de enkelte kategorier, og dermed også hva som produserer resultatet for hele tabellen. I kjikvadrattesten for en kategori inngår kun de enhetene som hører til denne kategorien. Ved beregning av kjikvadratet for eksempel for landsdel 1 (Oslo/Akershus) i tabell 5.3, inngår kun denne landsdelens representanter i beregningene. Ved hjelp av formelen for kjikvadratet finner jeg for dette tilfellet om landsdel 1s fordeling av representanter på komiteene signifikant avviker fra hva som er forventet fordeling ved statistisk uavhengighet.

For tabellene 5.9, 6.9 og 6.13 er det også mulig å beregne *Gamma* fordi den ene variabelen (sentralitet) er på ordinalnivå og den andre (overføringskomiteer) er dikotomisert. Gamma^5 beregnes ved at vi finner om enhetene er ordnet på samme måte langs variablene (Hellevik 1991: 226-227). Man ser om par av enheter er ordnet likt i forhold til hverandre. Gamma varierer mellom -1 og 1, og dersom Gamma er 0, er det statistisk uavhengighet mellom variablene.

Differensen mellom faktisk og forventet fordeling mellom de to variablene i de ulike tabeller vil ikke bare bli brukt til å beregne kjikvadrat og Cramer's V , men også til å belyse i hvor stor grad den faktiske fordelingen av geografivariablenes kategorier på komitévariabelen avviker fra forventet fordeling. Det vil derfor i kapitlene 5 og 6 være tabeller som viser differenser (i prosentpoeng) mellom hvor stor faktisk prosentandel kategoriene har avgitt til komitékategoriene og hvor stor den forventede

⁴ Formelen for Cramer's V er: $C = \sqrt{\frac{\chi^2}{N(L-1)}}$, hvor χ^2 er kjikvadratet for tabellen, N er antall enheter og L er det minste antall rader eller kolonner i tabellen (Siegel og Castellan 1988: 226).

⁵ Formelen for Gamma er: $\gamma = \frac{P-Q}{P+Q}$, hvor P er antall par av enheter som er ordnet likt, og Q er antall par som er ordnet ulikt.

prosentandelen er. Disse tabellene synliggjør for hvilke komiteer og hvilke geografikategorier utslagene er størst.

3.4.2 Multivariat analyse

Hensikten med de multivariate analysene er først og fremst å gjennomføre en kontroll for flere variable. Jeg vil undersøke om resultatet fra de bivariate analysene består ved kontroll for en rekke andre variable. Ettersom den avhengige variabelen, komitémedlemskap, nødvendigvis må ha form av en dikotom variabel, velger jeg å benytte meg av logistisk regresjon. Ettersom en skjevt sammensatt, dikotom avhengig variabel er problematisk ved regresjonsanalyse, er ikke dette et godt alternativ. Logistisk regresjon er derimot en godt egnet metode i slike tilfeller.

To krav som stilles til de uavhengige variablene i regresjon gjelder ikke for logistisk regresjon: Variablene trenger ikke være på intervall- eller forholdstallsnivå, og de trenger ikke å være normalfordelte. En ulempe ved logistisk regresjon er at resultatet av estimeringen ikke er like intuitivt forståelig som ved ordinær regresjon, men med presise kommentarer til resultatene skulle ikke dette være noe problem.

I logistisk regresjon estimeres sannsynligheten for høy eller lav verdi på den dikotome avhengige variabelen med et sett av uavhengige variable. Den venstre siden i logitlikningen, Z (logiten), varierer mellom pluss og minus uendelig. Derfor kan ikke denne tolkes som sannsynlighet for høy verdi på den avhengige variabelen (Helland 1999: 6). Sannsynligheten for høy verdi på avhengig variabel (ved ulike verdikombinasjoner på de uavhengige variablene) kan derimot beregnes⁶. Dette vil det bli gitt eksempler på i oppgaven.

Den høyre siden i logitlikningen består som i ordinær regresjon av et estimat (B) for hver av de uavhengige variablene, men de kan ikke tolkes på samme måte. Ved logistisk regresjon angir estimatet for hver av de uavhengige variablene i

⁶ Beregningene skjer ved hjelp av følgende formel: $P = \frac{\exp(Z)}{1 + \exp(Z)}$, hvor P er sannsynligheten for høy verdi, og Z er logiten for en av de mange mulige verdikombinasjoner for de uavhengige variablene.

logitlikningen de uavhengige variablenes effekt på logiten Z (den avhengige variabelen) (Sørensen 1989: 68), men ut fra disse kan man ikke direkte lese effektens styrke, bare retning og signifikansnivå, ettersom ”måleenheten” er log odds enheter.

Ved gjennomgangen av resultatene av regresjonen i kapittel 8 vil jeg presisere nærmere hva de ulike tallene betyr og hvordan de tolkes. De uavhengige variablene som føres inn i modellene for å kontrollere for effekten av geografisk bakgrunn presenteres i kapittel 8.

3.4.3 Signifikansnivå

Signifikansnivået uttrykker sjansen for å forkaste en sann nullhypotese (H_0). I en kjikvadrattest er H_0 at det ikke er en sammenheng mellom variablene. I en logistisk regresjonsanalyse er H_0 at en uavhengig variabel ikke har effekt på sannsynligheten for høy eller lav verdi på avhengig variabel. Et signifikansnivå på for eksempel 0,10 vil si at sjansen for å forkaste en sann H_0 er 10%, mens et nivå på 0,001 vil si at sannsynligheten er 0,1%.

For kjikvadrattestene i oppgaven sammenstilles kjikvadratet med en tabell med kritiske verdier for ulike signifikansnivå for de aktuelle antall frihetsgrader. I de bivariate analysene vises signifikansen med et antall stjerner for de ulike signifikansnivåene. I de multivariate analysene oppgir SPSS signifikanssannsynligheten for variablene direkte. I disse oppgis signifikanssannsynligheten til sammenhengene i tabellen, og effekter som er signifikante på 0,10 (10%) nivå eller bedre utheves.

Kapittel 4

Stortingets fagkomiteer

Som en bakgrunn til de to neste kapitlenes presentasjon av hvordan representantene er fordelt på komiteene, vil jeg i dette kapitlet redegjøre for hvordan Stortingets komitésystem fungerer og om hvordan fordelingen av plasser i komiteene foregår. Jeg vil også se litt på den regionale representasjonen på Stortinget.

4.1 Stortingets komiteer

De fleste parlamenter benytter seg av komiteer i sitt arbeid. Ved å delegere arbeid til komiteene kan parlamentene arbeide mer effektivt og øke sin kapasitet. Komiteene varierer imidlertid langs flere dimensjoner: funksjoner, størrelse, sammensetning osv. (Strøm 1998: 29). Et første skille kan trekkes mellom permanente og ad-hoc komiteer. Stortinget har begge typer komiteer⁷, men ad-hoc komiteene er ikke et viktig element i Stortingets arbeid. Fagkomiteene som er tema for denne studien er permanente. Permanente komiteer har "fixed memberships and jurisdictions over an entire legislative term or longer" (Strøm 1998: 29). Det kan videre skilles mellom tre typer permanente komiteer (Strøm 1998: 30): komiteer som er inndelt etter hvilken type lovgivning de forbereder, komiteer inndelt etter policy-områder og komiteer som ikke har lovgivende funksjoner.

Stortinget har helt siden 1814 benyttet seg av komiteer i sitt arbeid. Selv Riksforsamlingen på Eidsvoll benyttet seg av komiteer (Nordby 2000: 221). Stortingets permanente (heretter kalt faste) komiteer kan deles i to grupper i følge klassifiseringen ovenfor: Faste fagkomiteer som er spesialisert innen policy-områder og andre faste komiteer som ikke har lovgivende funksjoner. De faste fagkomiteene, som er tema for denne oppgaven, kommer jeg tilbake til nedenfor. Det er først på sin

⁷ I følge forretningsordenens § 14 kan Stortinget eller avdelingene nedsette komiteer til å behandle en enkelt sak eller en bestemt type saker.

plass å presentere tre andre komiteer: *Fullmaktskomiteen* velges når Stortinget trer sammen etter valget, jfr. Forretningsordenens § 1. I denne komiteen er partiene forholdsmessig representert. Komiteen kontrollerer representantenes fullmakter og om valget har foregått slik det skal. *Arbeidsordningskomiteen* består i følge forretningsordenens § 22 av presidentskapet, lederne i fagkomiteene og de parlamentariske lederne. Komiteen utarbeider arbeidsplan for Stortinget og fordeler saker til fagkomiteene etter faste regler. *Valgkomiteen* består av 37 medlemmer og partiene er forholdsmessig representert, jfr. forretningsordenens § 8. I tillegg søkes det at distriktene er forholdsmessig representert. Stortingets president og visepresident og de parlamentariske ledere er alltid medlemmer av komiteen. Disse utgjør også komiteens arbeidsutvalg. Komiteen bestemmer hvem som skal være medlem av hvilken komité og forbereder valg. Jeg kommer nærmere tilbake til hvordan representanter blir fordelt på komiteene nedenfor.

4.1.1 Fagkomiteene

Stortingets *faste fagkomiteer* er, i likhet med fagkomiteer i de fleste andre lands parlamenter, hjelpeorganer for nasjonalforsamlingen. Stortingets 12 fagkomiteer er saksforberedende og har ikke selvstendig initiativrett⁸ eller vedtaksmyndighet. Ettersom så å si alle saker som Stortinget behandler forberedes av fagkomiteene, antas det likevel at komiteene har svært stor betydning, makt og innflytelse i Stortinget. I følge Stortingets forretningsorden § 10 skal alle representanter sitte i én, og bare én fagkomité⁹.

Fagkomiteene velger selv en leder, nestleder og sekretær. Arbeidsordningen er slik at alle medlemmene i løpet av sesjonene er saksordførere for hver sine saker.

Fagkomiteene behandler alle budsjett- og lovforslag, og avgir innstillinger til Stortinget eller Odelstinget. I disse innstillingene fremkommer synspunktene til både flertallet og mindretallet i komiteen. Den interne arbeidsmåten i komiteene er forhandlinger som ideelt sett skal føre til enstemmighet. Undersøkelser viser

⁸ I følge Stortingets forretningsordens § 12 har imidlertid Kontroll- og konstitusjonskomiteen, som ble opprettet i 1993, en viss initiativrett i kontrollsaker.

⁹ I følge Stortingets forretningsorden § 4 kan Stortingets president og visepresident fritas fra komitémedlemskap.

imidlertid at antall dissenser har økt (Rommetvedt 1998: 65). Forhandlingene foregår bak lukkede dører. Komiteenes høringer, som er et ledd i komiteenes innhenting av informasjon i forbindelse med saksforberedelsene, har også vært lukket. Fra januar 2002 skal imidlertid høringene være åpne for publikum.

Stortingets fagkomiteer ses av mange på som det viktigste leddet i Stortingets saksbehandling. Georg Apenes, mangeårig stortingsrepresentant, sier i sin bok *Løven gjesper* (1989: 82) at ”(...) det er komiteene som er alfa og omega når det gjelder den politiske bearbeidelse av politiske spørsmål”. Dette synet deles åpenbart av Gudmund Hernes (1983: 139) som hevder at komiteene ”utgjør det første og viktigste trinn i saksbehandlingen”. I følge Hernes (1983: 140) er det svært sjelden at Stortinget fatter en beslutning som strider mot det komiteene (eller flertallet i komiteene) anbefaler i sine innstillinger. Som vi har sett mener derimot Leif Helland (2000: 41) at Stortinget faktisk *overprøver* komiteene en god del – først og fremst i budsjettsaker.

Komiteenes store innflytelse i Stortingets saksbehandling kan innebære ”at fagkomiteene faktisk spiller den helt sentrale, politikkutformende rolle på sine respektive områder” (Rasch 1998: 141). Rasch argumenterer videre med at dersom en komité består av sektorforkjempere, kan dette innebære at Stortinget fatter beslutninger som ikke samsvarer med flertallets vilje. Dette er et paradoks når vi vet at Stortingets beslutninger utelukkende følger flertallsprinsippet. I følge Rasch har vi ”å gjøre med en form for segmentering eller et komitébasert minoritetsstyre” (1998: 141). I teorikapitlet så vi at komitésystemet er en viktig og nødvendig del av tesen om den segmenterte stat.

4.1.2 Reformen i 1993

Da Stortinget trådte sammen høsten 1993, var det med et reformert komitésystem, reformert i den forstand at det hadde skjedd endringer i komiteenes arbeidsområder. Før 1993 skulle komiteene og deres arbeidsområder tilsvare departementenes. I forbindelse med reformen ble dette kravet fjernet. De viktigste endringene var følgende:

- Det ble opprettet en ny Næringskomité som overtok oppgavene til Landbrukskomiteen og Sjøfarts- og fiskerikomiteen, og industrisakene fra Energi- og industrikomiteen. Alle disse tre komiteene ble nedlagt.
- Det ble opprettet en Kontroll- og konstitusjonskomité som har hatt stor betydning for Stortingets kontrollvirksomhet. Komiteen overtok Utenrikskomiteens konstitusjonelle oppgaver og den gamle Kontrollkomiteens oppgaver.
- Videre kan det nevnes at energi- og miljøraker ble samlet i én komité; Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen overtok saker fra Forbruker- og administrasjonskomiteen, Kirke- og undervisningskomiteen, Sosialkomiteen og Kommunal- og miljøvernkomiteen.

I følge Rommetvedt (1998: 70) var det fire hovedargumenter bak reformen:

- *Utjevning av komiteenes arbeidsmengde.* I den gamle ordningen varierte representantenes arbeidsbyrde relativt mye fra komité til komité.
- *Å frigjøre komitéstrukturen fra departementsstrukturen.* I følge den gamle ordningen skulle en komités arbeidsområde tilsvare et departements arbeidsområde. Dette betydde at Stortinget måtte endre komiteenes saksområde hver gang regjeringen gjorde endringer i departementene.
- *Desegmentering og koordinering av politikkområder; redusere innflytelsen fra sektorinteresser.* Som vi har sett er komiteene en sentral del av tesen om segmentering. Som eksempel kan den nye Næringskomiteen trekkes frem. I denne inngår blant annet arbeidsområdene til de tidligere sektorkomiteene for hhv. landbruk og sjøfart- og fiskeri. Nettopp landbrukssektoren har vært selve kroneksemplet på segmentering, med Landbrukskomiteen som en del av et jerntriangel.
- *Symbolske effekter knyttet til politiske prioriteringer.* Herunder kommer nye koblinger av saksområder, for eksempel energi og miljø. Det samme gjelder den nye Næringskomiteen som har både industri, landbruk, sjøfart og fiskeri som ansvarsområder.

I følge Rommetvedt (1998: 74) finner man etter 1993 tegn på en utjevning av arbeidsbyrden mellom komiteene. Av dette kan man forvente at Stortingets kapasitet øker. Når det gjelder representantenes gjenvalg til komiteer, har denne blitt redusert de siste tiårene, og man kan ikke se klare tendenser på grunn av reformen i 1993. Rommetvedt (1998: 75) konkluderer imidlertid med at representanters anledning til å bygge opp sektorkunnskap i Stortinget er redusert. Rommetvedt (1998: 76-78) viser

at de fleste komiteer har kontakt med mange departementer, selv om de har ett departement som skiller seg ut. Han ser også dette som et skritt mot desegmentering.

4.1.3 Fagkomiteenes arbeidsområder

Fagkomiteenes arbeidsområder, og dermed hvilke typer saker de skal behandle, fremkommer i forretningsordenens § 12 (1999):

- *Energi- og miljøkomiteen* behandler saker om olje, energi, vassdrag, miljøvern og regional planlegging.
- *Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen* er ansvarlig for bevilgninger til Slottet og Statsrådet, saker om statens fellesadministrasjon, saker om organisering og arbeidsformer for statlig virksomhet, lønnsforhold og personalpolitikk i staten, statsinformasjon, konkurranse- og prispolitikk, saker om familie, barn og ungdom, likestilling og kultursaker.
- *Finanskomiteen* behandler saker om økonomisk politikk, pengepolitikk, finans- og kredittvesen, finansadministrasjon, rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner, skatter og avgifter, folketrygdens inntekter, regnskaps- og revisjonslovgivning, avgi innstillinger om statsbudsjettets inntekts- og utgiftsrammer.
- *Forsvarskomiteen* tar hånd om saker om militært forsvar.
- *Justiskomiteen* behandler saker om rettsvesen, kriminalomsorg, politiet, andre justisformål, billighetserstatninger, alminnelig forvaltningslovgivning, straffelovgivning, prosesslovgivning, alminnelig sivillovgivning og utlendingslovgivning.
- *Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen* behandler saker om kirke, utdanning og forskning.
- *Kommunalkomiteen* er ansvarlig for saker om kommunal forvaltning, arbeidsmarked og miljø, distriktsutbygging, boligforhold, bygningssaker, innvandringspolitikk og samiske spørsmål.
- *Kontroll- og konstitusjonskomiteen* gjennomgår statsrådets protokoller, Riksrevisjonens rapporter, regjeringens melding om oppfølgingen av stortingsvedtak, klager fra privatpersoner, meldinger fra sivilombudsmannen, meldinger fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste. I tillegg behandles grunnlovsaker, bevilgninger til Stortinget og valglovgivning. Komiteen har en viss initiativrett ettersom den kan foreta nødvendige undersøkelser i forvaltningen.
- *Næringskomiteens* ansvarsområde er nærings- og handelsvirksomhet, reiseliv, statsstøtte til skipsbyggingsindustrien, landbruk, skipsfart, fiskeri, fangst, havbruk.

- *Samferdselskomiteen* behandler saker om innenlands transport, post, telekommunikasjon og kystverket.
- *Sosialkomiteen* har ansvar for saker om sosiale formål og helsevern.
- *Utenrikskomiteens* arbeidsområde omfatter utenrikske forhold, u-hjelp, norske interesser på Svalbard, saker som gjelder avtaler mellom Norge og andre stater eller internasjonale organisasjoner.

Før reformen i 1993 fulgte komiteenes arbeidsområder departementsstrukturen. For følgende komiteer, som i materialet kun er med før 1993, nøyer jeg meg med å si at deres arbeidsområder var fagområdene til de tilhørende departementer: Energi- og industrikomiteen, Forbruker og administrasjonskomiteen, Kirke- og undervisningskomiteen (også kultursaker), Kommunal- og miljøvernekomiteen, Landbrukskomiteen og Sjøfarts- og fiskerikomiteen.

4.1.4 Fordeling av komitémedlemskap

Som nevnt er det Valgkomiteen som formelt fordeler representantene på fagkomiteene. I følge forretningsordenens § 11 skal Lagtingets medlemmer, så fremt det er mulig, fordeles på alle komiteer, og partigruppene skal være forholdsmessig representert. Reelt sett spiller partiene en svært sentral rolle i fordelingen av komitéplasser. Dessuten legges det vekt på representantenes egne ønsker. Først bestemmes hvor mange representanter som skal sitte i hver komité og hvor mange representanter hvert parti skal ha i hver komité. Det neste trinnet er at det bestemmes hvilke personer som skal sitte i hvilke komiteer. Dette siste kan betraktes som et internt partianliggende (Helland og Rasch 1998: 227). Partiet tar i denne prosessen i stor grad hensyn til representantenes egne komitéønsker. Representantene leverer inn en liste med hvilke tre komiteer de helst vil sitte i. I tillegg til representantenes komitéønsker, spiller hensyn som alderssammensetning, distriktsprofil, balansen mellom nye og gamle representanter, representantenes kvalifikasjoner og tidligere komitéplassering inn (Kolberg 2000: 33).

I tillegg er det klart at tildeling av komitémedlemskap også har preg av å være et belønningssystem for partiene. Dette har sammenheng med at komiteene inngår i et

hierarki (Olsen 1983: 59). Det er store forskjeller mellom komiteene når det gjelder popularitet blant representantene.

4.2 Regionenes representasjon på Stortinget

Stortinget består siden 1989 av 165 representanter, 157 distriktsmandater og 8 utjevningsmandater, som alle velges ved allmenne valg hvert fjerde år.

Representantene velges ved forholdstallsvalg fra 19 valgdistrikter (fylker). Ordningen med utjevningsmandater ble innført i 1989 for å rette på problemet med at de små partiene ble underrepresentert på Stortinget. Antall distriktsmandater fra hvert fylke er det samme ved hvert valg, mens de åtte utjevningsmandatene først fordeles på de partiene som gjennom valgordningen er blitt underrepresentert når det gjelder distriktsmandater, og deretter fordelt på de fylker hvor disse partiene har flest ”ubrukte” stemmer. For de fire periodene som denne oppgaven omfatter er fylkene representert på denne måten på Stortinget:

Tabell 4.1: Fylkenes representasjon på Stortinget, antall representanter (antall stemmer bak hver representant i parentes). Fylkene er ordnet etter stemmetall bak hver representant i 1997.

Fylke	1985		1989		1993		1997		Totalt
Buskerud	7	(20 168)	7	(20 514)	8*	(16 608)	7	(19 860)	29
Akershus	12	(20 669)	15*	(17 569)	14*	(17 936)	14*	(19 332)	55
Østfold	8	(18 981)	9*	(16 962)	8	(17 076)	8	(17 996)	33
Vestfold	7	(17 209)	7	(18 061)	7	(16 814)	7	(17 702)	28
Vest-Agder	5	(16 988)	5	(17 668)	5	(16 379)	5	(17 383)	20
Oslo	15	(20 365)	16*	(18 769)	17*	(16 329)	17*	(17 333)	65
Rogaland	10	(18 970)	12*	(16 816)	11*	(17 703)	12*	(17 296)	45
Telemark	6	(17 211)	6	(17 179)	8*	(11 740)	6	(16 252)	26
Oppland	7	(16 878)	7	(16 747)	7	(15 522)	7	(15 766)	28
Hordaland	15	(16 188)	16*	(15 774)	15	(15 871)	16*	(15 725)	62
Sør-Trøndelag	10	(15 579)	10	(15 772)	10	(14 563)	10	(15 211)	40
Aust-Agder	4	(14 302)	4	(14 813)	4	(13 787)	4	(14 428)	16
Møre og Romsdal	10	(14 372)	10	(14 641)	10	(13 469)	10	(14 206)	40
Troms	6	(14 302)	6	(14 386)	6	(13 406)	6	(13 864)	24
Hedmark	8	(15 392)	8	(15 192)	8	(13 964)	9*	(12 539)	33
Sogn og Fjordane	5	(12 763)	5	(12 929)	5	(12 161)	5	(12 487)	20
Nord-Trøndelag	6	(13 058)	6	(13 122)	6	(12 081)	6	(12 215)	24
Nordland	12	(12 186)	12	(11 886)	12	(10 770)	12	(11 267)	48
Finnmark	4	(10 578)	4	(10 261)	4	(9 651)	4	(9 789)	16
	157		165		165		165		652

* markerer at fylket har ett eller flere utjevningsmandat i perioden. Antall distriktsmandater er det samme for alle fylkene i alle periodene.

Kilde: *Stortinget i navn og tall 1998* (antall stemmer bak hver representant).

Enkelte fylker er overrepresentert på Stortinget i forhold til sin andel av befolkningen i landet, mens andre er underrepresentert. Grovt sett er det slik at det i ”periferi-fylkene” er færre representanter bak hvert mandat enn i de sentrale.

4.3 En første tilnærming til regional representasjon i komiteene

Stortingsrepresentantene velges altså til Stortinget med utgangspunkt i fylkene, og sitter på Stortinget gruppert etter disse. Systemet understreker på denne måten viktigheten av representantenes geografiske bakgrunn. Men videreføres denne vektleggingen av geografi i komiteene? Det er ingenting i den formelle strukturen på Stortinget som tar hensyn til representantenes geografiske bakgrunn når det gjelder komiteene, men hvilken betydning har geografi når det gjelder komitémedlemskap? I dette avsnittet vil jeg kort se på hvordan fylkenes representanter er fordelt på komiteene i hele perioden som inngår i materialet. Ettersom en tabell hvor *alle* fylkenes fordeling på enkeltkomiteene er stor og uoversiktlig, velger jeg å plassere den som vedlegg (tabell app. 1). Her vil jeg bare kommentere de mest markerte utslagene i tabellen.

Det må bemerkes at det er problematisk å slå sammen alle periodene: Bare seks av komiteene behandles som identiske før og etter 1993; antall representanter i hver komité varierer fra år til år. Det er faktisk bare to fylker, Hordaland og Nordland, som har vært representert i alle komiteer som forekommer i datamaterialet. Det skal likevel ikke legges for stor vekt på nettopp dette, blant annet fordi fylkenes muligheter til å være representert i alle komiteer henger sammen med antall representanter fylket har på Stortinget, og at bare 1/3 av komiteene forekommer i alle fire stortingsperiodene. Visse interessante trekk finner man likevel for de to variablene.

Finnmark har i løpet av perioden hatt 16 representanter på Stortinget som bare har sittet i seks komiteer. Finnmark har plassert flest representanter i Finanskomiteen¹⁰, Samferdselskomiteen og Sjøfarts- og fiskerikomiteen, hhv. 25%, 25% og 18,8%. Dette kan indikere at disse komiteene anses som viktigere for Finnmark enn andre komiteer. Nettopp for Sjøfarts- og fiskerikomiteen finner vi de største forskjellene i fylkenes representasjon. Bare sju av fylkene har hatt representanter i denne komiteen,

¹⁰ Av Finnmarks fire medlemskap i Finanskomiteen har Anders Aune ett og Karl Eirik Schjøtt Pedersen to.

og det er de tre nordligste fylkene som har plassert størst andel av sine representanter her.

Akershus har plassert sin største andel, 27,3%, i Utenrikskomiteen. Også Oslo og Buskerud har hatt sine største andeler av representanter i denne komiteen. Like stor andel som Akershus har hatt av sine representanter i Utenrikskomiteen har Hedmark hatt i Sosialkomiteen.

Til slutt skal jeg se på hvilke komiteer de ulike fylkene ikke har vært representert i. Det er mest interessant å se på de fylkene med flest representanter. Fylkene med færrest representanter har mindre mulighet til å bli representert i alle komiteer. Oslo har hatt flest representanter på Stortinget (65), men har likevel ikke vært representert i Landbrukskomiteen eller Sjøfarts- og fiskerikomiteen. Hordaland, som har den nest største gruppen på Stortinget (62), har som nevnt vært representert i alle komiteer. Akershus har med sine 55 representanter ikke vært representert i Landbrukskomiteen, Næringskomiteen eller Kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Kapittel 5

Fordelingen av representanter i komitésystemet, 1985-93

Jeg har valgt å disponere presentasjonen av fordelingen av representanter på fagkomiteene i to kapitler. Dette kapitlet vil ta for seg komiteenes sammensetning i de to periodene før komitéreformen i 1993, og det neste de to siste periodene. Det er naturlig å dele inn materialet slik på grunn av de endringene som i 1993 ble gjort i komiteenes arbeidsområder. Det vil derfor være vanskelig å presentere alle periodene på en gang. Dessuten er komitéreformen, og hva denne har betydd for komiteenes sammensetning, en sentral del av oppgaven. I slutten av neste kapittel vil jeg også sammenstille tallene for de to periodene.

For å belyse hvor landsdelene har hatt sine representanter i komitésystemet, har jeg funnet det nødvendig å ha med en rekke tabeller og ulike operasjonaliseringer av variablene. Tabellene kommenteres fortløpende, og resultatene settes til slutt i sammenheng med hypotesene fra teorikapitlet. Forklaringene på funnene vil jeg imidlertid vente med til kapittel 7, for der å ta en helhetlig diskusjon. På grunn av variablenes beskaffenhet, med ulike operasjonaliseringer og ofte på nominalnivå med mange verdier, vil kommentarene i kapitlene i stor grad bygge på de statistiske målene. I dette og neste kapittel vil jeg presentere hovedtrekkene i komité sammensetningen. Noen av de mindre utslagene kommer jeg tilbake til i det avsluttende kapitlet. De to kapitlene vil være likt oppbygd og de to periodene vil bli behandlet likt.

5.1 Landsdelenes fordeling av representanter i komitésystemet

5.1.1 Landsdelenes fordeling av representanter på de enkelte fagkomiteer

Jeg begynner med å se på hvordan de sju landsdelenes representanter er fordelt på de 12 fagkomiteene. Det er i metodekapitlet redegjort for operasjonaliseringen av landsdelene og hvorfor denne er valgt.

Tabell 5.1: Landsdelenes¹ fordeling av representanter på Stortingets fagkomiteer, 1985-93. Absolutte tall. Prosentandel i parentes.

	1	2	3	4	5	6	7	
Energi og industri	3 (5.2)	7 (12.3)	1 (3.3)	9 (22.5)	7 (11.5)	3 (9.4)	2 (4.5)	32 (9.9)
Forbruker og adm.	4 (6.9)	3 (5.3)	2 (6.7)	4 (10.0)	2 (3.3)	2 (6.3)	3 (6.8)	20 (6.2)
Kirke og undervisning	7 (12.1)	7 (12.3)	3 (10.0)	2 (5.0)	5 (8.2)	3 (9.4)	2 (4.5)	29 (9.0)
Kommunal og miljøvern	4 (6.9)	3 (5.3)	4 (13.3)	5 (12.5)	9 (14.8)	3 (9.4)	5 (11.4)	33 (10.2)
Landbruk	- (0.0)	7 (12.3)	4 (13.3)	2 (5.0)	2 (3.3)	5 (15.6)	2 (4.5)	22 (6.8)
Sjøfart og fiskeri	1 (1.7)	- (0.0)	- (0.0)	1 (2.5)	6 (9.8)	- (0.0)	12 (27.3)	20 (6.2)
Finans	7 (12.1)	6 (10.5)	5 (16.7)	4 (10.0)	6 (9.8)	3 (9.4)	4 (9.1)	35 (10.9)
Forsvar	2 (3.4)	6 (10.5)	1 (3.3)	2 (5.0)	7 (11.5)	1 (3.1)	3 (6.8)	22 (6.8)
Justis	5 (8.6)	4 (7.0)	2 (6.7)	1 (2.5)	5 (8.2)	3 (9.4)	2 (4.5)	22 (6.8)
Samferdsel	4 (6.9)	4 (7.0)	2 (6.7)	3 (7.5)	6 (9.8)	4 (12.5)	7 (15.9)	30 (9.3)
Sosial	5 (8.6)	5 (8.8)	5 (16.7)	6 (15.0)	5 (8.2)	3 (9.4)	2 (4.5)	31 (9.6)
Utenriks	16 (27.6)	5 (8.8)	1 (3.3)	1 (2.5)	1 (1.6)	2 (6.3)	- (0.0)	26 (8.1)
	58 (100)	57 (100)	30 (100)	40 (100)	61 (100)	32 (100)	44 (100)	322 (100)
Kjikkvadrattest (χ^2)	37.548 ****	10.026 -	9.427 -	13.476 -	10.087 -	7.143 -	41.349 ****	129.056 ****

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001. ¹Landsdelene: 1: Oslo og Akershus. 2: Østfold, Buskerud, Vestfold og Telemark. 3: Hedmark og Oppland. 4: Rogaland, Aust- og Vest-Agder. 5: Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal. 6: Sør- og Nord-Trøndelag. 7: Nordland, Troms og Finnmark.
Cramer's V = 0,258 (****)

Tabell 5.1 viser den samlede fordelingen av landsdelenes representanter på Stortingets komiteer for de to stortingsperiodene 1985-89 og 1989-93. Det er mulig å slå sammen de to periodene fordi komiteenes arbeidsområder var identiske i de to. Resultatet av en kjikkvadrattest for denne tabellen, med representantenes landsdel som uavhengig variabel og representantenes fagkomité som avhengig, viser om det faktisk er en sammenheng mellom de to variablene. Tabellen har et signifikant kjikkvadrat; en sammenheng kan dermed fastslås. Problemet med en kjikkvadrattest er at den er følsom for antall enheter i undersøkelsen, og kan derfor ikke benyttes til å vurdere en

sammenhengs styrke. Med tilstrekkelig antall enheter vil nesten et hvilket som helst resultat innebære en sammenheng i følge kjikvadrattesten. Vi kan imidlertid benytte kjikvadratet til å beregne korrelasjonskoeffisienten Cramer's V. Dersom det er statistisk uavhengighet mellom de to variablene er Cramer's $V = 0$, men dens øvre grense er 1, det vil si perfekt sammenheng. Cramer's V er for tabellen på 0,258 (signifikant på 0,001 nivå), og må sies å kunne vise en klar sammenheng mellom hvilken landsdel representantene kommer fra og hvilken komité de er medlem av. De to variablene er altså ikke statistisk uavhengig av hverandre, og en nullhypotese om at hvilken komité representantene er medlem av er statistisk uavhengig av hvilken landsdel de kommer fra, kan forkastes.

Cramer's V kan ikke si noe om mønsteret i sammenhengen mellom de to variablene. For å få klarhet i hva som bidrar til et signifikant kjikvadrat, Cramer's V og sammenheng mellom de to variablene, har jeg i tabellen også tatt med resultatet av en kjikvadrattest for hver av landsdelene. Kjikvadratet er beregnet ut fra landsdelens representanter, og ikke ut fra hele fordelingen. Et signifikant kjikvadrat viser at den enkelte landsdels fordeling av representanter på komiteene signifikant avviker fra forventet fordeling ved statistisk uavhengighet. Som vi ser er det kun Oslo/Akershus (landsdel 1) og Nord-Norge (landsdel 7) som har signifikant kjikvadrat. Det er dermed kun for disse to landsdelene fordelingen av representanter signifikant avviker fra forventet fordeling, og vi kan forkaste en nullhypotese om at fordelingen på komiteene er tilfeldig. Jeg vil senere komme tilbake til en kjikvadrattest for hver av komiteene.

Før jeg går inn på tallene i tabellen og landsdelenes faktiske fordeling av representanter, vil jeg presentere en tabell som viser differensene i prosentpoeng mellom prosentandelen av landsdelens representanter plassert i komiteen og forventet prosentandel ved statistisk uavhengighet. Med en slik tabell ser man raskt hvor vi finner de største avvikene mellom faktisk og forventet fordeling. Ved utregning av kjikvadrat og Cramer's V benyttes absolutte tall. Jeg har imidlertid her valgt å benytte prosent og differenser i prosentpoeng, for lettere å kunne sammenlikne mellom

landsdelene. Negative tall i tabellen betyr at landsdelen har hatt færre representanter i komiteen enn det man kunne forvente ved statistisk uavhengighet (underrepresentasjon), og positive tall at den har hatt flere (overrepresentasjon).

Tabell 5.2: Differenser mellom komiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1985-93. Prosentpoeng.

	1	2	3	4	5	6	7
Energi og industri	- 4.7	2.4	- 6.6	12.6	1.6	- 0.5	-5.4
Forbruker og adm.	0.7	- 0.9	0.5	3.8	- 2.9	0.1	0.6
Kirke og undervisning	3.1	3.3	1.0	- 4.0	- 0.8	0.4	- 4.5
Kommunal og miljøvern	- 3.3	- 4.9	3.1	2.3	4.6	- 0.9	1.2
Landbruk	- 6.8	5.5	6.5	- 1.8	- 3.5	8.8	- 2.3
Sjøfart og fiskeri	- 4.5	- 6.2	- 6.2	- 3.7	3.6	- 6.2	21.1
Finans	1.2	- 0.4	5.8	- 0.9	- 1.1	- 1.5	- 1.8
Forsvar	- 3.4	3.7	- 3.5	- 1.8	4.7	- 3.7	0.0
Justis	1.8	0.2	- 0.1	- 4.3	1.4	2.6	- 2.3
Samferdsel	-2.4	- 2.3	- 2.6	- 1.8	0.5	3.2	6.6
Sosial	- 1.0	- 0.8	7.1	5.4	- 1.4	- 0.2	- 5.1
Utenriks	19.5	0.7	- 4.8	- 5.6	- 6.5	- 1.8	- 8.1

Som vi har sett er det for Oslo/Akershus (landsdel 1) en sammenheng mellom hvilken landsdel en representant kommer fra og hvilken komité han havner i. Det største utslaget i tabell 5.2 for landsdelen er for Utenrikskomiteen, med omkring 11 representanter (19,5%p) flere enn forventet ved statistisk uavhengighet. Denne overrepresentasjonen er hovedårsaken til at landsdelen har hatt færre representanter enn forventet i sju av komiteene. Det største avviket i denne retningen gjelder Landbrukskomiteen (- 6,8%p), etterfulgt av Energi- og industrikomiteen (- 4,7%p), og Sjøfarts- og fiskerikomiteen (- 4,5%p), men disse avvikene er langt fra like markerte som overrepresentasjonen i Utenrikskomiteen.

For Nord-Norge (landsdel 7), som er den andre landsdelen som har et signifikant avvik mellom faktisk og forventet fordeling på komiteene, er det kraftigste avviket for Sjøfarts- og fiskerikomiteen. Her har landsdelen hatt noe i overkant av ni representanter (21,1%p) flere enn forventet ved statistisk uavhengighet. Landsdelens største negative avvik (- 8,1) er for Utenrikskomiteen, hvor landsdelen ikke har vært representert i det hele tatt, mens forventet antall er mellom tre og fire representanter.

Nord-Norges avvik for Sjøfarts- og fiskerikomiteen og avviket for Oslo/Akershus i Utenrikskomiteen er de klart største vi finner i materialet. Disse to bidrar derfor i stor grad til at det i følge kjikvadratet er en signifikant sammenheng mellom de to variablene.

Selv om ikke kjikvadrattestene ga et signifikant resultat for de fem resterende landsdelene, er det også for disse markerte forskjeller mellom faktisk og forventet fordeling. For landsdel 2 (Østfold/Buskerud/Vestfold/Telemark) er avviket fra forventet representasjon i komiteene størst for Sjøfarts- og fiskerikomiteen (- 6,2%p), hvor landsdelen ikke har hatt representanter i det hele tatt, mens forventet antall ved statistisk uavhengighet er mellom tre og fire. En markert underrepresentasjon finner vi også for Kommunal- og miljøvernkomiteen (- 4,9%p), hvor landsdelen bare har hatt halvparten av hva man kunne forvente. Overrepresentasjonen er størst for Landbrukskomiteen (5,5%p) og Forsvarskomiteen (3,7%p).

Landsdel 3 (Hedmark/Oppland) er mest overrepresentert i Sosialkomiteen (7,1%p) og Landbrukskomiteen (6,5%p), men det må understrekes at antall representanter er lavt. Overrepresentasjonen i de to komiteene ligger bare på omkring to representanter for hver. Det samme gjelder for de største negative avvikene, som vi finner i Energi- og industrikomiteen (- 6,6) og Sjøfarts- og fiskerikomiteen (- 6,2).

For landsdel 4 (Rogaland/Aust-/Vest-Agder) finner man det klart største utslaget for Energi- og industrikomiteen (12,6%p), hvor landsdelen har hatt fem representanter flere enn forventet ved statistisk uavhengighet, og plassert sin største andel av representantene. Landsdelens negative avvik er jevnere fordelt mellom komiteene. Det største finner vi for Utenrikskomiteen (- 5,6) med to representanter færre.

For landsdel 5 (Hordaland/Sogn og Fjordane/Møre og Romsdal) er utslagene i prosentpoeng relativt små, men ettersom landsdelen har hatt mange representanter på Stortinget, er avvikene i absolutte tall større enn for flere av de andre. Den største differensen for landsdelen er for Utenrikskomiteen (- 6,5%p), hvor den har hatt fire representanter færre enn hva man skulle forvente ved statistisk uavhengighet. De

største positive avvikene finner man for Kommunal- og miljøvernkomiteen (4,6%p) og Forsvarskomiteen (4,7%p).

Den største andel av representanter fra landsdel 6 (Trøndelag) har sittet i Landbrukskomiteen, som også er den komiteen hvor fordelingen skiller seg mest fra den forventede for landsdelen (8,8%p), men overrepresentasjonen er på bare omkring tre representanter. Det største negative avviket finner vi for en annen sektorkomité, Sjøfarts- og fiskerikomiteen (- 6,2), hvor landsdelen ikke har vært representert.

5.1.2 Komiteenes sammensetning med utgangspunkt i landsdeler

Fokuset til nå har vært på landsdelene og hvordan den enkelte landsdels representanter har fordelt seg i komitésystemet. For å utfylle bildet, selv om det vil innebære visse gjentakelser, vil jeg vende fokuset mot *komiteenes sammensetning*. Ved å kjøre en kjikvadrattest for hver enkelt komité (som for landsdelene ovenfor), hvor antall enheter kun er antall representanter i den aktuelle komité, finner jeg om komiteens faktiske sammensetning av landsdelenes representanter signifikant avviker fra forventet sammensetning ved statistisk uavhengighet.

Tabell 5.3: Resultat av kjikvadrattest for fagkomiteenes sammensetning av landsdelene, 1985-93.

	Energi	Forbr.	Kirke	Komm.	Landb.	Sjøf.	Finans	Forsv.	Jus.	Samf.	Sosial	Utenr.
χ^2	10.751	1.931	3.049	3.780	13.580	42.871	1.292	5.414	2.180	3.476	4.160	36.575
	*	-	-	-	**	****	-	-	-	-	-	****

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001.

Som vi ser har fire av komiteene et signifikant kjikvadrat: Energi- og industrikomiteen, Landbrukskomiteen, Sjøfarts- og fiskerikomiteen og Utenrikskomiteen (de to første komiteene er betydelig mindre signifikante enn de to siste). Disse fire komiteene, som har en faktisk fordeling som avviker signifikant fra fordeling ved statistisk uavhengighet, er også de komiteene som har de største prosentdifferensene mellom landsdelene i tabell 5.1. Det er naturlig nok det samme mønsteret som avspeiler seg her som vi så ovenfor når det gjelder landsdelenes fordeling. Blant de fire har Utenrikskomiteen og Sjøfarts- og fiskerikomiteen det mest signifikante kjikvadratet. Disse to har også de to største prosentdifferensene mellom

landsdelene som forekommer i tabell 5.1. For Utenrikskomiteen finner vi den største differensen mellom Oslo/Akershus (landsdel 1) og Nord-Norge (landsdel 7) med 27,6 prosentpoeng. For Sjøfarts- og fiskerikomiteen er den største prosentdifferensen på 27,3 prosentpoeng, mellom landsdel 2, 3 og 6 på den ene siden og landsdel 7 på den andre. For ordens skyld kan det nevnes at de minste prosentdifferensene finner vi for Forbruker- og administrasjonskomiteen og Justiskomiteen.

5.1.3 Landsdelenes fordeling på overføringskomiteene

Jeg vil nå gå over til å kategorisere komiteene i to kategorier: de som kan betraktes som overføringskomiteer og de som ikke er det. Til slutt i neste kapittel vil jeg se på fordelingen av representanter på overføringskomiteer for alle fire periodene samlet. Dette er mulig fordi jeg plasserer alle komiteer, både fra før og etter 1993, i de to kategoriene overføringskomité og ikke overføringskomité. Bakgrunnen for kategoriseringen har jeg gjort rede for i kapittel 2 og 3.

Tabell 5.4: Landsdelenes¹ fordeling av representanter på overføringskomiteene², 1985-93. Absolutte tall. Prosentandel i parentes.

	1	2	3	4	5	6	7	
Ikke overføringskomité	46 (79.3)	36 (63.2)	19 (63.3)	20 (50.0)	31 (50.8)	17 (53.1)	16 (36.4)	185 (57.5)
Overføringskomité	12 (20.7)	21 (36.8)	11 (36.7)	20 (50.0)	30 (49.2)	15 (46.9)	28 (63.6)	137 (42.5)
	58 (100)	57 (100)	30 (100)	40 (100)	61 (100)	32 (100)	44 (100)	322 (100)
<i>Kjikkvadrattest (χ^2)</i>	<i>11.335</i> ****	<i>0.759</i> -	<i>0.425</i> -	<i>0.909</i> -	<i>1.098</i> -	<i>0.245</i> -	<i>8.006</i> ***	<i>22.777</i> ****

* $p \leq 0,10$, ** $p \leq 0,05$, *** $p \leq 0,01$, **** $p \leq 0,001$. ¹Landsdelene: 1: Oslo og Akershus. 2: Østfold, Buskerud, Vestfold og Telemark. 3: Hedmark og Oppland. 4: Rogaland, Aust- og Vest-Agder. 5: Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal. 6: Sør- og Nord-Trøndelag. 7: Nordland, Troms og Finnmark. ²Overføringskomiteene: Energi- og industrikomiteen, Kommunalkomiteen, Sjøfart- og fiskerikomiteen, Landbrukskomiteen og Samferdselskomiteen.
Cramer's V = 0,266 (****)

Tabell 5.5: Differensene mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1985-93. Prosentpoeng.

	1	2	3	4	5	6	7
Ikke overføringskomité	21.9	5.8	5.9	- 7.5	- 6.7	- 4.4	- 21.1
Overføringskomité	- 21.9	- 5.8	- 5.9	7.5	6.7	4.4	21.1

Kjikkvadrat og Cramer's V er signifikante på 0,001 nivå for hele tabellen. Dermed kan vi også her forkaste en nullhypotese om at det ikke er noen sammenheng mellom de

to variablene. Cramer's V er på 0,266, og er omtrent på samme nivå som for landsdelenes fordeling på enkeltkomiteene ovenfor. Sammenhengen mellom hvilken landsdel representanten kommer fra og om han sitter i en overføringskomité eller ikke er klar, men ikke stor. Kjikvadrattesten for de enkelte landsdeler viser at det fortsatt er slik at det er kun for Oslo/Akershus og Nord-Norge kjikvadrat er signifikant og en nullhypotese om tilfeldig fordeling kan forkastes. For Oslo/Akershus og for Nord-Norge er forskjellen mellom faktisk representasjon og forventet representasjon relativt store (tabell 5.5). Differensen mellom faktisk prosentandel i komiteene og forventet prosentandel ved statistisk uavhengighet, er på nesten 22 prosentpoeng for Oslo/Akershus og litt i overkant av 21 prosentpoeng for Nord-Norge. Oslo/Akershus har hatt 12-13 representanter færre i overføringskomiteene enn det man skulle forvente ved statistisk uavhengighet. Nord-Norge har derimot hatt mellom ni og ti representanter *flere*. For de andre landsdelene er det relativt små utslag. Av disse er landsdel 2 og 3 underrepresentert i overføringskomiteene, mens de resterende er overrepresentert.

Det er selvfølgelig mellom Akershus/Oslo og Nord-Norge vi finner den største prosentdifferensen i tabell 5.4. Denne differensen på 42, 9 prosentpoeng må sies å være stor. Dette viser at det er stor forskjell på de to landsdelene når det gjelder andel representanter i overføringskomiteer. Resultatet er likevel ikke så entydig som dette skulle tilsi. Riktignok har Oslo/Akershus hatt færre representanter i alle de fem overføringskomiteene enn forventet, men også Nord-Norge har vært underrepresentert i to av overføringskomiteene, Energi- og industrikomiteen og Landbrukskomiteen, for førstnevnte faktisk i noe større grad enn Oslo/Akershus. Den store forskjellen mellom de to landsdelenes fordeling på overføringskomiteene skyldes derfor først og fremst Sjøfarts- og fiskerikomiteen og i noen grad Samferdselskomiteen.

5.2 Sentralitetskategorienes fordeling av representanter i komitésystemet

5.2.1 Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på de enkelte fagkomiteer

Jeg vil nå se på hvordan fordelingen av representanter i komitésystemet er ut fra en inndeling av fylker i tre sentralitetskategorier: sentrum, midt og periferi. Bakgrunnen for denne inndeling er det redegjort for i kapittel 3. Ettersom begge variablene fortsatt er på nominalnivå, vil analysene og de statistiske målene være det samme som i avsnittet over. Tabell 5.6 viser hvordan de tre sentralitetskategorienes representanter er fordelt på de enkelte fagkomiteer.

Tabell 5.6: Sentralitetskategorienes¹ fordeling av representanter på fagkomiteene, 1985-93. Absolutte tall. Prosentandel i parentes. Prosentdifferenser i prosentpoeng.

	SENTRALITET				PROSENTDIFFERENSER		
	Sentrum	Midt	Periferi		S – M	M – P	S – P
Energi og industri	10 (8.7)	20 (12.3)	2 (4.5)	32 (9.9)	- 3.6	7.8	4.2
Forbruker og adm.	7 (6.1)	10 (6.1)	3 (6.8)	20 (6.2)	0.0	- 0.7	- 0.7
Kirke og undervisning	14 (12.2)	13 (8.0)	2 (4.5)	29 (9.0)	4.2	3.5	7.7
Kommunal og miljøvern	7 (6.1)	21 (12.9)	5 (11.4)	33 (10.2)	- 6.8	1.5	- 5.3
Landbruk	7 (6.1)	13 (8.0)	2 (4.5)	22 (6.8)	- 1.9	3.5	1.6
Sjøfart og fiskeri	1 (0.9)	7 (4.3)	12 (27.3)	20 (6.2)	- 3.4	- 23	- 26.4
Finans	13 (11.3)	18 (11.0)	4 (9.1)	35 (10.9)	0.3	1.9	2.2
Forsvar	8 (7.0)	11 (6.7)	3 (6.8)	22 (6.8)	0.3	- 0.1	0.2
Justis	9 (7.8)	11 (6.7)	2 (4.5)	22 (6.8)	1.1	2.2	3.3
Samferdsel	8 (7.0)	15 (9.2)	7 (15.9)	30 (9.3)	- 2.2	- 6.7	- 8.9
Sosial	10 (8.7)	19 (11.7)	2 (4.5)	31 (9.6)	- 3.0	7.2	4.2
Utenriks	21 (18.3)	5 (3.1)	- (0.0)	26 (8.1)	15.2	3.1	18.3
	115 (100)	163 (100)	44 (100)	322 (100)			
Kjikkvadrattest (χ^2)	24.540 **	9.239 -	41.350 ****	75.129 ****			

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001. ¹Sentralitetskategoriene: Sentrum: landsdel 1 og 2. Midt-kategorien: landsdel 3, 4, 5 og 6. Periferien: landsdel 7.

Cramer's V = 0,342 (****)

For tabellen er kjikkvadratet og Cramer's V (0,342) signifikante (0,001 nivå). Det er derfor en sammenheng mellom de to variablene. Cramer's V er noe høyere enn for landsdelenes fordeling av representanter på komiteene som vi så ovenfor. Det synes derfor å være en noe sterkere sammenheng mellom sentralitet og komitémedlemskap

enn mellom landsdel og medlemskap. Av tabellen ser vi at resultatet av en kjikvadrattest for hver enkelt sentralitetskategoris fordeling på komiteene er signifikant for sentrum og periferi (mest signifikant for periferi). Dermed kan vi for disse to forkaste en nullhypotese om at fordelingen av representanter på komiteene for disse to kategoriene er tilfeldig. For midt-kategorien kan derimot ikke en slik hypotese forkastes.

Jeg vil som ovenfor vise en tabell med differensene mellom faktisk fordeling og forventet fordeling ved statistisk uavhengighet (tabell 5.7).

Tabell 5.7: Differenser mellom komiteenes faktiske og forventede andel av sentralitetskategoriens representanter, 1985-93. Prosentpoeng.

	SENTRALITET		
	Sentrum	Midt	Periferi
Energi og industri	- 1.2	2.4	- 5.4
Forbruker og adm.	- 0.1	- 0.1	0.6
Kirke og undervisning	3.2	- 1.0	- 4.5
Kommunal og miljøvern	- 4.2	2.7	1.2
Landbruk	- 0.7	1.2	- 2.3
Sjøfart og fiskeri	- 5.3	- 1.9	21.1
Finans	0.4	0.1	- 1.8
Forsvar	0.2	- 0.1	0.0
Justis	1.0	- 0.1	-2.3
Samferdsel	- 2.3	- 0.1	6.6
Sosial	- 0.9	2.1	- 5.1
Utenriks	10.2	- 5.0	- 8.1

Ettersom midt-kategorien ikke har et signifikant kjikvadrat, er det de to ytterkategoriene som er av størst interesse i gjennomgangen. Som en følge av dette ser vi at utslagene i forskjeller mellom faktisk og forventet representasjon er størst for nettopp sentrum- og periferikategoriene. Sentrum har plassert sin største andel av representanter (18,3%) i Utenrikskomiteen, og for Utenrikskomiteen finner vi også det største avviket mellom faktisk og forventet fordeling for kategorien. Sentrum har hatt nesten 12 representanter (10,2%p) flere i denne komiteen enn forventet. De andre avvikene for kategorien er relativt små, men det høyeste negative avviket er for Sjøfarts- og fiskerikomiteen med 5,3 prosentpoeng (seks representanter).

For periferien, som er identisk med landsdel 7 ovenfor (Nord-Norge), henviser jeg til kommentarene i avsnitt 5.1.1. Jeg vil likevel her se på noen interessante sammenhenger mellom periferien og de andre kategoriene. Som for sentrum finner vi det største avviket mellom faktisk og forventet fordeling for den komiteen, Sjøfarts- og fiskerikomiteen, som sentralitetskategorien har hatt størst andel i. Periferien har hatt ni representanter (21,1%p) flere i denne komiteen enn forventet. Dette er det største avviket vi finner i tabellen. Også når det gjelder de negative avvikene ligger periferien litt over sentrum. Det største er for periferiens andel som har gått til Utenrikskomiteen (- 8,1%p). Periferien har ikke vært representert i denne komiteen, og skulle hatt mellom tre og fire representanter i denne etter landsdelens og komiteens størrelse.

For midt-kategorien er avvikene mye mindre markerte. Midt-kategorien er derfor den kategorien som i størst grad av de tre stemmer overens med forventet fordeling ved statistisk uavhengighet. Det største er for Utenrikskomiteen hvor kategorien har hatt omkring åtte representanter færre (- 5,0%p) enn hva man skulle forvente ved statistisk uavhengighet. Grunnen til at antall representanter er høyt i dette avviket, men ikke prosentpoengene, er at kategorien består av så mange representanter.

5.2.2 Komiteenes sammensetning på grunnlag av sentralitetskategoriene

På samme måte som for komiteenes sammensetning av landsdelenes representanter har jeg kjørt en kjikvadrattest for hver enkelt komités sammensetning av sentralitetskategoriene. Resultatet av testene presenteres i tabell 5.8.

Tabell 5.8: Resultat av kjikvadrattest for fagkomiteenes sammensetningen av sentralitetskategorier, 1985-93.

	Energi	Forbr.	Kirke	Komm.	Landb.	Sjøf.	Finans	Forsv.	Jus.	Samf.	Sosial	Utenr.
χ^2	2.361	0.030	2.445	3,101	0.743	37.669	0.153	0.005	0.505	2.743	1.981	23.393
	-	-	-	-	-	****	-	-	-	-	-	****

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001.

Her er det bare Sjøfarts- og fiskerikomiteen og Utenrikskomiteen som har signifikant kjikvadrat. Det er altså bare den faktiske sammensetningen i to komiteer som

signifikant avviker fra den forventede sammensetningen av sentralitetskategoriene ved statistisk uavhengighet. Det er da også for disse to komiteene vi finner de største prosentdifferensene mellom sentralitetskategorien (tabell 5.6), og da mellom sentrum og periferi. Prosentdifferensene mellom sentrum og periferi er for Sjøfarts- og fiskerikomiteen 26,4, og for Utenrikskomiteen 18,3 prosentpoeng. Det er imidlertid verdt å merke seg at for Sjøfarts- og fiskerikomiteen er prosentdifferensen mellom midt-kategorien og periferien også høy (23%p).

Hovedinntrykket av sentralitetskategorienes fordeling av representanter på komiteene er at prosentdifferensene er størst og flest mellom sentrum og periferi. Periferien skiller seg klart fra de to andre i Sjøfarts- og fiskerikomiteen, mens for Utenrikskomiteen er det sentrum som skiller seg ut.

5.2.3 Sentralitetskategorienes fordeling på overføringskomiteene

Tabell 5.9 viser fordelingen av sentralitetskategorienes representanter på de to kategoriene overføringskomité og ikke overføringskomité.

Tabell 5.9: Sentralitetskategorienes¹ fordeling av representanter på overføringskomiteene², 1985-93. Absolutte tall. Prosent i parentes.

	SENTRALITET				PROSENTDIFFERENSER		
	Sentrum	Midt	Periferi		S – M	M – P	S – P
Ikke overføringskomité	82 (71.3)	87 (53.4)	16 (36.4)	185 (57.5)	17.9	17.0	34.9
Overføringskomité	33 (28.7)	76 (46.6)	28 (63.6)	137 (42.5)	- 17.9	- 17.0	- 34.9
	115 (100)	163 (100)	44 (100)	322 (100)	0	0	0
Kjikkvadrattest (χ^2)	9.026 ***	1.110 -	8.006 ***	18.142 ****			

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001. ¹Sentralitetskategoriene: Sentrum: landsdel 1 og 2. Midt-kategorien: landsdel 3, 4, 5 og 6. Periferien: landsdel 7. ²Overføringskomiteene: Energi- og industrikomiteen, Kommunalkomiteen, Sjøfart- og fiskerikomiteen, Landbrukskomiteen og Samferdselskomiteen.
Cramer's V = 0,237 (****), Gamma = 0,408 (****)

Ettersom sentralitetsvariabelen er på ordinalnivå, og komitévariabelen er en dikotom, er det mulig å benytte Gamma for å undersøke om det er en statistisk sammenheng i materialet. Likevel vil jeg også her referere til kjikkvadrattesten ettersom jeg har brukt den for alle de tidligere tabellene. For tabellen og sammenhengen mellom sentralitet og overføringskomité-medlemskap, er kjikkvadrat, Cramer's V (0,237) og Gamma

(0,408) signifikante (0,001 nivå). Det er derfor en sammenheng mellom de to variablene. Gamma varierer mellom -1 og 1, og en verdi nær 1 innebærer at mange par av enheter er ordnet likt. En Gamma på 0,408 for tabellen, må sies å være en middels høy verdi. Dette innebærer at det er en klar tendens til at parene av enheter er ordnet likt langs de to variablene. De to variablene er kodet slik at periferi og overføringskomité har høy verdi, noe som betyr at det blant stortingsrepresentantene *er* en tendens til at de som kommer fra periferien sitter i overføringskomiteene, og de som kommer fra sentrum i de andre komiteene.

Av tabell 5.10 ser vi igjen at det som forventet er de to ytterkategoriene sentrum og periferi som skiller seg ut. Dette viser seg ved at differensene mellom faktisk og forventet representasjon er størst for disse to: Sentrum har hatt nesten 16 representanter (- 13,9%p) færre i overføringskomiteene enn hva man skulle forvente ved statistisk uavhengighet, mens periferien har hatt mellom ni og ti representanter (21,1%p) flere i overføringskomiteene enn forventet. Det er kun periferien som har hatt et flertall av sine representanter i overføringskomiteene.

Tabell 5.10: Differenser mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av sentralitetskategorienes representanter, 1985-93. Prosentpoeng.

	SENTRALITET		
	Sentrum	Midt	Periferi
Ikke overføringskomité	13.9	- 4.1	- 21.1
Overføringskomité	- 13.9	4.1	21.1

De største prosentdifferensene mellom landsdelene i tabell 5.9 er mellom sentrum og periferi med 34,9 prosentpoeng. Men også mellom sentrum og midt-kategorien og mellom midt-kategorien og periferien er differensen klar med hhv. 17,9 og 17 prosentpoeng. Det ser derfor ut til at det er klare skiller mellom kategoriene når det gjelder representasjon i overføringskomiteer. Men igjen må det tas visse forbehold om at forskjellen mellom kategoriene først og fremst skyldes kategoriernes andel som er medlem av Sjøfarts- og fiskerikomiteen og til en viss grad Samferdselskomiteen.

5.3 Oppsummering og foreløpige konklusjoner

Selv om jeg venter med den helhetlige diskusjonen og tilløp til forklaringer til et senere kapittel, er det her nødvendig å ta med en oppsummering og noen betraktninger om hva dette kapitlet viser. Oppsummeringen er, i motsetning til kapitlet for øvrig, delt opp etter de aktuelle hypotesene som ligger til grunn for oppgaven.

5.3.1 *H₁: Fagkomiteene på Stortinget er dominert av representanter fra regioner som har særskilte interesser innenfor de respektive komiteenes arbeidsområder*

Presentasjonen av komitémedlemskapene har vist at det synes å være en sammenheng mellom geografi og komitémedlemskap for de to periodene før 1993. Dette gjelder både for landsdelene og sentralitetskategorienes fordeling på enkeltkomiteene og kategorien overføringskomiteer. Den sterkeste sammenhengen i følge Cramer's V fant jeg for sentralitetskategorienes fordeling på enkeltkomiteene med en verdi på 0,342, men forskjellene til de andre verdiene er svært små (0,258, 0,266 og 0,237). Ettersom Cramer's V varierer mellom 0 og 1, er sammenhengen som kommer frem mellom variablene under middels.

Selv om det forekommer en sammenheng i de fire kombinasjoner av ulike operasjonaliseringer av de to variablene, er det som vi har sett for enkelt å slå seg til ro med det. Det ser ut til å være slik at hvor *tilfeldig* fordelingen på komiteene er, varierer svært både mellom komiteene og komitékategoriene, og mellom landsdelene og sentralitetskategoriene. Grovt sett er det Sjøfarts- og fiskerikomiteen og Utenrikskomiteen når det gjelder komiteene, og Oslo/Akershus vs. Nord-Norge og sentrum vs. periferi, som hovedsakelig skaper den statistiske sammenhengen mellom variablene som vi har sett. Det er for disse komiteene og geografiske kategoriene vi finner de største forskjellene mellom faktisk fordeling og forventet fordeling ved statistisk uavhengighet.

På bakgrunn av dette er det grunnlag for å si at det *er* en signifikant sammenheng mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap, men ikke for *alle* komiteer eller

for *alle* kategorier av fylker. Hvilken betydning fylkenes særegenheter har å si for dette, kommer jeg tilbake til senere.

5.3.2 H_{1.1}: Særlig for de såkalte overføringskomiteene vil det være klare utslag når det gjelder regionenes representasjon i komiteen

Setter vi fokus på overføringskomiteene, er bildet heller ikke entydig. Materialet viser at det for kategorien overføringskomité er store forskjeller mellom hvor stor andel av representantene Oslo/Akershus eller sentrum på den ene siden og Nord-Norge/periferi på den andre siden, har hatt som medlemmer av overføringskomiteer. For de resterende kategorier er utslagene mindre. Dessuten har vi sett at de tilsynelatende store forskjeller når det gjelder kategorien overføringskomité, først og fremst skyldes de store forskjellene med bakgrunn i geografi for Sjøfarts- og fiskerikomiteen.

Det er likevel tegn som tyder på at medlemskap i overføringskomiteene til en viss grad har en noe større sammenheng med geografisk bakgrunn enn hva som er tilfellet for andre komiteer. Blant de fire komiteene hvor jeg påviser at det er en signifikant forskjell mellom komiteenes sammensetning av landsdelenes representanter, er det tre overføringskomiteer: Energi- og industrikomiteen, Landbrukskomiteen og Sjøfarts- og fiskerikomiteen. Videre er det i forhold til de andre komiteene relativt store prosentdifferenser mellom sentralitetskategoriene når det gjelder Samferdselskomiteen. Dette, sammen med de store prosentdifferensene for kategorien overføringskomité mellom Oslo og Akershus og Nord-Norge, og mellom sentrum og periferi, gjør at jeg vil si at materialet til en viss grad bekrefter antakelsen om at utslagene av betydningen av geografisk bakgrunn er spesielt fremtredende for overføringskomiteene.

Kapittel 6

Fordelingen av representanter i komitésystemet, 1993-2001

I dette kapitlet vil jeg presentere fordelingen av representantene på komiteene i perioden etter komitéreformen i 1993. De to periodene mellom 1993 og 2001 behandles under ett på samme måte som de to foregående periodene i forrige kapittel. Kapitlet er også bygd opp på samme måte. Noen kommentarer omkring blant annet metodebruk er det derfor naturlig å la være å ta med her. Til slutt i kapitlet vil jeg forsøke å føre sammen de to kapitlene og de to tidsperiodene.

6.1 Landsdelenes fordeling av representanter i komitésystemet

6.1.1 Landsdelenes fordeling av representanter på de enkelte fagkomiteer

Tabell 6.1 viser hvordan de sju landsdelene har fordelt sine representanter på de 12 fagkomiteene og resultatet av en kjikvadrattest. I motsetning til tilsvarende tabell for periodene før 1993, påviser ikke kjikvadrat og Cramer's V (0,172 – ikke signifikant) en sammenheng mellom de to variablene. En nullhypotese om at det ikke er en sammenheng kan dermed ikke forkastes. Det er kun Oslo/Akershus (landsdel 1) som i følge kjikvadrattesten har en fordeling på komiteene som signifikant (og bare på 0,10 nivå) avviker fra forventet fordeling. For forrige periode gjaldt dette også Nord-Norge (landsdel 7).

Tabell 6.1: Landsdelenes¹ fordeling av representanter på Stortingets fagkomiteer, 1993-2001. Absolutte tall. Prosentandel i parentes.

	1	2	3	4	5	6	7	
Energi og miljø	5 (8.1)	4 (6.8)	1 (3.2)	7 (17.1)	5 (8.2)	3 (9.4)	4 (9.1)	29 (8.8)
Familie, kultur og adm.	3 (4.8)	6 (10.2)	3 (9.7)	3 (7.3)	4 (6.6)	5 (15.6)	1 (2.3)	25 (7.6)
Kirke, utd. og forskn.	10 (16.1)	3 (5.1)	1 (3.2)	4 (9.8)	4 (6.6)	3 (9.4)	4 (9.1)	29 (8.8)
Kommunal	2 (3.2)	5 (8.5)	3 (9.7)	4 (9.8)	5 (8.2)	5 (15.6)	2 (4.5)	26 (7.9)
Kontroll og konstitusjon	6 (9.7)	6 (10.2)	1 (3.2)	1 (2.4)	3 (4.9)	- (0.0)	4 (9.1)	21 (6.4)
Næring	2 (3.2)	3 (5.1)	4 (12.9)	4 (9.8)	8 (13.1)	2 (6.3)	7 (15.9)	30 (9.1)
Finans	7 (11.3)	7 (11.9)	2 (6.5)	5 (12.2)	9 (14.8)	4 (12.5)	6 (13.6)	40 (12.1)
Forsvar	4 (6.5)	5 (8.5)	2 (6.5)	2 (4.9)	4 (6.6)	1 (3.1)	3 (6.8)	21 (6.4)
Justis	3 (4.8)	6 (10.2)	2 (6.5)	3 (7.3)	4 (6.6)	1 (3.1)	3 (6.8)	22 (6.7)
Samferdsel	2 (3.2)	5 (8.5)	4 (12.9)	4 (9.8)	6 (9.8)	3 (9.4)	5 (11.4)	29 (8.8)
Sosial	7 (11.3)	3 (5.1)	6 (19.4)	2 (4.9)	4 (6.6)	2 (6.3)	4 (9.1)	28 (8.5)
Utenriks	11 (17.7)	6 (10.2)	2 (6.5)	2 (4.9)	5 (8.2)	3 (9.4)	1 (2.3)	30 (9.1)
	62 (100)	59 (100)	31 (100)	41 (100)	61 (100)	32 (100)	44 (100)	330 (100)
Kjikkvadrattest (χ^2)	17.780	6.515	9.443	6.088	2.499	8.859	7.728	58.912
	*	-	-	-	-	-	-	-

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001. ¹Landsdelene: 1: Oslo og Akershus. 2: Østfold, Buskerud, Vestfold og Telemark. 3: Hedmark og Oppland. 4: Rogaland, Aust- og Vest-Agder. 5: Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal. 6: Sør- og Nord-Trøndelag. 7: Nordland, Troms og Finnmark.
Cramer's V = 0,172 (-)

Som i forrige kapittel vil jeg benytte meg av differensene mellom den faktiske prosentandelen landsdelen avgir til komiteen og den forventede prosentandelen ved statistisk uavhengighet (tabell 6.2).

Tabell 6.2: Differenser mellom komiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1993-2001. Prosentpoeng.

	1	2	3	4	5	6	7
Energi og miljø	- 0.7	- 2.0	- 5.6	8.3	- 0.6	0.6	0.3
Familie, kultur og adm.	- 2.8	2.6	2.1	- 0.3	- 1.0	8.0	- 5.3
Kirke, utd. og forskn.	7.3	- 3.7	- 5.6	1.0	- 2.2	0.6	0.3
Kommunal	- 4.7	0.6	1.8	1.9	0.3	7.7	- 3.4
Kontroll og konstitusjon	3.3	3.8	- 3.2	- 4.0	- 1.5	- 6.4	2.7
Næring	- 5.9	- 4.0	3.8	0.7	4.0	- 2.8	6.8
Finans	- 0.8	- 0.2	- 5.6	0.1	2.7	0.4	1.5
Forsvar	0.1	2.1	0.1	- 1.5	0.2	- 3.3	0.4
Justis	- 1.9	3.5	- 0.2	0.6	- 0.1	- 3.6	0.1
Samferdsel	- 5.6	- 0.3	4.1	1.0	1.0	0.6	2.6
Sosial	2.8	- 3.4	10.9	- 3.6	- 1.9	- 2.2	0.6
Utenriks	8.6	1.1	- 2.6	- 4.2	- 0.9	0.3	- 6.8

Sammenlikner en med tilsvarende tabell i forrige kapittel (tabell 5.2), ser en at tallene i tabellen for perioden 1993-2001 er mindre markerte enn for 1985-93. Differensene mellom faktisk og forventet representasjon for landsdelene i komiteene er jevnt over mindre. Dette gjelder også i høy grad for Oslo/Akershus (landsdel 1), til tross for at landsdelen har et signifikant kjikvadrat. Det er fortsatt slik at Utenrikskomiteen drar av gårde med den største andelen av representanter fra Oslo/Akershus (17,7%), men andelen er 10 prosentpoeng mindre enn for 1985-93. Avviket mellom faktisk og forventet andel til Utenrikskomiteen er dessuten på bare 8,6 prosentpoeng (noe i overkant av fem representanter). Kirke- og undervisningskomiteen tar også en stor andel av representantene (16,1%) og også her er landsdelen overrepresentert. De tre overføringskomiteene for kommunal, næring og samferdsel har mottatt den laveste andel av representanter fra landsdelen med bare 3,2%. Det er også for disse det negative avviket mellom faktisk og forventet fordeling er størst, men det er for alle mindre enn for Utenrikskomiteen.

For landsdel 2 (Buskerud/Vestfold/Østfold/Telemark) er representantene jevnere fordelt mellom komiteene enn for landsdel 1. Næringskomiteen med tre representanter skiller seg mest fra hva man kan forvente ved statistisk uavhengighet (-4,0%p). For de resterende komiteene er avvikene enda mindre.

Hedmark/Oppland (landsdel 3) har fortsatt sin største andel i Sosialkomiteen, og denne andelen på 19,4% er faktisk den største prosentandelen i hele tabellen. Dette innebærer et avvik på 10,9 prosentpoeng mellom faktisk og forventet fordeling. Dette er det største avviket i hele tabell 6.2, men ettersom antall enheter for landsdelen er lavt, innebærer det bare litt over tre representanter. Landsdelens største negative avvik er for Energi- og miljøkomiteen; Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen; og Finanskomiteen (-5,6%p).

Landsdel 4 (Rogaland/Aust-/Vest-Agder) har hatt sin største andel (17,1%) representanter i Energi- og miljøkomiteen, og naturlig nok er det her vi finner det største positive avviket i tabell 6.2 (8,3%p). Størst negativt avvik er det for Utenrikskomiteen og Kontroll- og konstitusjonskomiteen (rundt 4,0%p).

For landsdel 5 (Hordaland/Sogn og Fjordane/Møre og Romsdal) er forskjellen mellom faktisk og forventet fordeling svært små. Den største andelen av representantene har gått til Finanskomiteen. Det største avviket i tabell 6.2 for Vestlandet finner vi imidlertid for Næringskomiteen, hvor landsdelen har hatt mellom to og tre representanter flere enn forventet (4.0%p), men igjen: utslagene er svært små.

Landsdel 6 (Trøndelag) har i perioden avgitt flest representanter til Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen og Kommunalkomiteen. Det er også for disse to landsdelen har avgitt størst antall flere representanter enn forventet med hhv. 8,0 og 7.7 prosentpoeng. Det største negative avviket er for Kontroll- og konstitusjonskomiteen som har mottatt færre representanter enn forventet fra landsdelen (- 6,4%p).

I forrige kapittel skilte Nord-Norge (landsdel 7) seg ut fordi landsdelens fordeling av representanter på komiteene i markert grad avvek fra forventet fordeling. Dette er imidlertid ikke tilfellet for perioden etter 1993. Næringskomiteen og Utenrikskomiteen skiller seg mest fra forventet fordeling for Nord-Norge med hhv. tre (6,8%p) flere og tre (6,8%p) færre representanter enn forventet.

6.1.2 Komiteenes sammensetning med utgangspunkt i landsdeler

Som i forrige kapittel vil jeg for å utfylle bildet og tydeliggjøre tallene, også vende fokuset mot *komiteenes sammensetning* ved å kjøre en kjikvadrattest for hver enkelt komité (tabell 6.3).

Tabell 6.3: Resultat av kjikvadrattest for fagkomiteenes sammensetning av landsdelene, 1993-2001.

	Energi	Familie	Kirke	Komm.	Kontr.	Næring	Finans	Forsvar	Justis	Samf.	Sosial	Utenr.
χ^2	4.644	5.776	6.221	5.110	6.633	7.524	1.296	1.101	2.030	3.253	6.800	8.524
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001.

På bakgrunn av gjennomgangen i 6.1.1 er det ikke overraskende at det ikke for noen av komiteene kan påvises et signifikant avvik mellom faktisk og forventet

sammensetning når det gjelder landsdelenes representasjon. Kontrasten til tilsvarende analyse for perioden før 1993 er stor. Der så vi at *fire* av komiteene hadde et signifikant resultat.

Ser vi på forholdet mellom landsdelenes prosentandeler i tabell 6.1, er det ingen komiteer som skiller seg ut ved å ha de største differensene mellom komiteenes andel av landsdelenes representanter. Det er flere som ligger fra 13 til 15 prosentpoeng. De minste maksimale differensene finner vi for Forsvarskomiteen, Justiskomiteen og Finanskomiteen.

6.1.3 Landsdelenes fordeling på overføringskomiteene

Kategorien overføringskomiteer består for periodene etter 1993 av fire komiteer (Energi- og miljøkomiteen, Kommunalkomiteen, Næringskomiteen og Samferdselskomiteen), mot fem før 1993.

Tabell 6.4: Landsdelenes¹ fordeling av representanter på overføringskomiteene², 1993-2001. Absolutte tall. Prosentandel i parentes.

	1	2	3	4	5	6	7	
Ikke overføringskomité	51 (82.3)	42 (71.2)	19 (61.3)	22 (53.7)	37 (60.7)	19 (59.4)	26 (59.1)	216 (65.5)
Overføringskomité	11 (17.7)	17 (28.8)	12 (38.7)	19 (46.3)	24 (39.3)	13 (40.6)	18 (40.9)	114 (34.5)
	62 (100)	59 (100)	31 (100)	41 (100)	61 (100)	32 (100)	44 (100)	330 (100)
<i>Kjikkvadrattest (χ^2)</i>	7.743 ***	0.857 -	0.238 -	2.523 -	0.622 -	0.523 -	0.788 -	13.294 **

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001. ¹Landsdelene: 1: Oslo og Akershus. 2: Østfold, Buskerud, Vestfold og Telemark. 3: Hedmark og Oppland. 4: Rogaland, Aust- og Vest-Agder. 5: Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal. 6: Sør- og Nord-Trøndelag. 7: Nordland, Troms og Finnmark. ²Overføringskomiteene: Energi- og miljøkomiteen, Kommunalkomiteen, Næringskomiteen og Samferdselskomiteen.

Cramer's V = 0,201 (**)

I tabell 6.4 fremstilles landsdelenes fordeling av representanter på kategoriene overføringskomité og ikke overføringskomité. Cramer's V er på 0,201 og er signifikant på 0,05 nivå. Sammenhengen er noe svakere enn for tilsvarende tabell for perioden før 1993.

Tabell 6.5: Differensene mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1993-2001. Prosentpoeng.

	1	2	3	4	5	6	7
Ikke overføringskomité	16.9	5.8	- 4.2	- 11.8	- 4.8	- 6.1	- 6.4
Overføringskomité	- 16.9	- 5.8	4.2	11.8	4.8	6.1	6.4

Ettersom det er kun Oslo/Akershus (landsdel 1) som har signifikant kjikvadrat, er det for denne landsdelen vi finner den største forskjellen mellom faktisk og forventet andel av landsdelenes medlemmer som sitter i overføringskomiteer: 16,9 prosentpoeng. Oslo/Akershus har hatt i overkant av ti færre representanter i de fire overføringskomiteene enn forventet. Det er for øvrig bare Oslo/Akershus og landsdel 2 som har hatt færre enn forventet i overføringskomiteene. Den største prosentdifferensen mellom landsdelene når det gjelder representasjon i overføringskomiteene, er ikke mellom Oslo/Akershus og Nord-Norge som for forrige periode, men derimot mellom Oslo/Akershus og Sørvestlandet (landsdel 4) (28,6%p) (tabell 6.4). Ingen av landsdelene har plassert flere representanter i overføringskomiteene enn i de komiteene som ikke er overføringskomiteer, men Sørvestlandet kommer nærmest med 46,3%. Landsdelen har hatt omkring fem representanter flere i overføringskomiteene enn forventet ved statistisk uavhengighet.

Går vi nærmere inn på tallene for de enkelte overføringskomiteer (tabell 6.1 og 6.2), ser vi at den enkelte landsdels fordeling av representanter på de fire komiteene er ulik. Oslo/Akershus har en jevn underrepresentasjon i de fire, mens for de andre viser det seg at de i forhold til forventet antall representanter har plassert klart flere i noen av de fire og færre i andre. Hedmark/Oppland (landsdel 3) har for eksempel klart avgitt færre representanter til Energi- og miljøkomiteen enn forventet, mens for de tre andre er det motsatt. Landsdel 4 (Sørvestlandet) er overrepresentert i alle fire overføringskomiteer, men mest i Energi- og miljøkomiteen. Nord-Norge skilte seg som sagt ut for forrige periode når det gjaldt overføringskomiteer, men også der var tallene ulike for overføringskomiteene. Nord-Norges avvik skyldtes dessuten først og fremst Sjøfarts- og fiskerikomiteen. I perioden etter 1993 er fremdeles tallene for Nord-Norge forskjellige mellom overføringskomiteene, med både over- og

underrepresentasjon, men nå eksisterer ikke Sjøfarts- og fiskerikomiteen lengre. Dermed er utslagene for overføringskomiteene mindre.

6.2 Sentralitetskategorienes fordeling av representanter i komitésystemet

6.2.1 Sentralitetskategorienes fordeling av representanter på de enkelte fagkomiteer

Tabell 6.6 viser sentralitetskategorienes fordeling på komiteene for 1993-2001. Verken kjikvadratet for hele tabellen, for noen av kategoriene, eller Cramer's V (0,202) er signifikante for tabellen. Vi kan derfor ikke slå fast at det er en sammenheng mellom de to variablene. Høyest kjikvadrat har sentrum, men det er altså ikke signifikant.

Tabell 6.6: Sentralitetskategorienes¹ fordeling av representanter på fagkomiteene, 1993-2001. Absolutte tall. Prosentandel i parentes. Prosentdifferenser i prosentpoeng

	SENTRALITET				PROSENTDIFFERENSER		
	Sentrum	Midt	Periferi		S – M	M – P	S – P
Energi og miljø	9 (7.4)	16 (9.7)	4 (9.1)	29 (8.8)	- 2.3	0.6	- 1.7
Familie, kultur og adm.	9 (7.4)	15 (9.1)	1 (2.3)	25 (7.6)	- 1.7	6.8	5.1
Kirke, utd. og forskn.	13 (10.7)	12 (7.3)	4 (9.1)	29 (8.8)	3.4	- 1.8	1.6
Kommunal	7 (5.8)	17 (10.3)	2 (4.5)	26 (7.9)	- 4.5	5.8	1.3
Kontroll og konstitusjon	12 (9.9)	5 (3.0)	4 (9.1)	21 (6.4)	6.9	- 6.1	0.8
Næring	5 (4.1)	18 (10.9)	7 (15.9)	30 (9.1)	- 6.8	- 5.0	- 11.8
Finans	14 (11.6)	20 (12.1)	6 (13.6)	40 (12.1)	- 0.5	- 1.5	- 2.0
Forsvar	9 (7.4)	9 (5.5)	3 (6.8)	21 (6.4)	1.9	- 1.3	0.6
Justis	9 (7.4)	10 (6.1)	3 (6.8)	22 (6.7)	1.3	- 0.7	0.6
Samferdsel	7 (5.8)	17 (10.3)	5 (11.4)	29 (8.8)	- 4.5	- 1.1	- 5.6
Sosial	10 (8.3)	14 (8.5)	4 (9.1)	28 (8.5)	- 0.2	- 0.6	- 0.8
Utenriks	17 (14.0)	12 (7.3)	1 (2.3)	30 (9.1)	6.7	5.0	11.7
	121 (100)	165 (100)	44 (100)	330 (100)			
Kjikvadrattest (χ^2)	12.006	7.134	7.728	26.868			
	-	-	-	-			

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001.¹Sentralitetskategoriene: Sentrum: landsdel 1 og 2. Midt-kategorien: landsdel 3, 4, 5 og 6. Periferien: landsdel 7.

Cramer's V = 0,202 (-)

Selv om vi ikke finner en sammenheng, vil jeg også her se på avvikene mellom faktisk og forventet fordeling (tabell 6.7).

Tabell 6.7: Differenser mellom komiteenes faktiske og forventede andel av sentralitetskategorienes representanter, 1993-2001. Prosentpoeng.

	SENTRALITET		
	Sentrum	Midt	Periferi
Energi og miljø	-1.4	0.9	0.3
Familie, kultur og adm.	- 0.2	1.5	- 5.3
Kirke, utd. og forskn.	1.9	- 1.5	0.3
Kommunal	- 2.1	2.4	- 3.4
Kontroll og konstitusjon	3.5	- 3.4	2.7
Næring	- 5.0	1.8	6.8
Finans	- 0.5	0.0	1.5
Forsvar	1.0	- 0.9	0.4
Justis	0.7	- 0.6	0.1
Samferdsel	- 3.0	1.5	2.6
Sosial	- 0.2	0.0	0.6
Utenriks	4.9	- 1.8	- 6.8

Avvikene mellom faktisk og forventet fordeling av sentralitetskategorienes representanter på komiteene er små. For sentrum er avviket størst for Næringskomiteen, hvor kategorien har hatt seks representanter færre enn forventet. For Utenrikskomiteen har sentrum derimot hatt seks representanter *flere* enn forventet. Utenrikskomiteen er den komiteen som for perioden har mottatt størst andel av sentrums representanter. For midt-kategorien er det ingen differenser som skiller seg ut. Periferiens to største avvik er for Næringskomiteen (6,8%p) og for Utenrikskomiteen (-6,8%p). Den største andelen periferien har ”sendt” til én komité er de 15,9% til Næringskomiteen.

6.2.2 Komiteenes sammensetning på grunnlag av sentralitetskategoriene

I tabell 6.8 ser vi at den faktiske sammensetningen av Kontroll- og konstitusjonskomiteen, Næringskomiteen og Utenrikskomiteen signifikant avviker fra hva vi kunne forventet ved tilfeldig fordeling. Dette er overraskende ettersom vi ikke kunne påvise noen sammenheng verken for hele tabellen eller for den enkelte sentralitetskategori.

Tabell 6.8: Resultat av kjikvadrattest for fagkomiteenes sammensetningen av sentralitetskategorier, 1993-2001

	Energi	Familie	Kirke	Komm.	Kontr.	Næring	Finans	Forsvar	Justis	Samf.	Sosial	Utenr.
χ^2	0.411	2.136	0.963	2.525	5.796	6.123	0.113	0.447	0.201	2.004	0.026	6.123
	-	-	-	-	*	**	-	-	-	-	-	**

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001.

For perioden før 1993 så vi at de største prosentdifferensene mellom sentralitetskategoriene var mellom sentrum og periferi. Selv om vi fortsatt finner de to største differensene mellom sentrum og periferi (tabell 6.6), er de langt fra like store som de største for forrige periode. De største differensene er for Utenrikskomiteen og Næringskomiteen. Nettopp disse to komiteene er også de vi har påvist ikke har en tilfeldig sammensetning. For disse to synes derfor skillet mellom sentrum og periferi fortsatt ha betydning, men det må understrekes at prosentdifferensen ikke er store.

6.2.3 Sentralitetskategorienes fordeling på overføringskomiteene

For tabell 6.9 (fordelingen av sentralitetskategorienes representanter på overføringskomiteer) er kjikvadrat, Cramer's V (0,183) og Gamma (0,303) signifikante (0,01 nivå). Dette viser at det er en sammenheng mellom de to variablene, men den er ikke sterk. Sammenhengen er klart mindre enn tilsvarende for forrige periode. Det er likevel fortsatt en tendens i materialet til at representanter fra periferien i større grad enn representanter fra sentrum havner i overføringskomiteer.

Tabell 6.9: Sentralitetskategorienes¹ fordeling av representanter på overføringskomiteene², 1993-2001. Absolutte tall. Prosent i parentes. Prosentdifferenser i prosentpoeng.

	SENTRALITET				PROSENTDIFFERENSER		
	Sentrum	Midt	Periferi		S – M	M – P	S – P
Ikke overføringskomité	93 (76.9)	97 (58.8)	26 (59.1)	216 (65.5)	18.1	- 0.3	17.8
Overføringskomité	28 (23.1)	68 (41.2)	18 (40.9)	114 (34.5)	- 18.1	0.3	- 17.8
	121 (100)	165 (100)	44 (100)	330 (100)			
Kjikvadrattest (χ^2)	6.961 ***	3.243 *	0.788 -	10.992 ***			

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001. ¹Sentralitetskategoriene: Sentrum: landsdel 1 og 2. Midt-kategorien: landsdel 3, 4, 5 og 6. Periferien: landsdel 7. ²Overføringskomiteene: Energi- og miljøkomiteen, Kommunalkomiteen, Næringskomiteen og Samferdselskomiteen.

Cramer's V = 0,183 (***), Gamma = 0,303 (***)

Tabell 6.10: Differenser mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av sentralitetskategorienes representanter, 1993-2001. Prosentpoeng.

	SENTRALITET		
		Midt	Periferi
Ikke overføringskomité	11.4	- 6.7	- 6.4
Overføringskomité	- 11.4	6.7	6.4

Det er verdt å merke seg i tabell 6.10 at sentrum har hatt nesten like stor prosentandel færre representanter i overføringskomiteene enn forventet som den hadde før 1993. Den store forskjellen, og dermed årsaken til at sammenhengen er mindre etter 1993 enn før, ligger i periferien. Periferiens fordeling på overføringskomiteene og ikke overføringskomiteene stemmer nå mye mer overens med den forventede fordeling enn den gjorde før 1993.

Likevel viser prosentdifferensene mellom kategoriene i tabell 6.9 at skillet mellom sentrum og periferi fortsatt har betydning for om representantene havner i overføringskomiteer eller ikke. Men nå er prosentdifferensen mellom sentrum og midt-kategorien faktisk størst, om enn bare marginalt. Konklusjonen blir dermed at sentrums underrepresentasjon i overføringskomiteene er det mest markerte utslaget etter 1993.

6.3 Oppsummering og foreløpige konklusjoner, 1993-2001

6.3.1 *H₁: Fagkomiteene på Stortinget er dominert av representanter fra regioner som har særskilte interesser innenfor de respektive komiteenes arbeidsområder*

For perioden etter 1993 er det ikke like mange tegn som før 1993 som peker i retning av at det er en statistisk signifikant sammenheng mellom representantenes geografiske bakgrunn og deres komitémedlemskap. For de samlede fordelingene, er det signifikant sammenheng: mellom landsdelene og sentralitetskategoriene på den ene siden, og overføringskomiteene på den andre. Dette gjelder *ikke* for fordelingen på enkeltkomiteene.

Konsentrerer vi oss om landsdelene og ser på hver landsdel for seg, er det kun Oslo/Akershus som har en fordeling av sine representanter på komiteene og på kategorien overføringskomité som kan sies å være signifikant forskjellig fra hva som ville vært fordelingen ved tilfeldighet. For denne landsdelen er det derfor mulig å forkaste en nullhypotese om at det ikke er noen sammenheng mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap. Men som i forrige kapittel er det noen få komiteer som bidrar til en slik sammenheng. For Oslo/Akershus er det Næringskomiteen og Utenrikskomiteen.

Heller ikke sentralitetskategoriene har hver for seg en signifikant sammenheng med komitémedlemskap, men det har derimot tre av komiteene for denne fordelingen. Det er derfor et signifikant avvik mellom faktisk og forventet fordeling for tre av komiteenes sammensetning når det gjelder landsdelene. Sentrum er den eneste kategorien som har signifikant sammenheng med overføringskomitémedlemskap.

Konklusjonen blir at det for perioden etter 1993 er svært liten sammenheng mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap, men for visse kombinasjoner av kategorier av variablene er sammenhengen signifikant.

6.3.2 $H_{1.1}$: Særlig for de såkalte overføringskomiteene vil det være klare utslag når det gjelder regionenes representasjon i komiteen

I oppsummeringen her har jeg allerede pekt på at det er kun for fordelingen på overføringskomitékategoriene det er en signifikant sammenheng mellom variablene. Dette gjelder både for landsdelene og sentralitetskategoriene. Men det må understrekes at det er en *svak* sammenheng. Det er likevel klare forskjeller mellom landsdelene og sentralitetskategoriene når det gjelder andel plassert i overføringskomiteene. Det er derfor tegn som tyder på at særlig overføringskomiteene skiller seg ut i forhold til de andre.

Selv om det til dels er klare prosentdifferenser for overføringskomiteene, kan man ikke si at de skiller seg *markert* ut fra de andre komiteene. Den nyopprettede Næringskomiteen skiller seg imidlertid til dels ut fra alle de andre komiteene for

sentralitetskategoriene, der den største forskjellen mellom landsdelene nettopp er for denne. Men ettersom det er kun for overføringskomiteene en finner signifikante sammenhenger, må det sies å kunne være en forskjell mellom overføringskomiteene og de andre komiteene i sammensetning.

6.4 Oppsummering og konklusjoner - fordelingen på komiteene før og etter 1993.

6.4.1 Overføringskomiteene – samlet i de fire periodene

Som tidligere nevnt er det mulig å slå sammen alle fire periodene når det gjelder operasjonaliseringen av komitémedlemskap i overføringskomiteer og ikke overføringskomiteer. I tabell 6.11 vises landsdelenes fordeling på overføringskomiteene samlet i de fire periodene. Dette skal bare kort kommenteres her, ettersom det grundig er gjort rede for fordelingene i de to periodene hver for seg.

Tabell 6.11: Landsdelenes¹ fordeling av representanter på overføringskomiteene², 1985-2001. Absolutte tall. Prosentandel i parentes.

	1	2	3	4	5	6	7	
Ikke overføringskomité	97 (80.8)	78 (67.2)	38 (62.3)	42 (51.9)	68 (55.7)	36 (56.3)	42 (47.7)	401 (61.5)
Overføringskomité	23 (19.2)	38 (32.8)	23 (37.7)	39 (48.1)	54 (44.3)	28 (43.8)	46 (52.3)	251 (38.5)
	120 (100)	116 (100)	61 (100)	81 (100)	122 (100)	64 (100)	88 (100)	652 (100)
<i>Kjikkvadrattest (χ^2)</i>	<i>18.937</i> ****	<i>1.613</i> -	<i>0.016</i> -	<i>3.187</i> *	<i>1.741</i> -	<i>0.746</i> -	<i>7.053</i> ***	<i>33.293</i> ****

* $p \leq 0,10$, ** $p \leq 0,05$, *** $p \leq 0,01$, **** $p \leq 0,001$. ¹Landsdelene: 1: Oslo og Akershus. 2: Østfold, Buskerud, Vestfold og Telemark. 3: Hedmark og Oppland. 4: Rogaland, Aust- og Vest-Agder. 5: Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal. 6: Sør- og Nord-Trøndelag. 7: Nordland, Troms og Finnmark. ²Overføringskomiteene: Energi- og industrikomiteen, Sjøfart- og fiskerikomiteen, Landbrukskomiteen, Samferdselskomiteen, Energi- og miljøkomiteen, Kommunalkomiteen og Næringskomiteen.
Cramer's V = 0,226 (****)

Som forventet ut fra hva vi har sett for de to periodene før og etter 1993 hver for seg, er det en signifikant sammenheng mellom representantenes landsdel og om de er medlem av en overføringskomité også for hele perioden. Dette viser blant annet en signifikant (0,001 nivå) Cramer's V på 0,226, som er om lag midt mellom verdiene for hver av de to periodene. Dette gjelder naturlig nok også differensene mellom faktisk og forventet fordeling i tabell 6.12.

Tabell 6.12: Differenser mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede andel av landsdelenes representanter, 1985-2001.

	1	2	3	4	5	6	7
Ikke overføringskomité	19.3	5.7	0.8	- 9.6	- 5.8	- 5.2	- 13.8
Overføringskomité	- 19.3	- 5.7	- 0.8	9.6	5.8	5.2	13.8

Representasjonen til Oslo/Akershus (landsdel 1) og Nord-Norge (landsdel 7) avviker mest fra forventet representasjon ved statistisk uavhengighet. Disse to er, sammen med Sørvestlandet (landsdel 4), også de eneste landsdelene som for den samlede perioden har signifikant resultat i kjikvadrattesten. For Sørvestlandet er resultatet svært lite signifikant. Det er derfor kun for disse tre landsdelene vi kan forkaste hypotesen om at det ikke er noen sammenheng mellom representantenes landsdel og komitémedlemskap. Hedmark/Opplands (landsdel 3) fordeling samsvarer best med forventet representasjon. Grunnen til dette er imidlertid at landsdelen er underrepresentert i overføringskomiteene i den første perioden, men overrepresentert i den andre (i begge tilfeller bare i liten grad).

Dersom vi slår landsdelene sammen til kategorier på sentralitetsaksen (tabell 6.13), finner vi signifikant (0,001 nivå) kjikvadrat, Cramer's V (0,204) og Gamma for hele perioden som inngår i datamaterialet. En Gamma på 0,355 viser at det en viss sammenheng mellom de to variablene. Det er interessant at alle de tre kategoriene har signifikant kjikvadrat. På bakgrunn av de statistiske målene kan vi forkaste en nullhypotese om at det ikke er en sammenheng mellom de to variablene.

Tabell 6.13: Sentralitetskategorienes¹ fordeling av representanter på overføringskomiteene², 1985-2001. Absolutte tall. Prosent i parentes. Prosentdifferenser i prosentpoeng.

	SENTRALITET				PROSENTDIFFERENSER		
	Sentrum	Midt	Periferi		S – M	M – P	S – P
Ikke overføringskomité	175 (74.2)	184 (56.1)	42 (47.7)	401 (61.5)	18.1	8.4	26.5
Overføringskomité	61 (25.8)	144 (43.9)	46 (52.3)	251 (38.5)	- 18.1	- 8.4	- 26.5
	236 (100)	328 (100)	88 (100)	652 (100)	0	0	0
Kjikvadrattest (χ^2)	15.949 ****	4.048 **	7.053 ***	27.050 ****			

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001. ¹Sentralitetskategoriene: Sentrum: landsdel 1 og 2. Midt-kategorien: landsdel 3, 4, 5 og 6. Periferien: landsdel 7. ²Overføringskomiteene: Energi- og industrikomiteen, Sjøfart- og fiskerikomiteen, Landbrukskomiteen, Samferdselskomiteen, Energi- og miljøkomiteen, Kommunalkomiteen og Næringskomiteen.
Cramer's V = 0,204 (****), Gamma = 0,355 (****)

Tabell 6.14: Differenser mellom overføringskomiteenes faktiske og forventede prosentandel av sentralitetskategorienes representanter.

	SENTRALITET		
	Sentrum	Midt	Periferi
Ikke overføringskomité	12.7	- 5.4	- 13.8
Overføringskomité	- 12.7	5.4	13.8

Periferien har størst differanse mellom faktisk og forventet representasjon ved statistisk uavhengighet, med en klar overrepresentasjon i overføringskomiteene, men som vi har sett skyldes dette først og fremst resultatet i perioden 1985-93. Sentrum skiller seg nesten like mye ut den andre veien med en underrepresentasjon i overføringskomiteene. Men i motsetning til for periferien var sentrums over- og underrepresentasjon tilnærmet lik i de to periodene. Av prosentdifferensene i tabell 6.13 ser vi at differensene er store både mellom sentrum og midt-kategorien og mellom sentrum og periferi.

6.4.2 En sammenlikning av komiteenes sammensetning før og etter 1993

Ettersom komitéreformen i 1993 er en sentral del av oppgaven, er det naturlig å ta for seg hvilke forskjeller og likheter man finner før og etter reformen i sammenhengen mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap. Jeg vil likevel ikke her ta for meg hvordan reformen kan *forklare* funnene, men vente med dette til kapittel 7. Derfor vil jeg også vente med å knytte resultatene tett opp til hypotesene fra kapittel 2.

Det er som vi har sett tydelig at sammenhengen mellom representantenes geografiske bakgrunn og komitémedlemskap synes å være mindre for 1993-2001 enn for 1985-1993. I tabellene er det færre signifikante mål etter 1993 enn før, og er de signifikante, er de ofte mindre signifikante. Det ser ut til at hovedårsaken til at sammenhengene synes mindre og færre etter 1993 er at Nord-Norge/periferien har mindre markerte utslag når det gjelder fordelingen på komiteene. Dette har igjen sammenheng med at Sjøfarts- og fiskerikomiteen ble fjernet i 1993. Dette kommer

frem gjennom at det før 1993 var Oslo/Akershus og sentrum og Nord-Norge/periferien som skilte seg ut og viste signifikante fordelinger, mens det etter 1993 ikke er ett eneste signifikant utslag for Nord-Norge/periferien.

Et interessant trekk i forlengelsen av dette er at til tross for at Sjøfarts- og fiskerikomiteen, som hadde mest markerte utslag for overføringskomiteer før 1993, ble fjernet i 1993, er det nettopp sammenhengen mellom medlemskap i overføringskomiteene og geografisk bakgrunn som er signifikant etter 1993. Bakgrunnen for dette er at det for den nyopprettede Næringskomiteen er relativt store forskjeller mellom de ulike geografiske kategoriene.

Hovedkonklusjonen er at det er en svakere sammenheng mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap etter 1993 enn før 1993.

Kapittel 7

Kontroll av sammenhengen mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap: Multivariate analyser

I denne studien er det først og fremst sammenhengen mellom representantenes geografiske bakgrunn og deres komitémedlemskap som undersøkes. Vi vet imidlertid at det kan være flere faktorer som påvirker komitéplassering, deriblant alder, ansiennitet, yrkesbakgrunn, kjønn og utdanning. For å se om den påviste sammenhengen mellom geografi og komitémedlemskap holder seg ved kontroll for flere variable, vil jeg her foreta en multivariat analyse. Målet er dermed ikke å finne den modellen som har størst forklaringskraft. Jeg vil gjennomføre logistiske regresjonsanalyser for periodene før og etter 1993 og for den samlede perioden. Med hjelp av logistisk regresjon er det mulig å predikere sannsynligheten for at en representant skal være medlem av en overføringskomité.

Jeg velger her, i motsetning til i de to foregående kapitlene, å presentere analyseresultatene fra hele perioden som studien omfatter under ett først og også mest inngående. Analysene for periodene hhv. før og etter 1993 vil ikke bli gjennomgått like grundig. Resultatene vil være mer pålitelige for den samlede perioden fordi antall enheter da er høyere (652). Dette er mulig ettersom hovedvekten i kapitlet vil ligge på skillet mellom de av komiteene som kan betraktes som overføringskomiteer og de som ikke kan det. Den samme dikotome variabelen (1 = medlem av overføringskomité, 0 = ikke medlem av overføringskomité) som er brukt i de to foregående kapitler vil bli benyttet her. Før analysene må de uavhengige variablene presenteres.

7.1 De uavhengige variablene

7.1.1 Geografisk bakgrunn

Den geografiske kategoriseringen er den samme som i foregående kapitler. Både landsdeler og sentralitetskategorier benyttes i modellene som sett av dummyvariable. Det fremgår av tabellene hvilken kategori som er referansekategori i respektive modeller.

7.1.2 Bakgrunnsvariable

En rekke bakgrunnsvariable føres inn i analysen på basis av eksisterende kunnskap om hva som er av betydning for representantenes komitémedlemskap. Korrelasjonen mellom alle disse og de geografiske variablene er testet for periodene før og etter 1993 og for den samlede perioden. Ikke for noen par av variable er korrelasjonen over 0,8 som er den vanlige grensen for å utelate variable. På grunn av det store antallet variable er det ikke rom for å ta med korrelasjonsmatrisene her¹¹.

Kjønn

Som vist av Kolberg (2000) har representantenes kjønn innvirkning på komitémedlemskap. Kjønn er derfor en relevant variabel å kontrollere for. Kjønn er kodet med mann som høy verdi.

Alder

Alder har naturlig nok sammenheng med ansiennitetsvariabelen, men de to variablene måler ikke det samme. Aldersvariabelen er målt i representantenes fødselsår, slik at høy verdi på variabelen er lav alder.

Utdanning

Ettersom representantenes kvalifikasjoner synes å være med å bestemme representantenes komitémedlemskap, gjelder dette også deres utdanning. Utdanningsvariabelen består av åtte kategorier fra ingen utdanning til forskerutdanning. Variabelen håndteres som en kontinuerlig variabel. Det kan

¹¹ Det er utarbeidet et notat med korrelasjonsmatrisene som kan fås ved henvendelse til forfatter (alash@c2i.net).

diskuteres hvor meningsfylt en slik håndtering er, ettersom det kan være vanskelig å si noe om avstanden mellom verdiene. I dette tilfellet mener jeg likevel at en slik operasjonalisering er tilstrekkelig fordi den viser betydning av økende utdanning.

Lagting

Representantene fordeles på Odelsting og Lagting før komiteene settes sammen.

Valgkomiteen søker å plassere medlemmer fra Lagtinget forholdsmessig i komiteene.

Representantene er gitt høy verdi for medlemskap i Lagtinget.

Valgkomité

Valgkomiteen settes sammen før fagkomiteene, og formelt bestemmer den de andre komiteenes sammensetning. Medlemskap i komiteen kan derfor ses på som en bakenforliggende variabel som kan tenkes å påvirke representantenes komitémedlemskap. Høy verdi vil si at representanten er medlem av Valgkomiteen.

Presidentskap

Også Presidentskapet utnevnes i forkant av komiteene. Variabelen er gitt høy verdi for de som har et verv i presidentskapet. Verv i presidentskapet inkluderer her alle verv i de tre avdelingene, både presidenter, visepresidenter, sekretærer og vara for disse.

Usikkert mandat

Usikkert mandat er en dummyvariabel hvor høy verdi vil si at representanten er valgt inn på et usikkert mandat. En representant er valgt inn på et usikkert mandat dersom han har blitt valgt inn blant de 25% siste mandatene fra sitt distrikt. Dette inkluderer representanter som møter som vara eller er valgt inn som utjevningsmandater.

Ansiennitet

Det er kjent at Stortingets komitésystem fungerer som et belønningssystem for representantene og utgjør et hierarki. I tillegg vet vi at representantenes tidligere komitémedlemskap og deres kvalifikasjoner er bestemmende for komitémedlemskap. I følge blant andre Matthews og Valen (1999: 166) spiller ansiennitet en rolle i fordeling av komitémedlemskap. Det er derfor å forvente at representantenes

ansiennitet har betydning for hvilken komité representantene blir medlem av. Variabelen viser hvor mange år representantene har sittet på Stortinget (antall Storting), enten som vararepresentant eller fast møtende, uavhengig av hvor lenge de har sittet for hvert Storting.

Yrke

Som vi har sett bygger tesen om segmentering og mye av forskningen i kjølevannet av den på at representantene representerer visse næringer eller sektorer. Jeg har derfor valgt å inkludere noen yrkesvariable i modellene: undervisning, primærnæringer, industri og helse. Materialet var ikke stort nok til at flere yrker/næringer kunne tas med (antall representanter på hver næring ville blitt svært lavt). Variablene inngår som et sett av dummyvariable hvor ”annet” er referansekategori. Representantene er gitt høy verdi på de enkelte dummyvariablene dersom de ved førstegangvalg til Stortinget hadde yrke tilknyttet den aktuelle sektor.

Samspill

For både landsdelene og sentralitetskategoriene er det tatt med samspillvariable hvor ansiennitet inngår som den andre variabelen. Samspillene er tatt med for å studere om det er slik at effekten av geografisk bakgrunn er forskjellig for representanter med forskjellig ansiennitet. Som vi har sett kan dette forventes med utgangspunkt i Matthews og Valens studie (se kapittel 2). Samspillvariablene er konstruert ved å multiplisere de to variablene med hverandre.

Parti

Til slutt er modellene kontrollert for representantenes partitilknytning. Variabelen er valgt operasjonalisert som en ordinal variabel med de to partiene lengst til høyre (Høyre og Fremskrittspartiet) som høy verdi (3), de tre partiene lengst til venstre (Arbeiderpartiet, SV og RV) som lav verdi (1), og de resterende partiene som sentrum (verdi 2). Denne operasjonaliseringen er valgt fordi det på grunn av antall representanter ville være umulig å skille ut enkeltpartiene.

7.2 Multivariat analyse av representantenes komitémedlemskap, 1985-2001

7.2.1 Landsdelene

I kapittel seks ble det for hele perioden som inngår i denne studien, 1985-2001, påvist en signifikant bivariat sammenheng mellom representantenes landsdelsbakgrunn og om de er medlem av en overføringskomité. Det påvises videre at Oslo/Akershus, Sørvestlandet og Nord-Norges fordeling på overføringskomiteene signifikant skiller seg fra forventet fordeling ved statistisk uavhengighet. Oslo/Akershus er underrepresentert i overføringskomiteene, mens de to andre er overrepresentert. Forventningen til resultatet fra logistisk regresjon er dermed at sannsynligheten for å havne i en overføringskomité er større for en representant fra Sørvestlandet og Nord-Norge enn for de andre landsdelene, spesielt i forhold til Oslo/Akershus.

Før resultatene fra regresjonen presenteres er det nødvendig å knytte noen kommentarer til hva de ulike tallene betyr. *Estimatene/koeffisientene* vi får ved kjøring av den logistiske regresjonen i SPSS angir stigningstallet for den uavhengige variabelens effekt på den avhengige variabelen. Selv om estimatets styrke ikke kan tolkes direkte, angir fortegnet om variabelens effekt er positiv eller negativ.

Signifikanssannsynligheten står i parentes og angir sannsynligheten for å forkaste en sann nullhypotesene. *Kjikkvadrat modell* angir om vi kan forkaste en nullhypotese om at alle koeffisienter er lik null i modellen. Bakgrunnen for dette er *L*-statistikk som baseres på en sammenlikning av estimer hvor alle koeffisienter er lik null og koeffisienter som tilsvarer det som er resultatet av regresjonen (Helland 1999: 30). *Prosenttreff* er et grovt mål på samsvar mellom modell og data (Helland 1999: 32). Prosenttallet angir for hvor stor andel av enhetene modellen forutsier enhetens faktiske verdi på den avhengige variabelen. Gjennomgangen nedenfor er i stor grad begrenset til å kommentere de *signifikante* resultatene av analysen.

Tabell 7.1: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-2001, med landsdeler som geografivariabel (signifikanssannsynlighet i parentes).

Variable	Modell 1 ¹	Modell 2 ²	Modell 3 ³	Modell 4 ⁴	Modell 5 ⁵	Modell 6 ⁶	Modell 7 ⁷
OSLO/ AKERSHUS	–	- 1.530 (0.000)	–	- 1.171 (0.001)	–	- 0.970 (0.048)	–
OSLOFJORD	0.720 (0.018)	- 0.810 (0.005)	0.545 (0.087)	- 0.626 (0.040)	1.147 (0.013)	0.177 (0.678)	1.141 (0.013)
HEDMARK/ OPPLAND	0.937 (0.008)	- 0.593 (0.081)	0.632 (0.087)	- 0.539 (0.130)	0.768 (0.175)	- 0.201 (0.702)	0.770 (0.174)
SØRVEST- LANDET	1.365 (0.000)	- 0.165 (0.592)	1.058 (0.002)	- 0.112 (0.752)	1.250 (0.012)	0.280 (0.547)	1.231 (0.013)
VESTLANDET	1.209 (0.000)	- 0.322 (0.252)	1.033 (0.001)	- 0.138 (0.638)	1.349 (0.003)	0.379 (0.367)	1.339 (0.003)
TRØNDELAG	1.188 (0.001)	- 0.342 (0.300)	0.919 (0.012)	- 0.252 (0.473)	1.314 (0.010)	0.344 (0.473)	1.328 (0.010)
NORD-NORGE	1.530 (0.000)	–	1.171 (0.001)	–	0.970 (0.048)	–	0.972 (0.048)
KJØNN	–	–	0.254 (0.184)	0.254 (0.184)	0.258 (0.181)	0.258 (0.181)	0.238 (0.226)
ALDER	–	–	- 0.018 (0.054)	- 0.018 (0.054)	- 0.017 (0.073)	- 0.017 (0.073)	- 0.017 (0.089)
UTDANNING	–	–	- 0.226 (0.001)	- 0.226 (0.001)	- 0.235 (0.001)	- 0.235 (0.001)	- 0.246 (0.000)
LAGTING	–	–	0.135 (0.510)	0.135 (0.510)	0.133 (0.519)	0.133 (0.519)	0.132 (0.525)
VALGKOMITÉ	–	–	0.070 (0.754)	0.070 (0.754)	0.097 (0.668)	0.097 (0.668)	0.092 (0.686)
PRESIDENTSK	–	–	- 0.412 (0.135)	- 0.412 (0.135)	- 0.395 (0.160)	- 0.395 (0.160)	- 0.403 (0.153)
USIKKERT MANDAT	–	–	- 0.174 (0.366)	- 0.174 (0.366)	- 0.185 (0.340)	- 0.185 (0.340)	- 0.192 (0.325)
ANSIENNITET	–	–	- 0.020 (0.286)	- 0.020 (0.286)	0.013 (0.732)	0.070 (0.150)	0.013 (0.731)
YRKE UNDERVISN	–	–	0.060 (0.807)	0.060 (0.807)	0.060 (0.810)	0.060 (0.810)	0.081 (0.748)
YRKE PRIMÆR	–	–	0.435 (0.131)	0.435 (0.131)	0.448 (0.125)	0.448 (0.125)	0.436 (0.136)
YRKE INDUSTRI	–	–	0.215 (0.541)	0.215 (0.541)	0.231 (0.516)	0.231 (0.516)	0.264 (0.464)
YRKE HELSE	–	–	- 0.120 (0.759)	- 0.120 (0.759)	- 0.034 (0.931)	- 0.034 (0.931)	- 0.009 (0.983)
SPILL OSLO/AKERS	–	–	–	–	–	- 0.057 (0.343)	–
SPILL OSLOFJORD	–	–	–	–	- 0.106 (0.049)	- 0.164 (0.009)	- 0.105 (0.053)
SPILL HED/OPP	–	–	–	–	- 0.018 (0.781)	- 0.075 (0.293)	- 0.015 (0.819)
SPILL SØRVEST	–	–	–	–	- 0.025 (0.682)	- 0.083 (0.233)	- 0.023 (0.706)
SPILL VESTLANDET	–	–	–	–	- 0.050 (0.351)	- 0.107 (0.086)	- 0.048 (0.370)
SPILL TRØNDELAG	–	–	–	–	- 0.066 (0.269)	- 0.124 (0.070)	- 0.065 (0.277)
SPILL NORD-NORGE	–	–	–	–	0.057 (0.343)	–	0.060 (0.324)
PARTI	–	–	–	–	–	–	0.067 (0.554)
KONSTANT	- 1.439 (0.000)	0.091 (0.670)	35.594 (0.056)	36.764 (0.048)	33.508 (0.076)	34.478 (0.068)	31.938 (0.095)
Kjikkvadrat modell	34.976 (0.000)	34.976 (0.000)	67.105 (0.000)	67.105 (0.000)	76.107 (0.000)	76.107 (0.000)	76.458 (0.000)
Prosenttreff	62.12%	62.12%	65.34%	65.34%	66.41%	66.41%	67.02%
N	652	652	652	652	652	652	652

Uthevede koeffisienter er signifikante på 0,10 nivå eller bedre. Helt tomme celler vil si at koeffisienten ikke er signifikant.

¹: Referansekategori er OSLO/AKERSHUS. ²: Referansekategori er NORD-NORGE. ³: Referanse kategorier i dummysettene:

OSLO/AKERSHUS og YRKE ANNET. ⁴: Referanse kategorier er NORD-NORGE og YRKE ANNET. ⁵: Referanse kategorier i

dummysettene: OSLO/AKERSHUS, YRKE ANNET og SPILL OSLO/AKERSHUS. ⁶: Referanse kategorier: NORD-NORGE, YRKE

ANNET og SPILL NORD NORGE. ⁷: Referanse kategorier som i modell 5.

I modell 1 inngår kun landsdelene som et sett dummyvariable med Oslo/Akershus som referansekategori. For alle landsdelene er estimatene signifikante og har positivt fortegn. Dette vil si at dersom vi går fra en representant fra Oslo/Akershus til en representant fra hvilken som helst av de andre landsdelene, øker sannsynligheten for at representanten skal være medlem av en overføringskomité signifikant. Dette er som forventet ut fra de bivariate sammenhengene, hvor vi så at Oslo/Akershus er den landsdelen som har hatt klart størst underrepresentasjon i overføringskomiteene. For denne modellen er sannsynligheten for at en representant fra Oslo/Akershus skal være medlem av en overføringskomité 19,2%, mens den for en fra Nord-Norge er på hele 52,3%. Sannsynligheten øker altså med 33,1 prosentpoeng når vi går fra en representant fra Oslo/Akershus til en fra Nord-Norge¹². Dette er den største endringen i sannsynlighet av å komme fra ulike landsdeler.

For å tydeliggjøre sammenhengene ytterligere, er også en modell (modell 2) med Nord-Norge som referansekategori tatt med. I denne modellen har bare tre landsdeler signifikant effekt på sannsynligheten: Oslo/Akershus, Oslofjord og Hedmark/Oppland. For alle tre landsdelene er effekten negativ. I tabell 6.12 kom det frem at disse tre landsdelene er underrepresentert i overføringskomiteene, mens Nord-Norge, og de som ikke har signifikant effekt i modell 2, er overrepresentert.

Resultatene fra de to første modellene bekrefter inntrykket fra kapittel 6 av at det er Oslo/Akershus som skiller seg mest ut. Landsdelen har i de bivariate analysene størst prosentdifferanse mellom forventet og faktisk fordeling, og også den mest signifikante sammenheng. I modell 1 i den multivariate analysen ser vi at estimatene for alle de andre landsdelene er signifikante, og i modell 2 at nettopp Oslo/Akershus er mest signifikant. Senere skal vi også se at det samme gjelder for kategorien sentrum.

¹² Sannsynligheten finnes ved å regne ut logitlikningen med de aktuelle verdiene på de uavhengige variablene.

Resultatet av dette settes inn i formelen $P = \frac{\exp(Z)}{1 + \exp(Z)}$, hvor Z er logiten.

I modell 3 og 4, med hhv. Oslo/Akershus og Nord-Norge som referansekategorier, er en del bakgrunnsvariable som kan tenkes å ha innvirkning på representantenes komitémedlemskap tatt med. Ved innføringen av disse variablene svekkes signifikansen for landsdelsvariablene, men det er bare én ny landsdel som ikke lenger er signifikant på 0,10 nivå eller bedre: Hedmark/Oppland har ikke lenger signifikant effekt i modell 4. I de bivariate analysene så vi at det var nettopp denne landsdelen som var nærmest en perfekt proporsjonal representasjon. Landsdelen var dessuten signifikant på et lavt nivå i modell 2. I modell 3, hvor alle landsdelene har signifikant effekt, viser signifikansnivået at effekten er størst for Vestlandet og Nord-Norge. Bare to av de nyinnførte bakgrunnsvariablene har signifikant effekt: alder og utdanning¹³. I følge modellene er det slik at sannsynligheten for å være medlem av en overføringskomité synker med representantens økende utdanning (estimatet har negativt fortegn). Også fortegnet til alder er negativt, men variabelen er kodet som fødselsår, slik at høy verdi er lav alder. Sannsynligheten for høy verdi på avhengig variabel øker derfor med høyere alder.

Det er for omfattende å teste endringer i sannsynligheten for høy verdi på den avhengige variabelen for alle mulige kombinasjoner av verdier på de uavhengige variablene. Jeg vil derfor nøye meg med et eksempel for modell 3: I eksemplet tenker vi oss at vi går fra en mannlig representant fra Oslo/Akershus som har gjennomsnittlig alder, ansiennitet og utdanning; som verken er medlem av Lagting, Valgkomité, Presidentskap; ikke er valgt inn på usikkert mandat; og heller ikke har et av yrkene som inngår som variable; til en representant fra Nord-Norge med de samme egenskapene på de andre variablene. Sannsynligheten for å være medlem av en overføringskomité for den første representanten er 22,4%, mens den for den andre er 48,2%. Sannsynligheten øker altså med 25,8 prosentpoeng dersom representanten er fra Nord-Norge. Sannsynligheten for medlemskap i overføringskomité for de andre landsdelene ligger fordelt mellom disse to ytterpunktene: 33,2% for Oslofjord, 35,2%

¹³ Dersom variablene om representantenes yrkesbakgrunn ikke tas med i modellen (en slik modell er ikke presentert her), har også kjønn signifikant positiv effekt, som vil si at sannsynligheten for høy verdi på avhengig variabel er større for menn enn for kvinner.

for Hedmark/Oppland, 45,4% for Sørvestlandet, 44,8% for Vestlandet og 42% for Trøndelag.

Modell 5 og 6 inkluderer seks samspillsledd som er sammensatt av ansiennitet og landsdelsvariablene. *Samspill* vil si at en uavhengig variabels effekt på en avhengig variabel varierer med hvilke verdier man har på en annen uavhengig variabel. Alder og utdanning beholder sin signifikante effekt i modell 5, mens Hedmark/Oppland mister sin signifikante effekt også i denne modellen. Dette betyr ikke at landsdelen ikke har signifikant effekt på sannsynligheten, ettersom landsdelsvariablene nå ikke måler den generelle effekten av å komme fra landsdelene i forhold til å komme fra referansekategorien Oslo/Akershus. Variablene måler derimot effekten av å komme fra landsdelene for de representantene som har verdi null på den andre variabelen som inngår i samspillene, det vil si null i ansiennitet. Vi ser imidlertid at heller ikke samspillsleddet for Hedmark/Oppland har signifikant effekt. Samspillet mellom de to variablene er ikke stort nok til å være signifikant. Vi kan ikke på bakgrunn av dette si at landsdelen ikke har effekt. Vi så i forrige modell at den har det. De andre landsdelene holder seg signifikante i modell 5, selv om det er tydelig at den generelle effekten av Oslo/Akershus og Nord-Norge, det vil si blant de som har null ansiennitet, svekkes i forhold til forrige modell. Det er også interessant å merke seg at Oslofjord øker sin signifikans, og at samspillet for denne variabelen er det eneste som er signifikant. Dette betyr at sannsynligheten for å være medlem av en overføringskomité øker mer for representanter med lav ansiennitet enn for de med høy når man går fra en representant fra Oslo/Akershus til en fra Oslofjord. Dette ser vi av økt signifikans for Oslofjord, som nå måler effekten for de med null i ansiennitet, og av det negative samspillet.

Også i modell 6 mister en av de ”generelle” landsdelsvariablene sin signifikante effekt: Oslofjord. Samspillsleddet som inkluderer denne variabelen er imidlertid også her signifikant og har negativt fortegn. Her er tolkningssituasjonen noe annerledes enn for forrige modell. I modell 4 har landsdelen negativ effekt (sannsynligheten for høy verdi på avhengig variabel synker med høy verdi på denne variabelen), mens i

modell 6 er fortegnet faktisk positivt, men altså ikke signifikant. Samspillet er derimot negativt. Dette bekrefter bildet fra forrige modell, men vi kan snu på konklusjonen: Den negative effekten på sannsynligheten for høy verdi på den avhengige variabelen av å komme fra Oslofjord i forhold til å komme fra Nord-Norge, gjelder for de med høy ansiennitet, mens den har positivt fortegn (ikke signifikant) for de med 0.

I tillegg er to andre samspillvariable også signifikante, men bare på 0,10 signifikansnivå. Dette gjelder samspillene for Vestlandet og Trøndelag. Begge er negative, noe som betyr at den negative effekten av å komme fra disse to landsdelene på sannsynligheten i forhold til det å komme fra Nord-Norge, er størst for de med høy ansiennitet. Vi ser faktisk at det samme forholdet gjør seg gjeldende for disse to som for Oslofjord; de to ”generelle” variablene er positive, mens de var negative i modellen uten samspill. Dersom disse hadde vært signifikante, ville det ha betydd at variabelen har positiv effekt for de med lav ansiennitet og negativ for de med høy.

I modell 7 kontrolleres det for representantenes partitilhørighet, i form av en ordinalvariabel med verdiene høyre (høy verdi - 3), venstre (lav verdi - 1) og sentrum (2). Dette får ikke nevneverdig betydning for de andre variablenes effekt, og heller ikke parti har signifikant effekt.

7.2.2 Sentralitetskategoriene

Også for den bivariate sammenhengen mellom sentralitetskategoriene og komitémedlemskap var resultatet signifikant, og da også for alle tre kategorier enkeltvis. Sentrum var klart underrepresentert, mens periferi var tilsvarende overrepresentert. Spørsmålet er nå om denne sammenhengen opprettholdes ved innføring av de samme kontrollvariablene som ovenfor. I tabell 7.2 presenteres resultatet av logistisk regresjon for perioden 1985-2001.

Tabell 7.2: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-2001, med sentralitetskategorier som geografivariabel (signifikanssannsynlighet i parentes).

Variable	Modell 1 ¹	Modell 2 ²	Modell 3 ³	Modell 4 ⁴	Modell 5 ⁵	Modell 6 ⁶	Modell 7 ⁷
SENTRUM	–	- 1.145 (0.000)	–	- 0.861 (0.002)	–	- 0.296 (0.448)	–
MIDT	0.809 (0.000)	- 0.336 (0.163)	0.645 (0.001)	- 0.216 (0.390)	0.570 (0.0390)	0.274 (0.447)	0.568 (0.039)
PERIFERI	1.145 (0.000)	–	0.861 (0.002)	–	0.296 (0.448)	–	0.304 (0.437)
KJØNN	–	–	0.290 (0.126)	0.290 (0.126)	0.306 (0.108)	0.306 (0.108)	0.280 (0.148)
ALDER	–	–	- 0.021 (0.026)	- 0.021 (0.026)	- 0.020 (0.033)	- 0.020 (0.033)	- 0.019 (0.046)
UTDANNING	–	–	- 0.244 (0.000)	- 0.244 (0.000)	- 0.253 (0.000)	- 0.253 (0.000)	- 0.267 (0.000)
LAGTING	–	–	0.112 (0.583)	0.112 (0.583)	0.107 (0.602)	0.107 (0.602)	0.106 (0.604)
VALGKOMITÉ	–	–	0.103 (0.643)	0.103 (0.643)	0.126 (0.574)	0.126 (0.574)	0.117 (0.601)
PRESIDENTSK	–	–	- 0.385 (0.159)	- 0.385 (0.159)	- 0.402 (0.146)	- 0.402 (0.146)	- 0.410 (0.139)
USIKKERT MANDAT	–	–	- 0.179 (0.350)	- 0.179 (0.350)	- 0.197 (0.305)	- 0.197 (0.305)	- 0.205 (0.285)
ANSIENNITET	–	–	- 0.026 (0.172)	- 0.026 (0.172)	- 0.045 (0.109)	0.068 (0.164)	- 0.044 (0.120)
YRKE UNDERVISN	–	–	0.097 (0.689)	0.097 (0.689)	0.105 (0.671)	0.105 (0.671)	0.130 (0.601)
YRKE PRIMÆR	–	–	0.357 (0.196)	0.357 (0.196)	0.395 (0.157)	0.395 (0.157)	0.385 (0.168)
YRKE INDUSTRI	–	–	0.177 (0.613)	0.177 (0.613)	0.192 (0.584)	0.192 (0.584)	0.235 (0.506)
YRKE HELSE	–	–	- 0.102 (0.793)	- 0.102 (0.793)	- 0.040 (0.918)	- 0.040 (0.918)	- 0.005 (0.990)
SPILL SENTRUM	–	–	–	–	–	- 0.113 (0.040)	–
SPILL MIDT	–	–	–	–	0.011 (0.754)	- 0.102 (0.057)	0.012 (0.723)
SPILL PERIFERI	–	–	–	–	0.113 (0.040)	–	0.115 (0.037)
PARTI	–	–	–	–	–	–	0.085 (0.439)
KONSTANT	- 1.054 (0.000)	0.091 (0.670)	40.919 (0.025)	41.779 (0.022)	39.552 (0.031)	39.848 (0.030)	37.288 (0.045)
Kjikkvadrat modell	27.690 (0.000)	27.690 (0.000)	62.464 (0.000)	62.464 (0.000)	67.117 (0.000)	67.117 (0.000)	67.718 (0.000)
Prosenttreff	62.12%	62.12%	65.95%	65.95%	66.41%	66.41%	66.41%
N	652	652	652	652	652	652	652

Uthevede koeffisienter er signifikante på 0,10 nivå eller bedre. Helt tomme celler vil si at koeffisienten ikke er signifikant.

¹: Referansekategori er SENTRUM. ²: Referansekategori er PERIFERI. ³: Referansekategorier i dummysettene: SENTRUM og YRKE ANNET. ⁴: Referansekategorier er PERIFERI og YRKE ANNET. ⁵: Referansekategorier i dummysettene: SENTRUM, YRKE ANNET og SPILL SENTRUM. ⁶: Referansekategorier: PERIFERI, YRKE ANNET og SPILL PERIFERI. ⁷: Referansekategorier som i modell 5.

I modell 1 inngår dummyvariablene for midt-kategori og periferi, mens sentrum er referansekategori. For begge variablene er koeffisientene positive og signifikante. Dette betyr at i modell 1 øker sannsynligheten for å havne i en overføringskomité signifikant når vi beveger oss fra en representant fra sentrum til en fra midt-kategorien eller periferi. Den utregnede sannsynligheten for å havne i en overføringskomité for en representant fra sentrum er 25,9%, for en fra midt-

kategorien 43,9% og for en fra periferien 52,3%. Sannsynligheten for å bli medlem av en overføringskomité er altså 26,4 prosentpoeng høyere for en representant fra periferien enn for en fra sentrum.

I modell to er periferi referansekategori, og vi ser at bare sentrum er signifikant. Resultatene i modell 1 og 2 stemmer godt overens med resultatene fra kapittel 6 hvor prosentdifferensene mellom sentrum og midt, og mellom sentrum og periferi var relativt store, mens differensen var liten mellom midt og periferi.

Ved innføringen av de samme bakgrunnsvariablene som i tabell 7.1 i begge modeller (modell 3 og 4), beholder de signifikante sentralitetskategoriene sin signifikans, selv om den svekkes noe (fortegnene er de samme). Her, som for landsdelene, er det bare alder og utdanning av bakgrunnsvariablene som har signifikant effekt (fortegnene er de samme som over). På samme måte som for landsdelene beregnes hvor stor forskjell i sannsynlighet det er mellom representanter fra ulike landsdeler, for mannlige representanter med gjennomsnittlig utdanning, alder og ansiennitet; som ikke er medlem av Valgkomité, Lagting, presidentskap; ikke har et av yrkene som inngår i modellen; og som ikke er valgt inn på usikkert mandat. For representanter med disse egenskapene er sannsynligheten for å være medlem av en overføringskomité 29,6% for en fra sentrum, 44,5% for en fra midt-kategorien og 49,9% for en fra periferien. Dersom du går fra en representant med disse egenskapene fra sentrum, til en fra periferien øker sannsynligheten for medlemskap i en overføringskomité med 20,3 prosentpoeng.

Modell 5 og 6 inkluderer samspill mellom sentralitetskategoriene og ansiennitet. Fra modell 3 til 5 mister periferi sin signifikans. I tråd med forklaringene ovenfor betyr dette at det ikke er signifikant endring i sannsynligheten om vi går fra en representant fra sentrum til en fra periferien blant de som har null i ansiennitet. Samspillvariabelen for denne kategorien er derimot signifikant og positiv. Det er altså slik at den positive effekten av å komme fra periferien øker med økende ansiennitet. Midt-kategorien er fortsatt signifikant, men ikke samspillvariabelen.

I modell 6 er nå verken sentrum eller midt signifikante, men derimot begge samspillene for disse to kategoriene, og begge har negativt fortegn. Dette betyr at den negative effekten på sannsynlighet det innebærer å gå fra en representant fra periferien til en fra en av disse to kategoriene, er sterkest for de som har høy ansiennitet. Det må bemerkes at midt-kategorien, som riktignok ikke er signifikant, endrer fortegn når samspillvariablene innføres. Effekten av midt-kategorien blant de som har null i ansiennitet er derfor positiv, men altså ikke signifikant.

Ved kontroll for partitilhørighet skjer det ingen vesentlige endringer i koeffisientene. Heller ikke her har partitilhørighet signifikant effekt.

7.3 Multivariat analyse av representantenes komitémedlemskap, 1985-1993

Som nevnt skal jeg ikke gå like grundig gjennom de multivariate analysene for de to periodene før og etter 1993. For det første har vi allerede sett at tendensen til at representantenes geografiske bakgrunn har betydning for deres komitémedlemskap holder seg også ved kontroll for andre variable. For det andre er det heftet større usikkerhet til analysene gjennomført på de to underperiodene fordi antall enheter er lavere. Logitmodellene følger samme mønster som for hele perioden 1985 til 2001, og inkluderer suksessivt de samme variablene. I tabellene nedenfor vil jeg kun ta med de variablene som har signifikante effekter (alle er estimert og de ikke-signifikante koeffisientene er tatt med i appendikset).

7.3.1 Landsdelene

I de bivariate analysene i kapittel 5 fant jeg en signifikant sammenheng mellom hvilken landsdel representantene kommer fra og om de er medlem av en overføringskomité for perioden 1985-93. Det viste seg at det kun var for Oslo/Akershus og Nord-Norge fordelingen var signifikant forskjellig fra forventet fordeling. For disse to landsdelene var avvikene relativt store. Ut fra disse resultatene forventes det å finne i den logistiske regresjonsanalysen at sannsynligheten for at en representant skal bli medlem av en overføringskomité er høyere for en representant

fra Nord-Norge enn for en representant fra de andre landsdelene, og motsatt for Oslo/Akershus.

Tabell 7.3: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-93, med landsdeler som geografisk variabel. I tillegg til landsdelsvariablene er kun signifikante koeffisienter referert i tabellen (signifikanssannsynlighet i parentes). (De ikke-signifikante koeffisientene står i tabell app. 2 i appendikset.)

Variable	Modell 1 ¹	Modell 2 ²	Modell 3 ³	Modell 4 ⁴	Modell 5 ⁵	Modell 6 ⁶	Modell 7 ⁷
OSLO/ AKERSHUS	–	- 1.903 (0.000)	–	- 1.618 (0.001)	–	- 1.455 (0.068)	–
OSLOFJORD	0.805 (0.058)	- 1.099 (0.008)	0.775 (0.092)	- 0.844 (0.055)	1.512 (0.040)	0.057 (0.931)	1.523 (0.039)
HEDMARK/ OPPLAND	0.797 (0.110)	- 1.106 (0.0250)	0.347 (0.520)	- 1.271 (0.018)	1.254 (0.159)	- 0.201 (0.804)	1.288 (0.151)
SØRVEST- LANDET	1.344 (0.003)	- 0.560 (0.209)	1.018 (0.039)	- 0.600 (0.199)	2.024 (0.014)	0.568 (0.453)	2.006 (0.015)
VESTLANDET	1.311 (0.002)	- 0.592 (0.143)	1.128 (0.013)	- 0.491 (0.249)	1.524 (0.040)	0.069 (0.917)	1.526 (0.040)
TRØNDELAG	1.219 (0.011)	- 0.685 (0.148)	0.817 (0.130)	- 0.801 (0.124)	1.381 (0.097)	- 0.074 (0.923)	1.401 (0.093)
NORD-NORGE	1.903 (0.000)	–	1.618 (0.001)	–	1.455 (0.068)	–	1.481 (0.064)
UTDANNING	–	–	- 0.182 (0.056)	- 0.182 (0.056)	- 0.182 (0.064)	- 0.182 (0.064)	- 0.195 (0.060)
PRESIDENTSK	–	–	- 0.824 (0.047)	- 0.824 (0.047)	- 0.975 (0.027)	- 0.975 (0.027)	- 0.990 (0.026)
ANSIENNITET	–	–				0.141 (0.086)	
YRKE PRIMÆR	–	–	0.988 (0.021)	0.988 (0.021)	0.931 (0.033)	0.931 (0.033)	0.908 (0.039)
SPILL OSLOFJORD	–	–	–	–		- 0.171 (0.078)	
SPILL HED/OPP	–	–	–	–		- 0.194 (0.088)	
SPILL SØRVEST	–	–	–	–		- 0.210 (0.053)	
KONSTANT	- 1.344 (0.000)	0.560 (0.074)	38.862 (0.197)	40.480 (0.178)	38.150 (0.214)	39.605 (0.197)	36.227 (0.244)
Kjikvadrat modell	23.694 (0.001)	23.694 (0.001)	50.852 (0.000)	50.852 (0.000)	57.763 (0.000)	57.763 (0.000)	57.925 (0.000)
Prosenttreff	61.18%	61.18%	66.15%	66.15%	66.46%	66.46%	67.08%
N	322	322	322	322	322	322	322

Uthevede koeffisienter er signifikante på 0,10 nivå eller bedre. Helt tomme celler vil si at koeffisienten ikke er signifikant.

¹: Referansekategori er OSLO/AKERSHUS. ²: Referansekategori er NORD-NORGE. ³: Referanse kategorier i dummysettene:

OSLO/AKERSHUS og YRKE ANNET. ⁴: Referanse kategorier er NORD-NORGE og YRKE ANNET. ⁵: Referanse kategorier i

dummysettene: OSLO/AKERSHUS, YRKE ANNET og SPILL OSLO/AKERSHUS. ⁶: Referanse kategorier: NORD-NORGE, YRKE

ANNET og SPILL NORD NORGE. ⁷: Referanse kategorier som i modell 5.

I modell 1, med bare landsdelsvariablene og Oslo/Akershus som referansekategori, er alle landsdeler unntatt Hedmark/Oppland signifikante og positive. For den samlede perioden 1985-01 var alle signifikante. Med Nord-Norge som referansekategori er, som for 1985-2001, Oslo/Akershus, Oslofjord og Hedmark/Oppland signifikante og har negative fortegn.

Ved innføringen av bakgrunnsvariablene beholder alle de signifikante landsdelene sin signifikans, unntatt Trøndelag i modell 3. Den sterkeste effekten finner vi for Nord-Norge i modell 3 og Oslo/Akershus i modell 4 (på bakgrunn av signifikansnivået). Det bør også bemerkes at Oslofjord er signifikant på et svært lavt nivå i begge modellene. Tre av bakgrunnsvariablene er signifikante: utdanning, presidentskap og yrke primær. Utdanning har effekt som for hele perioden (se over). Det nye i forhold til perioden 1985-2001 er at medlemskap i presidentskapet har en negativ effekt på sannsynligheten for medlemskap i overføringskomiteer; og at dersom representanten ved valg til Stortinget har hatt et yrke tilknyttet primærnæringene, har dette positiv effekt på sannsynligheten. Dette har sammenheng med at Landbrukskomiteen og Sjøfarts- og fiskerikomiteen inngår som overføringskomiteer. Som vi skal se i kapittel 8 er det sterk sammenheng mellom representantenes sektorbakgrunn og disse to komiteene. Som for perioden 1985-01 finner vi den største forskjellen i sannsynlighet mellom Oslo/Akershus og Nord-Norge. En representant fra Oslo/Akershus med de samme egenskapene som ved utregningene som for 1985-01, har en sannsynlighet på 24,8% for høy verdi på avhengig variabel, mens den for en fra Nord-Norge er 62,4%.

Med innføringen av samspillvariablene beholder landsdelene sin signifikans i modell 5 hvor Oslo/Akershus er referansekategori, selv om signifikansen svekkes (særlig for Nord-Norge). Bare Oslo/Akershus er signifikant når Nord-Norge er referansekategori (modell 6). I førstnevnte modell er ingen av samspillene signifikante. I modell 6 er derimot samspillene for Oslofjord, Hedmark/Oppland og Sørvestlandet signifikante. Dette betyr at den negative effekten på sannsynligheten av å komme fra disse tre landsdelene er størst for de med høy ansiennitet. Ved kontroll for partitilhørighet i modell 7 skjer det ingen endringer, og variabelen er ikke signifikant.

7.3.2 Sentralitetskategoriene

De bivariate analysene i kapittel 5 viser at det er en sammenheng mellom hvilken sentralitetskategori representantene tilhører og komitémedlemskap. Analysene viste en tendens til at de fra periferien havnet i overføringskomiteene og omvendt for sentrum.

Tabell 7.4: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-93, med sentralitetskategorier som geografisk variabel. I tillegg til landsdelsvariablene er kun signifikante koeffisienter referert i tabellen (signifikanssannsynlighet i parentes). (De ikke-signifikante koeffisientene står i tabell app. 3 i appendikset.)

Variable	Modell 1 ¹	Modell 2 ²	Modell 3 ³	Modell 4 ⁴	Modell 5 ⁵	Modell 6 ⁶	Modell 7 ⁷
SENTRUM	–	- 1.470 (0.000)	–	- 1.158 (0.004)	–	- 0.478 (0.431)	–
MIDT	0.775 (0.003)	- 0.695 (0.048)	0.462 (0.101)	- 0.696 (0.059)	0.622 (0.136)	0.144 (0.801)	0.620 (0.137)
PERIFERI	1.470 (0.000)	–	1.158 (0.004)	–	0.478 (0.431)	–	0.502 (0.409)
ALDER	–	–	- 0.027 (0.068)	- 0.027 (0.068)	- 0.027 (0.075)	- 0.027 (0.075)	- 0.026 (0.095)
UTDANNING	–	–	- 0.214 (0.022)	- 0.214 (0.022)	- 0.208 (0.026)	- 0.208 (0.026)	- 0.225 (0.022)
PRESIDENTSK	–	–	- 0.750 (0.067)	- 0.750 (0.067)	- 0.839 (0.047)	- 0.839 (0.047)	- 0.857 (0.044)
YRKE PRIMÆR	–	–	0.809 (0.044)	0.809 (0.044)	0.809 (0.044)	0.809 (0.044)	0.786 (0.052)
SPILL MIDT	–	–	–	–		- 0.162 (0.067)	
KONSTANT	- 0.910 (0.000)	0.560 (0.074)	53.303 (0.068)	54.461 (0.062)	52.166 (0.075)	52.644 (0.073)	49.427 (0.096)
<i>Kjikkvadrat modell</i>	18.436 (0.000)	18.436 (0.000)	45.637 (0.000)	45.637 (0.000)	49.446 (0.000)	49.446 (0.000)	49.762 (0.000)
<i>Prosenttreff</i>	61.18%	61.18%	65.22%	65.22%	66.15%	66.15%	67.08%
<i>N</i>	322	322	322	322	322	322	322

Uthevede koeffisienter er signifikante på 0,10 nivå eller bedre. Helt tomme celler vil si at koeffisienten ikke er signifikant.

¹: Referansekategori er SENTRUM. ²: Referansekategori er PERIFERI. ³: Referansekategorier i dummysettene: SENTRUM og YRKE ANNET. ⁴: Referansekategorier er PERIFERI og YRKE ANNET. ⁵: Referansekategorier i dummysettene: SENTRUM, YRKE ANNET og SPILL SENTRUM. ⁶: Referansekategorier: PERIFERI, YRKE ANNET og SPILL PERIFERI. ⁷: Referansekategorier som i modell 5.

I modell 1 og 2, med hhv. sentrum og periferi som referansekategorier, er alle kategorier signifikante. Dette er interessant ettersom midt-kategorien i modell 2 ikke har signifikant effekt for perioden 1985-2001. I modell 3 og 4, hvor bakgrunnsvariablene føres inn, mister imidlertid midt-kategorien sin signifikans i modell 3, mens begge beholder sin i modell 4. Alder har signifikant effekt i motsetning til hva som er tilfelle for landsdelene. Utdanning, presidentskap og yrke primær har samme type effekter som for landsdeler. Sannsynligheten for å være medlem av en overføringskomité endres altså når man går fra sentrum til periferi, og fra periferi til sentrum eller midt-kategorien. Forskjellen i sannsynligheten mellom sentrum og midt-kategorien er imidlertid ikke signifikant forskjellig når det kontrolleres for bakgrunnsvariablene.

I og med innføringen av samspillsledd skjer det endringer i modellene, men ikke for bakgrunnsvariablene. I modell 5 mister begge sentralitetskategoriene sin signifikans, og heller ikke samspillsleddene er signifikante. I modell 6 mister også begge

kategorier signifikansen, men samspillet mellom ansiennitet og midt-kategorien er signifikant. Variabelen har positiv effekt for de med lav ansiennitet og negativ for de med høy. Det at kategoriene mister sin signifikans tyder på at det er et samspill, men at det ikke er sterkt nok til å være signifikant. Partitilhørighet har heller ikke her signifikant effekt.

7.4 Multivariat analyse av representantenes komitémedlemskap, 1993-2001

7.4.1 Landsdelene

I kapittel 6 så vi at sammenhengen mellom representantenes landsdeler og deres komitémedlemskap var svakere for denne perioden enn for perioden før 1993. Bare Oslo/Akershus hadde signifikant kjikvadrat.

Tabell 7.5: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1993-01, med landsdeler som geografisk variabel. I tillegg til landsdelsvariablene er kun signifikante koeffisienter referert i tabellen (signifikanssannsynlighet i parentes). (De ikke-signifikante koeffisientene står i tabell app. 4 i appendikset.)

Variable	Modell 1 ¹	Modell 2 ²	Modell 3 ³	Modell 4 ⁴	Modell 5 ⁵	Modell 6 ⁶	Modell 7 ⁷
OSLO/ AKERSHUS	–	- 1.166 (0.001)	–	- 0.714 (0.145)	–	- 0.610 (0.350)	–
OSLOFJORD	0.629 (0.152)	- 0.537 (0.202)	0.424 (0.359)	- 0.290 (0.519)	0.916 (0.134)	0.306 (0.606)	0.900 (0.1411)
HEDMARK/ OPPLAND	1.074 (0.031)	- 0.092 (0.848)	0.913 (0.083)	0.199 (0.695)	0.653 (0.394)	0.044 (0.952)	0.628 (0.414)
SØRVEST- LANDET	1.387 (0.002)	0.221 (0.614)	1.140 (0.017)	0.426 (0.361)	0.858 (0.183)	0.249 (0.692)	0.842 (0.192)
VESTLANDET	1.101 (0.009)	- 0.065 (0.872)	1.084 (0.016)	0.370 (0.399)	1.360 (0.026)	0.750 (0.199)	1.344 (0.028)
TRØNDELAG	1.154 (0.019)	- 0.012 (0.980)	1.072 (0.039)	0.358 (0.483)	1.203 (0.075)	0.593 (0.374)	1.212 (0.073)
NORD-NORGE	1.166 (0.010)	–	0.714 (0.145)	–	0.610 (0.350)	–	0.600 (0.358)
UTDANNING	–	–	- 0.279 (0.005)	- 0.279 (0.005)	- 0.278 (0.006)	- 0.278 (0.006)	- 0.287 (0.006)
KONSTANT	- 1.534 (0.000)	- 0.368 (0.230)	- 2.294 (0.941)	- 1.580 (0.959)	- 0.532 (0.987)	0.078 (0.998)	- 1.626 (0.959)
<i>Kjikvadrat modell</i>	14.072 (0.029)	14.07 (0.029)	29.496 (0.043)	29.496 (0.043)	35.039 (0.068)	35.039 (0.068)	35.207 (0.085)
<i>Prosenttreff</i>	65.45%	65.45%	66.06%	66.06%	66.97%	66.97%	67.58%
<i>N</i>	330	330	330	330	330	330	330

Uthevede koeffisienter er signifikante på 0,10 nivå eller bedre. Helt tomme celler vil si at koeffisienten ikke er signifikant.

¹: Referansekategori er OSLO/AKERSHUS. ²: Referansekategori er NORD-NORGE. ³: Referanse kategorier i dummysettene:

OSLO/AKERSHUS og YRKE ANNET. ⁴: Referanse kategorier er NORD-NORGE og YRKE ANNET. ⁵: Referanse kategorier i

dummysettene: OSLO/AKERSHUS, YRKE ANNET og SPILL OSLO/AKERSHUS. ⁶: Referanse kategorier: NORD-NORGE, YRKE

ANNET og SPILL NORD NORGE. ⁷: Referanse kategorier som i modell 5.

Resultatet av den logistiske regresjonsanalysen viser også at sammenhengen for denne perioden er svakere. Det må bemerkes at for denne perioden er antall overføringskomiteer redusert med en. For modell 1 og 2 er det fremdeles slik at vi ser effekt av landsdelsbakgrunn. I modell 1 er bare Oslofjord ikke signifikant, mens for modell 2 er det bare Oslo/Akershus som *er* signifikant. Dette stemmer overens med resultatet fra de bivariate sammenhengene hvor det var nettopp Oslo/Akershus som skilte seg ut. Når vi har Oslo/Akershus som referansekategori, beholder de samme landsdelene, med unntak av Nord-Norge, seg signifikante ved innføring av bakgrunnsvariable (modell3), men bare Vestlandet og Trøndelag i modell fem når samspill innføres. Med Nord-Norge som referansekategori er ingen av landsdelene signifikante, og heller ikke samspillvariablene i de to modellene er signifikante. I modellene er det bare én av bakgrunnsvariablene som er signifikante – utdanning. Partitilhørighet har ingen signifikant effekt ved innføring i modell 7.

Det er kanskje noe overraskende at sannsynligheten for medlemskap i overføringskomiteene ikke endres signifikant når vi går fra en representant fra Oslo/Akershus til en fra Nord-Norge, ved kontroll for andre variable. Tidligere har vi sett at det nettopp er mellom disse to endringene er størst. Men resultatene av analysen er langt på vei i tråd med det jeg fant i de bivariate sammenhengene. For perioden 1993-01 fant jeg ikke de største utslagene mellom disse to landsdelene, men mellom Oslo/Akershus og Sørvestlandet. Dersom vi regner ut sannsynlighetene i modell 3 (for representanter med de samme egenskapene som i tidligere utregninger), finner vi selvfølgelig ikke den største forskjellen mellom Oslo/Akershus (23,4%) og Nord-Norge (38,4%), men mellom Oslo/Akershus og Sørvestlandet (48,8%).

7.4.2 Sentralitetskategoriene

I kapittel 6 fant jeg ingen signifikant sammenheng mellom representantenes sentralitetskategori og deres medlemskap i enkeltkomiteer, men en viss sammenheng med overføringskomiteer. Som vi ser nedenfor er det også svært få signifikante resultater. I modell 1 ser vi imidlertid at ved å gå fra en representant fra sentrum til en fra de to andre kategoriene, øker sannsynligheten for medlemskap i

overføringskomiteene signifikant. Med periferi som referansekategori er sentrum signifikant.

Tabell 7.6: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1993-01, med sentralitetskategorier som geografisk variabel. I tillegg til landsdelsvariablene er kun signifikante koeffisienter referert i tabellen (signifikanssannsynlighet i parentes). (De ikke-signifikante koeffisientene står i tabell app. 5 i appendikset.)

Variable	Modell 1 ¹	Modell 2 ²	Modell 3 ³	Modell 4 ⁴	Modell 5 ⁵	Modell 6 ⁶	Modell 7 ⁷
SENTRUM	–	- 0.833 (0.026)	–	- 0.474 (0.244)	–	- 0.103 (0.848)	–
MIDT	0.845 (0.002)	0.013 (0.971)	0.834 (0.003)	0.360 (0.334)	0.625 (0.099)	0.522 (0.291)	0.622 (0.100)
PERIFERI	0.833 (0.026)	–	0.474 (0.244)	–	0.103 (0.848)	–	0.106 (0.844)
UTDANNING	–	–	- 0.289 (0.003)	- 0.289 (0.003)	- 0.296 (0.003)	- 0.296 (0.003)	- 0.307 (0.002)
ANSIENNITET	–	–			- 0.072 (0.094)		- 0.072 (0.096)
KONSTANT	- 1.200 (0.000)	- 0.368 (0.230)	0.383 (0.990)	0.858 (0.977)	0.795 (0.979)	0.898 (0.976)	- 1.128 (0.971)
Kjikkvadrat modell	11.364 (0.003)	11.364 (0.003)	28.409 (0.013)	28.409 (0.013)	29.689 (0.020)	29.689 (0.020)	29.99 (0.026)
Prosenttreff	65.45%	65.45%	65.45%	65.45%	66.97%	66.97%	67.27%
N	330	330	330	330	330	330	330

Uthevede koeffisienter er signifikante på 0,10 nivå eller bedre. Helt tomme celler vil si at koeffisienten ikke er signifikant.

¹: Referansekategori er SENTRUM. ²: Referansekategori er PERIFERI. ³: Referansekategorier i dummysettene: SENTRUM og YRKE ANNET. ⁴: Referansekategorier er PERIFERI og YRKE ANNET. ⁵: Referansekategorier i dummysettene: SENTRUM, YRKE ANNET og SPILL SENTRUM. ⁶: Referansekategorier: PERIFERI, YRKE ANNET og SPILL PERIFERI. ⁷: Referansekategorier som i modell 5.

Ved kontroll for bakgrunnsvariable og samspill er det derimot bare midt-kategorien som er signifikant (svært lav) i modellene med sentrum som referansekategori (sentrum mister imidlertid signifikansen i modell 7 ved innføring av partitilhørighet). I tillegg er utdanning signifikant i modell 3 og 5, og ansiennitet i modell 5. En signifikant ansiennitetsvariabel i modell 5 vil si at ansiennitet har negativ signifikant effekt for representantene fra sentrum. I modellene med periferi som referansekategori er ingen av kategoriene signifikante og heller ikke her noen av samspillene. I disse modellene er det kun utdanning som har signifikant effekt på sannsynligheten. Resultatene her stemmer langt på vei overens med det vi så i kapittel 6: Den største prosentdifferensen for medlemskap i overføringskomiteer fant jeg mellom sentrum og midt-kategorien, selv om den bare var marginalt større enn mellom sentrum og periferi.

7.5 Multivariat analyse av medlemskap i Utenrikskomiteen

I kapittel 5 og 6 viste kjikvadrattestene for komiteenes sammensetning at bare noen få *enkeltkomiteer* hadde en sammensetning av landsdelene og sentralitetskategoriene som skilte seg fra det en kunne forvente ved statistisk uavhengighet. Bare Utenrikskomiteen har signifikant effekt i begge perioder (den eneste av de signifikante komiteene som behandles som identiske før og etter 1993). Jeg vil her derfor bare gjennomføre en multivariat analyse for denne komiteen. For de andre vil antall representanter som har vært medlem være for lavt til at vi vil få meningsfulle resultater. 56 representanter har vært medlem av Utenrikskomiteen i den samlede perioden. Nyttan av en slik multivariat analyse vil bli begrenset ettersom den kun gjennomføres for én komité. Men den kan til en viss grad synliggjøre om sammenhengen mellom geografi og komitémedlemskap for enkeltkomiteer holder seg ved kontroll for andre variable.

Tabell 7.7 viser resultat av analysen for medlemskap i Utenrikskomiteen 1985-2001. Tabellen viser modeller for både landsdelene og sentralitetskategoriene, men bare modeller med Oslo/Akershus eller sentrum som referansekategori er estimert. Som i tabellene ovenfor er alle variablenes koeffisienter estimert, men bare de signifikante referert i tabellen (i tillegg til alle geografi- og samspillsvariablene). De ikke-signifikante koeffisientene finnes i appendikset.

I tråd med kapittel 5 og 6 ser vi at i alle modellene synker sannsynligheten (for det meste signifikant) for å være medlem av Utenrikskomiteen dersom man går fra en representant fra Oslo/Akershus eller sentrum til en fra en av de andre landsdelene eller sentralitetskategoriene. Bare Trøndelag i modell 3 *landsdel* og periferien i modell 5 og 7 *sentralitet* har ikke signifikant effekt. Vi så i de foregående kapitlene at særlig i perioden før 1993 var Oslo/Akershus og sentrum sterkt overrepresentert i Utenrikskomiteen. Effekten vi ser i den multivariate analysen vil derfor i stor grad skyldes denne perioden.

Tabell 7.7: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i Utenrikskomiteen, 1985-2001. For landsdels- og sentralitetsvariablene, og tilhørende samspillvariable, er samtlige koeffisienter tatt med, mens for bakgrunnsvariablene er kun signifikante koeffisienter referert i tabellen (signifikanssannsynlighet i parentes). (De ikke-signifikante koeffisientene står i tabell app. 6 i appendikset.)

Variable	Modell 1 ¹ Landsdel	Modell 3 ² Landsdel	Modell 5 ³ Landsdel	Modell 7 ⁴ Landsdel	Modell 1 ⁵ Sentralitet	Modell 3 ⁶ Sentralitet	Modell 5 ⁷ Sentralitet	Modell 7 ⁸ Sentralitet
OSLOFJORD	- 1.019 (0.008)	- 0.922 (0.046)	- 1.390 (0.064)	- 1.291 (0.090)	–	–	–	–
HEDMARK/ OPPLAND	- 1.725 (0.006)	- 1.228 (0.075)	- 4.973 (0.036)	- 5.096 (0.033)	–	–	–	–
SØRVEST- LANDET	- 2.021 (0.001)	- 1.699 (0.017)	- 3.329 (0.029)	- 3.121 (0.038)	–	–	–	–
VEST- LANDET	- 1.725 (0.000)	- 1.964 (0.001)	- 2.848 (0.006)	- 2.777 (0.008)	–	–	–	–
TRØNDELAG	- 1.231 (0.017)	- 0.860 (0.144)	- 1.848 (0.042)	- 1.887 (0.038)	–	–	–	–
NORD- NORGE	- 3.215 (0.002)	- 2.910 (0.007)	- 3.933 (0.066)	- 3.977 (0.065)	–	–	–	–
MIDT	–	–	–	–	- 1.256 (0.000)	- 1.151 (0.001)	- 2.215 (0.001)	- 2.192 (0.001)
PERIFERI	–	–	–	–	- 2.801 (0.006)	- 2.505 (0.018)	- 3.475 (0.108)	- 3.539 (0.102)
UTDANNING	–	0.655 (0.000)	0.660 (0.000)	0.787 (0.000)	–	0.690 (0.000)	0.676 (0.000)	0.802 (0.000)
LAGTING	–	–	–	0.725 (0.086)	–	–	–	0.699 (0.089)
VALG- KOMITÉ	–	1.522 (0.000)	1.594 (0.000)	1.627 (0.000)	–	1.416 (0.000)	1.426 (0.000)	1.463 (0.000)
ANSIENNI- TET	–	0.095 (0.002)	–	–	–	0.104 (0.001)	0.061 (0.088)	0.064 (0.075)
YRKE PRIMÆR	–	- 1.257 (0.074)	–	–	–	–	–	–
YRKE HELSE	–	–	–	–	–	–	–	- 1.212 (0.094)
SPILL OSLOFJORD	–	–	0.054 (0.449)	0.039 (0.594)	–	–	–	–
SPILL HED/OPP	–	–	0.357 (0.047)	0.348 (0.055)	–	–	–	–
SPILL SØRVEST	–	–	0.194 (0.174)	0.183 (0.193)	–	–	–	–
SPILL VESTLAND	–	–	0.099 (0.281)	0.084 (0.364)	–	–	–	–
SPILL TRØNDELAG	–	–	0.110 (0.153)	0.103 (0.181)	–	–	–	–
SPILL NORD -NORGE	–	–	0.109 (0.508)	0.090 (0.587)	–	–	–	–
SPILL MIDT	–	–	–	–	–	–	0.119 (0.036)	0.110 (0.055)
SPILL PERIFERI	–	–	–	–	–	–	0.100 (0.548)	0.085 (0.611)
PARTI	–	–	–	- 0.374 (0.074)	–	–	–	- 0.390 (0.058)
KONSTANT	- 1.237 (0.000)	- 25.382 (0.512)	- 24.389 (0.535)	- 21.046 (0.597)	- 1.651 (0.000)	- 37.570 (0.317)	- 37.178 (0.320)	- 30.026 (0.428)
Kjikkvadrat modell	37.795 (0.000)	110.376 (0.000)	118.454 (0.000)	121.747 (0.000)	28.974 (0.000)	103.834 (0.000)	108.657 (0.000)	112.37 (0.000)
Prosenttreff	91.41%	91.26%	91.72%	92.33%	91.41%	91.41%	92.02%	92.33%
N	652	652	652	652	652	652	652	652

Uthevede koeffisienter er signifikante på 0,10 nivå eller bedre. Helt tomme celler vil si at koeffisienten ikke er signifikant.

¹: Referansekategori er OSLO/AKERSHUS. ²: Referanse kategorier i dummysettene: OSLO/AKERSHUS og YRKE ANNET. ³:

Referanse kategorier i dummysettene: OSLO/AKERSHUS, YRKE ANNET OG SPILL OSLO/AKERSHUS. ⁴: Referanse kategorier som i

modell 5. ⁵: Referanse kategori er SENTRUM. ⁶: Referanse kategorier i dummysettene: SENTRUM og YRKE ANNET. ⁷:

Referanse kategorier: SENTRUM, YRKE ANNET og SPILL SENTRUM. ⁸: Referanse kategorier som i modell 5.

I modellene 5 *Landsdel* og 5 *Sentralitet* er de samme samspillvariablene som i de tidligere modellene ført inn. Som vi ser er det bare en i hver modell som er signifikant. Blant landsdelene er det samspillsleddet for Hedmark/Oppland som er signifikant. Fortegnet er positivt. Dette vil si at den negative effekten på sannsynligheten av å komme fra denne landsdelen i forhold til Oslo/Akershus er størst for de med lav ansiennitet. Dette ser vi også av den generelle variabelen for Hedmark/Oppland, som stiger og får økt signifikans. Den negative effekten er altså større for de som har null i ansiennitet enn for hele gruppen.

Samme resonnement gjelder for midt-kategorien i *modell 5 sentralitet* og samspillvariabelen for denne kategorien. Også dette samspillet er signifikant og positivt.

I følge disse modellene ser det ut til å være en relativt klar sammenheng mellom representantenes geografiske bakgrunn og medlemskap i Utenrikskomiteen, også når ved kontroll for andre variable. Blant bakgrunnsvariablene er to variable signifikante for alle modellene de opptrer i: utdanning og Valgkomité. For høy verdi på disse variablene (høy utdanning, medlem av Valgkomiteen) øker sannsynligheten for medlemskap i Utenrikskomiteen. Ansiennitet har positiv effekt i alle modellene med sentralitetskategoriene (særlig sterk for samspillsvariablene føres inn). Variabelen har også for modell 3 *landsdel* klar effekt, men den generelle effekten er ikke signifikant ved innføring av samspill. Ved innføring av variabelen for partitilhørighet skjer det små endringer i koeffisientene for landsdelene eller sentralitetskategoriene. Lagting får imidlertid en svak signifikant effekt i begge modell 7. Dette gjelder også yrke helse for modell 7 *sentralitet*. Partitilhørighet har også signifikant effekt (negativ) i begge modellene. Sannsynligheten for medlemskap i Utenrikskomiteen synker altså når man går mot høyre på skalaen, kontrollert for de andre uavhengige variablene.

7.6 Oppsummering

Resultatene for de to geografiske variablene fra de multivariate analysene stemmer stort sett godt overens med resultatene fra de bivariate analysene i kapittel 5 og 6.

Gjennom de multivariate analysene har vi nå sett at en stor del av de bivariate sammenhengene mellom representantenes geografiske bakgrunn og om de er medlem av en overføringskomité holder seg ved kontroll for andre variable. I tillegg har vi fått et mer nyansert bilde av hvordan påvirkningsforholdet mellom de to variablene er. Vi har blant annet sett at det i visse modeller har vært et signifikant samspill mellom representantenes ansiennitet og geografiske bakgrunn i påvirkningen på den avhengige variabelen.

De multivariate analysene har bekreftet bildet av at de største forskjellene, og dermed de største effektene på sannsynligheten for høy eller lav verdi på den avhengige variabelen, er mellom Oslo/Akershus og Nord-Norge, og mellom sentrum og periferi. Dette gjelder imidlertid ikke for perioden etter 1993, hvor forskjellene for sentralitetskategoriene er størst mellom sentrum og midt-kategorien.

Som forventet synes effektene sterkere for perioden før 1993 enn etter 1993, men de multivariate analysene viser sterkere sammenhenger mellom geografi og komitémedlemskap enn det de bivariate gjorde for perioden etter 1993. Den mest markerte forskjellen før og etter 1993 gjelder som forventet for Nord-Norge. Det er i modellene med Nord-Norge som referansekategori effektene er svakere og mindre signifikante etter 1993 enn før. De bivariate analysene viste også at det først og fremst var sentrum og Oslo/Akershus som skilte seg ut for denne perioden.

Yrkesvariablene har liten effekt i modellene ovenfor. Dette kan synes overraskende i forhold til det vi vet om hva som påvirker representantenes komitémedlemskap og tesen om segmentering. Årsaken til dette kan være at det vanskelig kan knyttes enkelte næringer eller yrker til kategorien overføringskomiteer. Næringene kan derimot knyttes til enkelte av komiteene innenfor denne gruppen. Dette slår som vi har sett gjennom for primærnæringene som i flere modeller har signifikant effekt. Primærnæringene omfatter både landbruk og fiske, og har derfor sammenheng med to av komiteene.

Kapittel 8

Hva kan forklare resultatene?

I dette kapitlet vil jeg forsøke å se resultatene fra de tre foregående kapitlene i sammenheng. Jeg vil forsøke å forklare og diskutere det analysene har vist. I forbindelse med dette vil jeg blant annet komme inn på representantenes ønsker når det gjelder komitémedlemskap, hvilken betydning representantenes ansiennitet har for forholdet mellom region og komitémedlemskap, og betydningen av institusjonelle og politiske forhold.

8.1 Hovedfunn så langt

Analysene i de tre foregående kapitlene har vist at det med stor sannsynlighet kan slås fast at det er en viss sammenheng mellom hvor representantene kommer fra og hvilken fagkomité de er medlem av. Dette er påvist både gjennom en bivariat analyse mellom de to variablene og gjennom en multivariat analyse hvor det er kontrollert for en rekke andre variable. Sammenhengene varierer likevel mye når det gjelder styrke og signifikans med ulike tidsperioder, ulike komiteer og ulike geografiske områder.

Forskjellene mellom Oslo/Akershus og Nord-Norge og mellom sentrum og periferi, har fremstått som de tydeligste trekkene i analysene. Det er særlig disse fire ”ytterkategoriene” som skiller seg ut med tydelige sammenhenger. Dette viser seg for eksempel ved landsdelenes fordeling på enkeltkomiteene. Fordelingen er signifikant forskjellig fra forventet fordeling ved statistisk uavhengighet for Oslo/Akershus og Nord-Norge for perioden 1985-93 og den samlede perioden 1985-2001, og for Oslo/Akershus i 1993-2001. For sentralitetskategoriene er bildet litt mer sammensatt, ettersom alle tre kategoriers fordeling avviker signifikant fra forventet fordeling for den samlede perioden 1985-2001, mens bare sentrum og periferi er signifikant for 1985-93, og sentrum og midt-kategorien for 1993-2001.

Landsdelenes og sentralitetskategorienes under- og overrepresentasjon i ulike komiteer er relativt ulike for ytterkategoriene – og de går stort sett hver sin vei. Denne tendensen bekreftes av de multivariate analysene i kapittel 8, som viser at ytterkategoriene Oslo/Akershus og sentrum på den ene siden, og Nord-Norge og periferi på den andre siden, skiller seg fra de andre landsdelene, og mest av alt fra hverandre. Disse resultatene vil jeg gå nærmere etter i sømmene nedenfor.

Selv om det er påvist en sammenheng mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap, betyr ikke dette at det gjelder for alle komiteer. For perioden 1985-93, hvor vi finner de sterkeste sammenhengene, er komiteenes sammensetning signifikant forskjellig fra forventet sammensetning i størst grad for Sjøfarts- og fiskerikomiteen og Utenrikskomiteen, og til en viss grad for Landbrukskomiteen. For perioden etter 1993 er det en svak signifikant sammenheng for Kontroll- og konstitusjonskomiteen, Næringskomiteen og Utenrikskomiteen. Samtidig har vi sett at utslagene særlig gjelder overføringskomiteer. For begge perioder og begge operasjonaliseringer av geografivariabelen er representantenes fordeling på variabelen overføringskomité/ikke overføringskomité signifikant forskjellig fra forventet fordeling. Spørsmålet er nå hva som kan forklare disse resultatene.

8.2 Forholdet mellom landsdeler og komiteer

Stortingets komitésystem medfører en arbeidsdeling i Stortinget, og gjennom komiteenes ansvarsområder en spesialisering. Segmentering forutsetter at fagkomiteenes ansvarsområder er relativt begrensede. Dette er nødvendig for at komiteene skal være attraktive for bestemte segmenter eller sektorer. Det er langt fra alle komiteer på Stortinget som kan sies å oppfylle dette kravet, og antallet er redusert etter komitéreformen i 1993. For denne studien er det først og fremst interessant å se om enkelte komiteer gjennom sine ansvarsområder kan knyttes til bestemte geografiske områder, og videre om dette gjenspeiles i representantenes komitémedlemskap. Jeg vil ikke her drøfte inngående om det vi ser faktisk er segmentering eller ikke.

8.2.1 Overføringskomiteene

Det er blant overføringskomiteene vi finner de klareste sammenhengene mellom distrikt og komité. Dette er naturlig ettersom overføringskomiteer, slik de er definert her, har ansvar for arbeidsområder som medfører overføringer av midler til små grupper eller til bestemte geografiske områder. Det vil trolig være naturlig å sette ansvarsområdene til komiteene som inngår i kategorien overføringskomiteer i forbindelse med distrikter utenfor de mest sentrale strøk. Dette gjelder særlig komiteene for energi (oljeutvinning), landbruk, sjøfart og fiskeri, og kommunal. Samferdsel ses også på som et viktig område for distriktene og periferien, og er i norsk politikk ofte et viktig politisk spørsmål når det gjelder distriktsinteresser.

Resultatene i de tre foregående kapitlene viser en klar underrepresentasjon i overføringskomiteene for de sentrale strøkene i landet. I kapittel 7 så vi at sentrum (Oslo/Akershus og Oslofjord) klart skiller seg ut i analysene ved at sannsynligheten for å være medlem av en overføringskomité for en representant fra denne landsdelen er mindre enn for resten av landet. For skillet mellom overføringskomité og ikke overføringskomité ser det ut som om skillet mellom landsdelenes representasjon går mellom sentrum og resten av landet. Sammenhengen mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap synes å være noe sterkere i overføringskomiteer enn i andre komiteer.

Den mest åpenbare sammenhengen mellom distriktsinteresser og komité finner vi trolig mellom ”fiskerifylkene”, særlig Nord-Norge, og Sjøfarts- og fiskerikomiteen. De tre nordligste fylkene er alle blant de fem fylkene som har flest fiskere (Fiskeridirektoratet 2000). De to andre fylkene blant de fem er Møre og Romsdal og Hordaland (rangeringen av fylkene varierer etter om man tar med innbyggere som har fiske som tilleggssyrke). Det sterke båndet mellom Nord-Norge og fiskerinæringen bekreftes ytterligere ved at alle fiskeriministrene siden 1990 har kommet fra denne landsdelen.

Vi har sett i tidligere kapitler at Sjøfarts- og fiskerikomiteen skiller seg ut med de sterkeste sammenhengene mellom representantenes distriktsbakgrunn og deres komitémedlemskap, med en klar overrepresentasjon for Nord-Norge/periferi. I tillegg har Vestlandet hatt en viss overrepresentasjon. Dersom vi ser på hvordan de enkelte fylker har fordelt sine representanter (se tabell app.1), finner vi at av komiteens 20 representanter i de to stortingsperiodene før 1993, har 18 kommet fra de fem fylkene med flest fiskere (og oppdrettere). 12 av disse er fra Nord-Norge. Av komiteens 20 representanter hadde sju et yrke tilknyttet sjøfarts- og fiskerinæringen da de ble stortingsrepresentanter. I tillegg må en anta at flere av representantene enn de som har hatt et slikt yrke ved valg til Stortinget enten har hatt et yrke tilknyttet næringen tidligere, eller har foreldre som har eller har hatt det. Heidi Formo (1998: 48) viser i sin hovedoppgave at ni av ti representanter i Sjøfarts- og fiskerikomiteen i perioden 1990-93 hadde sektortilknytning, enten i form av yrke, foreldres yrke, utdanning, tillitsverv eller fylke. En rekke representanter hadde flere av disse egenskapene. For denne komiteen ser det derfor ut til å være klare sammenhenger mellom representantenes sektortilknytning og medlemskap; og med geografisk bakgrunn som en del av dette. Bak tesen om segmentering og Krehbiels fordelingsperspektiv ligger det en forutsetning om at komiteene er sammensatt av representanter med særinteresser innenfor komiteens ansvarsområde – homogene komiteer. Denne forutsetningen er langt på vei oppfylt for Sjøfarts- og fiskerikomiteen.

Landbruksnæringen har blitt brukt som selve kroneksemplet på segmentering og jerntriangler. I kapittel 5 fant jeg at Landbrukskomiteens sammensetning for perioden 1985-93 avvek signifikant fra forventet sammensetning. Det er likevel ikke tydelige trekk når det gjelder landsdelenes under- og overrepresentasjon. Oslofjordområdet, Hedmark/Oppland og Trøndelag er overrepresentert. Hedmark og Oppland er de to fylkene som har størst jordbruksareal (1989 og 1999) og flest driftsenheter i landet (1989) (Statistisk årbok 2001), men Hedmark har faktisk *ikke* vært medlem av komiteen. Oppland står for hele landsdelens overrepresentasjon med sine fire representanter. De to neste fylkene i rangeringen av antall driftsenheter, Rogaland og Hordaland, har hatt hhv. en og to representanter. Om ikke komiteens sammensetning

basert på geografiske områder er tydelig, er komitémedlemmenes næringsbakgrunn påfallende. Hele 12 av komiteens 22 representanter hadde et yrke tilknyttet landbruksnæringen ved valg til Stortinget. Formo (1998: 50) finner at 8 av 11 representanter i komiteen i perioden 1990-93 hadde sektortilknytning. En av forutsetningene til tesen om segmentering er dermed oppfylt gjennom konsentrasjonen av representanter med bakgrunn fra landbruksnæringen, men det er vanskeligere her å se sammenhengen med geografisk bakgrunn.

Energi- og industrikomiteen (1985-93) og Energi- og miljøkomiteen (1993-2001) behandles som to ulike komiteer i materialet. For begge komiteene har vi sett en overrepresentasjon for Sørvestlandet. Det er likevel god grunn til å se på de to komiteene samlet også, ettersom begge behandler energispørsmål. Blant enkeltfylkene (tabell app. 1) finner vi klare forskjeller i representasjon. Rogaland har hatt klart flest representanter med 11 av til sammen 61 representanter i de to komiteene, mens Hordaland har hatt nest flest med seks. Dette er interessant ettersom nettopp disse to fylkene topper listen over fylkene når det gjelder oljeutvinning og ansatte i oljeutvinning (www.ssb.no). 11 av 61 representanter er kanskje ikke så stor andel, men at ett fylke har hatt så mange representanter i de to komiteene er påfallende. Ser vi på komiteenes sammensetning for enkeltperiodene, ser vi imidlertid at Rogalands representasjon i komiteen ikke er stabil. I de fire periodene fra 1985 til 2001 har representasjonen i de to komiteene vært hhv. en, fire, to og fire.

Næringskomiteen, som ble opprettet i 1993, overtok arbeidsområdene fra Sjøfarts- og fiskerikomiteen, Landbrukskomiteen og industrisakene fra Energi- og industrikomiteen. Det er derfor vanskelig å knytte komiteen til en bestemt del av landet. Derfor er det interessant at det er Nord-Norge (periferien) som er klarest overrepresentert i denne komiteen. Landsdelen har hatt tre flere representanter enn hva man skulle forvente ved tilfeldig fordeling. Nord-Norge var klart overrepresentert i Sjøfarts- og fiskerikomiteen, men underrepresentert i de andre komiteene som ble slått sammen til Næringskomiteen. Det kan derfor se ut til at det fortsatt er en sammenheng mellom fiskeridelen av komiteens arbeidsområder og

landsdelsbakgrunn, selv om den er betydelig svakere enn for perioden før 1993. Dette bildet forsterkes av at leder, nestleder og sekretær i perioden 1993-97 og leder i perioden 1997-2001, kom fra ett av de tre nordligste fylkene.

For Samferdselskomiteen og Kommunalkomiteen er det vanskeligere å se tydelige sammenhenger mellom fylker og komiteenes ansvarsområder. Samferdsel anses trolig som et viktig fagfelt både for sentrum, med stor trafikk og mange trafikkulykker, og for periferi, med store avstander, bruer og tunneler. Vi har likevel sett tendenser til at sentrum er underrepresentert og periferi overrepresentert i denne komiteen. Nord-Norge har hatt fire representanter flere for den samlede perioden 1985-2001 enn hva man skulle forvente ved tilfeldig fordeling. Ettersom samferdsel er et viktig tema i norsk politikk, og viktig for alle deler av landet, er det vanskelig å se at denne overrepresentasjonen skulle ha bakgrunn i Nord-Norges særinteresser. Selv om det ikke er så lett å koble distriktsinteresser og ansvarsområde sammen, kan en overrepresentasjon føre til at det mistenkes at den aktuelle landsdelen har fordeler av dette. Jeg kommer tilbake til dette nedenfor under diskusjonen av Stortingets legitimitet.

Kommunalkomiteen har et bredt ansvarsområde som ikke peker i retning av bestemte distrikter, men i komiteens ansvarsområde ligger distriktsutbygging. En skulle derfor kunne tro at komiteen ville være mer attraktiv for distrikter utenfor de sentrale strøk. Utslagene i landsdelenes over- og underrepresentasjon for denne komiteen er imidlertid små og peker i litt ulike retninger. Men det *er* en tendens til at de mest sentrale strøk av landet er underrepresentert.

8.2.2 Andre komiteer

Det er lite som peker i retning av at det skal være en sammenheng mellom komiteer som ikke tilhører overføringskomiteene og bestemte interesser i bestemte landsdeler. Jeg vil likevel se nærmere på Forsvarskomiteen. Komiteen må sies å ha et ansvarsområde som er nasjonalt og ikke spesielt tilknyttet enkelte sektorer eller landsdeler. Dessuten er det for komiteen svært små utslag i over- og

underrepresentasjon i analysene kapitlene 5 og 6. For Forsvarskomiteen kan man likevel tenke seg at det ville være av større interesse for fylker som har viktige og store forsvarsinstallasjoner å være medlem av komiteen enn for andre fylker. Forsvaret har i tillegg til den nasjonale funksjonen en funksjon som blant annet arbeidsplass i mange distrikter. I små kommuner kan Forsvaret ha funksjon som en hjørnesteinsbedrift (Folkenborg og Nergaard 2001: 19). Landsdelenes fordeling i komiteen peker imidlertid ikke i noen bestemt retning. På fylkesnivå kan vi likevel merke oss at Troms har hatt sin største andel av representanter (fire) for den samlede perioden i denne komiteen. Hordaland har også hatt en stor andel med sine sju. Begge disse fylkene har store og viktige forsvarsinstallasjoner. Dette kan tyde på en sammenheng mellom fylkenes interesser og komitémedlemskap.

Som vi har sett skiller Utenrikskomiteen seg ut med store utslag i over- og underrepresentasjon, men komiteens ansvarsområder peker ikke i retning av at dette skulle ha bakgrunn i de overrepresenterte distrikters særpreg. Som kjent kjennetegnes Utenrikskomiteen med en høy gjennomsnittsansiennitet. For den samlede perioden 1985-2001 er den gjennomsnittlige ansiennitet på Stortinget på 5,48 storting. Både Oslo/Akershus (6,5) og sentrum (6,1) har høyere ansiennitet i enn Stortinget som helhet. Dette kan derfor være med å forklare sentrums overrepresentasjon.

8.3 Representantenes ansiennitet

Som nevnt i teorikapitlet kan man som en forlengelse av Matthews og Valens studier (1999) forvente at sannsynligheten for å bli medlem av en komité som behandler svært sentrale saker for representantens distrikt synker med representantens økende erfaring på Stortinget, ettersom man antar at nye representanter er mer orientert mot sine distrikt enn mer erfarne. Denne hypotesen strider imidlertid imot det man skulle forvente ved segmentering: Segmentering forutsetter stor grad av stabilitet og kontinuitet blant aktørene og dermed også i komitémedlemskap (se blant annet Egeberg et al. 1978, Rommetvedt kommer). Dessuten kan det som vi har sett stilles mange spørsmål ved hvor stor muligheten er for selvseleksjon blant representantene.

I kapittel 7 så vi at ansiennitet ikke hadde selvstendig effekt på medlemskap i overføringskomiteer. Vi så derimot at det eksisterte et samspill mellom geografisk bakgrunn og ansiennitet, selv om få av dem var signifikante og da ofte på et lavt nivå. For landsdelene (1985-2001) så vi for eksempel at sannsynligheten for å være medlem av en overføringskomité økte for alle landsdeler med Oslo/Akershus som referansekategori både før og etter innføring av samspill. Samspillene var derimot negative (bare signifikant for Oslofjord), noe som betyr at den positive effekten var størst for de med lav ansiennitet. Med Nord-Norge som referansekategori så vi samme tendens: Landsdelene har nå negativ effekt på sannsynligheten, og ved innføring av samspill ser vi at denne effekten er størst for de med høy ansiennitet. Det er ikke tydelige tegn som kan leses ut av dette resultatet. Men det er visse tegn på at effekten av å komme fra deler av landet som er overrepresentert i overføringskomiteene er størst for de med lav ansiennitet. Dersom vi forutsetter at de overrepresenterte landsdelene (de perifere deler av landet) har spesielle interesser innenfor overføringskomiteene, styrker dette hypotesen om representantenes ansiennitet og komitémedlemskap som følger av Matthews og Valen.

Ettersom Sjøfarts- og fiskerikomiteen skiller seg ut ved at sammenhengen mellom distrikt og komité synes stor både når det gjelder antall representanter, komiteens ansvarsområde og distriktets særegenheter, vil jeg se litt nærmere på ansiennitet i denne komiteen. Gjennomsnittlig ansiennitet i komiteen er for de to periodene 5,75 storting. For medlemmene fra Nord-Norge er den på 5,88 og for medlemmene fra Vestlandsfylkene er den på 4. Gjennomsnitt for hele Stortinget i de to periodene var på 5,70. Det er dermed lite som tyder på at representanter med lav ansiennitet fra ”komiteens fylker” sitter i denne komiteen, selv om Vestlandet ligger litt lavt. Det ser heller ikke ut til å være stor grad av kontinuitet blant komiteens medlemmer. Bare to av representantene var medlem av komiteen i begge perioder

8.4 Representantenes komitéønsker

En av forutsetningene for tesen om segmentering og dens implikasjoner for komiteenes sammensetning er at stortingsrepresentantene søker seg til komiteer som

behandler saker innenfor ”deres” sektor, eller som er viktige for deres distrikt. I følge Leif Helland (2000: 8) forutsetter tesen videre en stor grad av selvseleksjon når det gjelder komitémedlemskap. Sammenhengene vi har sett i kapittel 5-7 kan tyde på at dette er tilfellet for noen komiteer. Det er som nevnt tegn som peker i retning av at representanter sitter i komiteer som behandler saker som er viktige for deres distrikter. Kan dermed analyseresultatene forklares med at representantene ønsker seg til disse komiteene, og faktisk får sine ønsker oppfylt av partiet og Valgkomiteen?

Tabell 8.1 presenterer svarene på spørsmålet om hvilke tre komiteer representantene helst ønsker å sitte i fra Stortingsundersøkelsen i 1995. Antall enheter per landsdel og sentralitetskategori blir relativt lavt. Det er derfor vanskelig å sammenlikne rangeringene ettersom det for mange av landsdelene er flere komiteer som er rangert likt (ties). I tabell 8.2 presenteres likevel resultatet av en korrelasjonsanalyse for hele Stortingets rangering av komiteene og de enkelte landsdelenes. Til tross for mange ties gir resultatet en indikasjon på forholdet mellom rangeringene.

Tabell 8.1: Hvor ofte landsdelene ¹ og sentralitetskategoriene ² representanter nevner komiteene blant de tre mest ønskede. Stortingsundersøkelsen 1995.

	1 N = 20	2 N = 19	3 N = 9	4 N = 15	5 N = 21	6 N = 14	7 N = 15	Sentrum N = 39	Midt N = 59	Total N = 113
Utenriks	45.0%	31.6%	55.6%	53.3%	38.1%	28.6%	40.0%	38.5%	42.4%	40.7%
Energi og miljø	35.0%	31.6%	55.6%	40.0%	28.6%	50.0%	33.3%	33.3%	40.7%	37.2%
Finans	40.0%	21.1%	22.2%	46.7%	38.1%	28.6%	53.3%	30.8%	35.6%	36.3%
Næring	40.0%	36.8%	33.3%	26.7%	42.9%	50.0%	13.3%	38.5%	38.9%	35.4%
Samferdsel	20.0%	57.9%	22.2%	6.7%	33.3%	14.3%	46.7%	38.5%	20.3%	30.1%
Familie, kult, adm.	20.0%	26.3%	44.4%	13.3%	19.0%	42.9%	13.3%	23.1%	27.1%	23.9%
Kirke, utd., forskn.	20.0%	10.5%	22.2%	33.3%	33.3%	28.6%	20.0%	15.4%	30.5%	23.9%
Sosial	35.0%	31.6%	33.3%	40.0%	9.5%	21.4%	0.0%	33.3%	23.7%	23.9%
Kommunal	15.0%	10.5%	0.0%	20.0%	28.6%	35.7%	26.7%	12.8%	23.7%	20.4%
Forsvar	5.0%	15.8%	0.0%	6.7%	14.3%	0.0%	20.0%	10.3%	6.8%	9.7%
Justis	15.0%	15.8%	0.0%	6.7%	9.5%	0.0%	13.3%	15.4%	5.1%	9.7%
Kontroll og konstit.	10.0%	10.5%	11.1%	6.7%	4.8%	0.0%	20.0%	10.3%	5.1%	8.8%

¹Landsdelene: 1: Oslo og Akershus. 2: Østfold, Buskerud, Vestfold og Telemark. 3: Hedmark og Oppland. 4: Rogaland, Aust- og Vest-Agder. 5: Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal. 6: Sør- og Nord-Trøndelag. 7: Nordland, Troms og Finnmark.

²Sentralitetskategoriene: Sentrum: landsdel 1 og 2. Midt-kategorien: landsdel 3, 4, 5 og 6. Periferien = landsdel 7.

Kilde: Stortingsundersøkelsen 1995.

Tabell 8.2: Rangkorrelasjoner (Spearman's rho) mellom landsdelenes komitérangering og hele Stortingets komitérangering.

	1	2	3	4	5	6	7	Sentrum	Midt
<i>Total rang.</i>	<i>0.916</i> ****	<i>0.685</i> **	<i>0.797</i> ***	<i>0.781</i> ***	<i>0.787</i> ***	<i>0.638</i> **	<i>0.483</i> -	<i>0.843</i> ****	<i>0.904</i> ****

*p ≤ 0,10, ** p ≤ 0,05, *** p ≤ 0,01, **** p ≤ 0,001.

Det er få klare utslag når det gjelder ønskene, og det ser ut til at landsdelenes rangering ikke varierer særlig seg imellom. Av tabell 8.2 ser vi at landsdelenes rangering korrelerer høyt med den totale rangeringen. Det er verdt å merke seg at Nord-Norge/periferi skiller seg ut med ikke-signifikant korrelasjon med den totale rangeringen. Det kan derfor se ut til at Nord-Norges rangering skiller seg mest ut. Dette viser også korrelasjonene mellom Nord-Norges rangering og de andre landsdelenes rangering (disse resultatene er ikke presentert her).

På grunn av det lave antallet enheter skal man være forsiktig med å komme med bastante utsagn når det gjelder forskjeller i prosent. Noen interessante trekk er det likevel verdt å merke seg. Jeg vil igjen begynne med Nord-Norge: Landsdelens representanter har rangert den nye Næringskomiteen overraskende lavt. Bare to (13,3%) av landsdelens representanter ønsker å sitte i denne komiteen. Skulle antall representanter tilsvart andelen som ønsker å sitte i komiteen for hele Stortinget, skulle antallet vært noe i overkant av fem. Dette er et overraskende resultat ettersom vi har sett at Nord-Norge var overrepresentert i denne komiteen for perioden 1993-2001. Et annet interessant trekk ved Nord-Norge er andelen som ønsker å sitte i Forsvarskomiteen. Denne er betydelig større enn for de fleste andre landsdeler, men det må understrekes at antall representanter er lavt: Tre representanter fra Nord-Norge ønsker å sitte i denne komiteen og alle tre kommer fra Troms. Av Forsvarskomiteens 11 representanter denne perioden kom tre fra Nord-Norge (to fra Troms).

Samferdselskomiteen er rangert høyest av landsdel 2 (Oslofjord). Omkring dobbelt så mange representanter fra denne landsdelen ønsker å være medlem av denne komiteen enn hva resultatet for hele forsamlingen skulle tilsi. Det kan se ut til at Kommunalkomiteen rangeres noe lavere blant representanter fra de sentrale fylkene.

Dette er i tråd med antakelsen om at komiteen ansvarsområder i størst grad appellerer til representanter fra distrikter utenfor de sentrale strøk.

Materialet er for lite til å kunne vurdere sammenhengen mellom representantenes ansiennitet, geografiske bakgrunn og komitéønsker. Tidligere forskning har som vi har sett vist at det er en tendens til at ferske representanter ønsker seg til komiteer som er viktige for deres distrikter (Matthews og Valen 1999: 156).

8.5 Regional segmentering?

8.5.1 Segmentering?

Er de sammenhengene vi har sett mellom representantenes geografiske bakgrunn og deres komitémedlemskap segmentering? Konsentrasjonen av representanter fra bestemte landsdeler i enkelte komiteer peker i retning av segmentering. Sterkest i så måte er tendensen for Sjøfarts- og fiskerikomiteen. Også Utenrikskomiteen har svært klare tendensen til over- og underrepresentasjon, men denne komiteen kan vanskelig kobles sammen med særinteresser knyttet til næring eller distrikt.

Studien gir ikke et fullstendig svar på om Stortingets komitésystem har bestått av homogene komiteer som skiller seg fra Stortinget som helhet. Det vi her har sett er at svært få komiteer kan sies å være homogent sammensatt med hensyn til representantenes geografiske bakgrunn. Tidligere studier har imidlertid vist at det samme er tilfelle når det gjelder representantenes preferanser (Rasch 1997). Til tross for at komiteene ikke kan anses som homogene, har vi sett at det *er* sammenhenger mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap, og som forventet særlig for overføringskomiteene. Dette viser at representantenes komitémedlemskap med stor sannsynlighet kan kobles sammen med deres geografiske bakgrunn, og gjenspeile særpreg ved landsdelene.

Det er likevel vanskelig å kalle dette *segmentering* i den forstand begrepet ble definert på 1970-tallet. Konsentrasjonen er ikke sterk nok. Krehbiels informasjonsperspektiv sier at preferanseuteliggere forekommer i komitésystemet,

blant annet fordi dette innebærer en spesialisering som er mindre kostnadskrevende og dermed vil lette komiteenes informative rolle (Krehbiel 1991: 88). De utslagene vi har sett av landsdelers overrepresentasjon i visse komiteer kan ses i lys av dette: Landsdeler som har interesser eller problemer knyttet til et bestemt område, kan være overrepresentert i komiteene nettopp fordi dette er rasjonelt ut fra komiteenes informative rolle.

8.5.2 Institusjonelle forhold

Tesen om segmentering og fordelingsperspektivet stiller visse krav til hvordan et parlament skal være organisert. Tesen forutsetter at komiteene er spesialisert i så høy grad at de vil være attraktive for bestemte grupper. Det er ikke så mange av komiteene på Stortinget som oppfyller dette kravet, og antallet ble mindre etter komitéreformen i 1993. Antall komiteer som igjen kan knyttes til bestemte næringer eller distrikter er som vi har sett enda lavere. Muligheten for segmentering er dermed relativt liten, og mindre etter 1993 enn før.

Et annet krav er som nevnt selvseleksjon til komiteene. Empirien og analysene i denne studien går ikke inn på om representantenes komitéønsker faktisk oppfylles, eller om det er stor grad av selvseleksjon i komitémedlemskap. Leif Helland (2000: 35-36) hevder at det er så store institusjonelle skranker i Stortinget at en utstrakt selvseleksjon ikke er mulig. Selvseleksjon ville bryte ned læringssystemet, og dessuten føre til ujevn størrelse på komiteene. Derfor spiller partiene en stor rolle i tildeling av komitémedlemskap. Formelt er det Valgkomiteens beslutning hvor representantene skal sitte i komitésystemet, men reelt sett er det partiene som bestemmer hvem fra partiet som skal sitte hvor (Helland og Rasch 1998: 227). Representantene komitéønsker spiller likevel en svært viktig rolle når det gjelder komitémedlemskap. Det er et faktum at de aller fleste representanter havner i en av de tre komiteene de helst ønsker å sitte. Av de 112 respondentene med gyldig verdi på spørsmålet om representanten er medlem av en av de tre mest ønskede komiteer i stortingsundersøkelsen fra 1995, svarte hele 85,7% ja. Som vi har sett kan det ikke leses noen mønstre i representantenes komitéønsker ut fra representantenes

geografiske bakgrunn. Georg Apenes (1989: 82) beskriver komitéplasseringen på denne måten:

”Komitéplasseringen tar selvsagt utgangspunkt i representantenes personlige ønsker. Alle kan imidlertid ikke sitte i Industrikomiteen, slik at det også blir lagt vekt på kjønn, valgkrets og ansiennitet når kabalen legges.”

Skrankene for selvseleksjon kan være en av årsakene til at det ikke er flere homogene komiteer i komitésystemet, dersom vi antar at representantene ønsker seg til komiteer som er viktige for deres distrikter.

8.5.3 Allmenngjøring og alliansebygging

Med utgangspunkt i samfunnets endring i retning av pluralisering, bedre kommunikasjon og større åpenhet ser Hilmar Rommetvedt (2002; Rommetvedt kommer) et økt behov for samordning og alliansebygging. Samtidig beveger han seg bort fra tesen om segmentering, og hevder at dette samfunnet bidrar til et større konkurranseforhold mellom interessegruppene, som nødvendiggjør en legitimering av sine interesser gjennom ivaretagelse av allmenne hensyn og alliansebygging, og ikke i form av segmentering. Samtidig ser han en utvikling i retning av et mer mangfoldig, aktivt og uforutsigbart Storting, med økt antall dissenser i komitéinnstillingene, og hvor komiteene er arenaer for partiene. Rommetvedt ser komitéreformen som en del av samordningen, og trekker fram den økte miljøoppmerksomheten i ”energi-innstillinger” etter 1993 som et eksempel og resultat av komitéreformen.

Ole Johan Eikeland (1983) finner klare sammenhenger mellom hvilket fylke representantene kommer fra og hvilken komité de sitter i for perioden 1945 til 1977. Eikeland finner flere signifikante sammenhenger for denne perioden enn det jeg gjør i denne studien, noe som for eksempel viser seg ved at 14 av fylkene signifikant avviker fra forventet fordeling for perioden 1945-77. Denne forskjellen kan skyldes at Eikeland undersøkte flere perioder og dermed hadde flere enheter. På bakgrunn av dette hadde han dessuten mulighet til å studere *fylkene*. Forskjellen kan imidlertid også ses på som en utvikling mot mer heterogent sammensatte komiteer og et ledd i den prosessen Rommetvedt skisserer, som ender i tesen om alliansebygging.

8.5.4 Stortingets legitimitet

I Rommetvedts antitese til tesen om segmentering er interessegruppenes *legitimitet* et sentralt element. Som et resultat av pluraliseringen og samordningen må aktørenes interesser legitimiseres ved å vise til ivaretagelse av mer allmenne hensyn (Rommetvedt 2002: 166). I forlengelsen av dette vil jeg vurdere Stortinget og komiteenes legitimitet.

Stortinget er avhengig av at omgivelsene har tillit til det som politisk organ og de avgjørelser som det fatter. Det betyr at Stortinget må ha legitimitet i samfunnet for å fungere. For å oppnå eller opprettholde denne legitimiteten må Stortingets atferd i form av avgjørelser og politikk være av en slik art at de godtas og anses som riktige. Omgivelsene må ha tillit til at arbeidet i Stortinget utføres, og avgjørelsene fattes, på en tilfredsstillende måte. For at dette skal skje, er det nødvendig at ulike grupper i samfunnet anser at denne legitimiteten er til stede. Gruppene stiller ulike krav som Stortinget må ta hensyn til i sin organisering og sitt arbeid. Institusjonen ligger derfor nær idealtypen ”den politiske organisasjonen” som Nils Brunsson (1989) beskriver. Organisasjonens legitimitetsbasis er å reflektere inkonsistente normer (Brunsson 1989: 19). Organisasjonen skal reflektere krav og ideer fra ulike grupper i omgivelsene. Brunsson ser for seg noe av den samme samfunnsutviklingen som Rommetvedt: Som et resultat av et mer differensiert samfunn øker antall grupper med spesielle interesser som krever oppmerksomhet (Brunsson 1989: 1). Organisasjonens omgivelser blir mer sammensatt og inkonsistente. Som vi har sett hevder Johan P. Olsen (1983: 39) at Stortingets legitimitets- og ressursbasis bygger på evnen til å representere det som er av betydning for viktige grupper i samfunnet.

Tesen om den segmenterte stat, og homogene, sterke stortingskomiteer som en del av segmentene, harmonerer dårlig med den politiske organisasjonen. Dersom Stortinget var organisert med et komitésystem bestående av komiteer med sektorentusiaster, og disse komiteene var de avgjørende beslutningstakerne, ville Stortinget miste mye av sin legitimitet. Omgivelsene ville ikke lenger ha tillit til at Stortingets avgjørelser ble tatt med allmenne hensyn for øye. Dette argumentet svekker troen på at samfunnet

kjennetegnes av segmentering. Tesen om segmentering har dårlige kår i et samfunn som er i en utvikling som den Rommetvedt og Brunsson skisserer, med åpenhet og pluralisme. Både Stortinget og andre aktørers legitimitet må bygges på at man tar allmenne hensyn.

Som vi har sett er det viktig for den politiske organisasjon å synliggjøre et konfliktnivå. Det er dermed viktig for stortingsrepresentantene å vise at de tilhører ulike partier. I følge Brunsson (1989: 21) er det viktig for representantene å ha mye kontakt med partifeller og lite kontakt med representanter fra andre partier. Kontakt med andre partier bør ideelt sett skje åpent, slik at konfliktnivået kan understrekes enda mer. Partiene møtes blant annet i Stortingets komiteer, hvor det tradisjonelt har blitt tilstrebet enighet i avgjørelser. Komitémøtene foregår dessuten bak lukkede dører. Komiteene er på denne måten med på å svekke inntrykket av konfliktnivå blant representantene. Vi har på den annen side sett et økende antall dissenser i komitéinnstillingene (Rommetvedt 1998: 65), noe som igjen er med på symbolisere konflikt. Likevel er det utvilsomt slik at komiteene er en arena hvor partiene kan drøfte og kompromisse med hverandre. I lys av dette kan utviklingen i retning av et økt antall dissenser ses som et tiltak for å understreke konfliktnivået og inkonsistensen. Homogene komiteer, som i tesen om segmentering, vil gå i motsatt retning av den politiske organisasjonen. Slike komiteer kan ikke sies å reflektere inkonsistente normer og krav fra omgivelsene. Homogene komiteer vil dermed få problemer med legitimiteten. Uavhengig om man legger til grunn tesen om den segmenterte stat, vil svært sterke sammenhenger mellom geografisk bakgrunn og komitémedlemskap kunne svekke Stortingets legitimitet. Komiteer som er sterkt dominert av representanter fra én landsdel vil kunne mistenkes for å være sammensatt av sektorentusiaster. Dermed vil både komiteens og Stortingets legitimitet svekkes. Dette forutsetter imidlertid at homogeniteten og det lave konfliktnivået er synlig for omgivelsene. Det kan stilles spørsmål ved om ikke det viktige er at konfliktnivået synliggjøres i plenum og i debatter i media, nettopp fordi komiteenes arbeid skjer bak lukkede dører. Men komiteenes sentrale rolle i Stortinget er kjent. Det er dessuten

ofte medlemmer av komiteene som uttaler seg til media om saker som faller inn under komiteens ansvarsområde.

Jeg vil trekke frem et konkret eksempel på hvordan legitimiteten oppfattes. Som vi så er det ikke så enkelt å koble Samferdselskomiteens ansvarsområde til bestemte deler av landet. Dersom det er store forskjeller mellom landsdelers representasjon i en komité, kan dette likevel ses på som et tegn på at den overrepresenterte landsdelen har fordeler av sin representasjon. En slik mistanke kan i alle fall lett bli reist. Det viser også uttalelser fra politikere gitt til VG 17. august 2001. Tema for artikkelen er en dårlig E6 gjennom Østfold og den lange tiden det har tatt å bygge ny. I følge VG gir daværende statssekretær Eirin K. Sund (Ap) Vestlandet skylden for dette fordi vestlandsprosjekter har kommet foran prosjekter på Østlandet. Samtidig uttaler stortingsrepresentant Kjellaug Nakkim (H) fra Østfold til VG samme dato: ”Den største utfordringen er å få samferdselskomiteen til å forstå at det er forskjell på en fraflyttingsvei i Finnmark og hovedveien ut av landet,” og beskylder både vestlendinger og nordlendinger for å snike i køen. Uten å komme inn på hvor rett disse to politikerne har i sine uttalelser, vil jeg hevde at sterke over- og underrepresentasjoner i komiteene nettopp kan føre til mistanker om at komiteenes medlemmer meler sitt eget distrikts kake. Nå har vi riktignok sett at under- og overrepresentasjonen for denne komiteen etter 1993 ikke er stor.

Det kan imidlertid også tenkes at en *homogent* sammensatt komité når det gjelder geografisk bakgrunn kan bidra til å øke legitimiteten til komiteens arbeid. For eksempel for Sjøfarts- og fiskerikomiteen ville det være negativt for tilliten til den blant fiskere og innbyggere i fiskeridistriktene om ikke nettopp disse områdene var godt representert. Tilliten blant landsgjennomsnittet ville kanskje vært høyere med en perfekt proporsjonal sammensetning, men blant for eksempel fiskere og fiskeoppdrettere i forbindelse med Sjøfarts- og fiskerikomiteen, og bønder i forbindelse med Landbrukskomiteen, ville den trolig vært lavere. Man kan derfor tenke seg at partiene til en viss grad plasserer folk fra bestemte distrikter i bestemte

komiteer nettopp for å økte partiets, komiteens og Stortingets legitimitet i disse distriktene.

8.5.5 Komitéreformen i 1993

Analysene har vist at representantenes geografiske bakgrunn hadde større effekt på deres komitémedlemskap før 1993 enn etter. Dette har sammenheng med at antall overføringskomiteer har sunket, og at det er færre komiteer som kan knyttes til en bestemt sektor, eller et bestemt distrikt. Men det var likevel ikke stor forskjell i styrken på sammenhengen mellom geografisk bakgrunn og medlemskap i overføringskomité-kategorien for de to periodene.

Komitéreformen kan også studeres i lys av diskusjonen om Stortingets legitimitet. Reformen kan ses som et virkemiddel for å øke Stortingets legitimitet gjennom å bryte opp noen av de mest spesialiserte og sektoriserte komiteene, i tillegg til å hindre negative konsekvenser av den segmenteringen man så for seg. Jo Benkow (St. tidende 1991-92: 3410) uttalte i Stortinget i forbindelse med behandlingen av komitéreformen at komiteene hadde opptrådt som talspersoner ”for begrensede nærings- og samfunnssektors interesser.”

Denne studien viser at det er forskjeller i sammenhengene mellom representantenes geografiske bakgrunn og deres komitémedlemskap før og etter reformen i 1993. Det kan derfor se ut til at reformen har hatt innvirkning på komiteenes sammensetning av representanter fra ulike landsdeler. Det var klarere konsentrasjoner før 1993. Andre studier viser også at reformen har hatt effekter: Hilmar Rommetvedt (1999: 18) har funnet at etter opprettelsen av Energi- og miljøkomiteen har innholdet i energiinnstillinger endret seg. Miljøvern er blitt en betydelig mer sentral del av slike innstillinger etter komitéreformen. Heidi Formo (1998) undersøker i sin hovedoppgave om endringene i komitéstrukturen har hatt betydning for komiteenes faktiske atferd. Formo finner at det har skjedd endringer i rekrutteringen til komiteene og i komiteenes atferd som peker i retning av desegmentering, men påpeker samtidig at denne prosessen begynte før komitéreformen.

På bakgrunn av funnene i denne studien og i tidligere studier ser det derfor ut til at komitéreformen har ført til faktiske endringer i komiteenes sammensetning og i innholdet i komiteenes innstillinger. Det er likevel et mer uavklart spørsmål om den utviklingen man kan se i forbindelse med reformen var i gang før den, slik at reformen var en del av den, eller etter, slik at reformen satte prosessen i gang. Uavhengig av dette er det sannsynlig at reformen har ført til faktiske endringer i komiteenes atferd og sammensetning.

8.6 Avsluttende bemerkninger

Studien av stortingsrepresentantenes komitémedlemskap for perioden 1985-2001, med basis i deres geografiske bakgrunn, har vist at det er visse konsentrasjoner av representanter fra enkelte deler av landet i enkelte komiteer. Representantenes komitémedlemskap påvirkes av deres geografiske bakgrunn, og det er tendenser til at særtrekk ved ulike deler av landet påvirker komiteenes sammensetning. Det er likevel få komiteer som kan anses som *homogene*, og derfor peker i retning av segmentering.

En forklaring til utslagene i over- og underrepresentasjon kan være Stortinget og komiteenes behov av legitimitet i omgivelsene. En annen er at Stortinget ikke tillater at representantene selv bestemmer hvilken komité de skal være medlem av eller at komiteene er preferanseavvikende i forhold til Stortinget som helhet.

Komitéreformen ser også ut til å hatt effekt i retning av mer forholdsmessig representasjon av landsdelene i komiteene.

Kapittel 9

Avslutning: Oppsummering av oppgavens resultater

Studien har søkt gi svar på om det på Stortinget skjer en regional segmentering, det vil si om det i Stortingets komitésystem er slik at enkelte landsdeler dominerer enkelte komiteer. Studien har tatt utgangspunkt i konkurrerende hypoteser utledet fra tesen om segmentering og den nyere kritikken av denne. Gjennom kvantitative bivariate og multivariate analyser er disse hypotesene testet, og til slutt er analyseresultatene diskutert og forsøkt forklart.

9.1 Studiens hypoteser

9.1.1 De to hovedhypotesene

I studien er to konkurrerende hypoteser søkt testet:

- H_1 : Fagkomiteene på Stortinget er dominert av representanter fra regioner som har særskilte interesser innenfor de respektive komiteenes arbeidsområder.
- H_2 : Fagkomiteene på Stortinget består av representanter fra ulike regioner – enkelte regioner vil ikke dominere enkelte komiteer.

Den første hypotesen følger av tesen om segmentering og Krehbiels fordelingsperspektiv, mens den siste er utledet av kritikken av tesen om segmentering og Krehbiels informasjonsperspektiv. I analysene har vi sett at visse komiteer har vært dominert av representanter fra regioner som har særskilte interesser innenfor komiteenes arbeidsområder. Dette gjelder først og fremst Sjøfarts- og fiskerikomiteen, men vi har også sett trekk av dette for Landbrukskomiteen og de to komiteene for energi og industri, og energi og miljø. Selv om komiteene avviker fra forventet fordeling (fordeling ved statistisk uavhengighet), er de likevel ikke homogene. Forutsetningen knyttet til tesen om segmentering og

fordelingsperspektivet om at komitésystemet skulle bestå av homogene komiteer, kan derfor ikke sies å være oppfylt med hensyn til representantenes geografiske bakgrunn.

9.1.2 Underhypoteser

Ut fra fordelingshypotesen (H_1) utledet jeg i kapittel 2 tre underhypoteser:

- Særlig for de såkalte overføringskomiteene vil det være klare utslag når det gjelder regionenes representasjon i komiteen.

Studien har vist at fordelingen av representantene på de to kategoriene overføringskomiteer og ikke overføringskomiteer ikke er tilfeldig. De sentrale delene av landet er klart underrepresentert i overføringskomiteene. Det ser også ut til at de fleste av komiteene som skiller seg ut med klare utslag i over- og underrepresentasjon er nettopp overføringskomiteer. Men bildet her er ikke entydig.

- Sannsynligheten for å bli medlem av en komité som behandler svært sentrale saker for representantens distrikt, synker med representantens økende erfaring på Stortinget.

Studien innebærer ikke en tilstrekkelig test av denne hypotesen til å kunne bekrefte eller avkrefte den. De multivariate analysene tyder likevel på at den positive effekten på sannsynligheten for medlemskap i overføringskomiteene av å komme fra landsdeler (perifere) som er overrepresentert i overføringskomiteene, er størst for de med lav utdanning.

- Representantenes uttrykte komitéønsker varierer med basis i hvilken del av landet de kommer fra.

Materialet som studien bygger på gjør det ikke mulig å gjennomføre en fullgod test av denne hypotesen. Stortingsundersøkelsen fra 1995 har et lite antall enheter. Ut fra materialet kan man ikke finne sammenhenger mellom geografisk bakgrunn og ønsker.

9.2 Hva gir ikke studien svar på?

Studien har tatt for seg bare fire stortingsperioder. Antall representanter per komité har derfor vært begrenset. Dersom flere stortingsperioder hadde blitt undersøkt, kunne resultatene blitt tydeligere og sikrere. Det valgte omfanget av analysene er likevel tilfredsstillende for denne studien, særlig ettersom det i studien har vært viktig å se på komitésammensetningen før og etter komitéreformen i 1993.

Intensjonen bak oppgaven har ikke vært i størst mulig grad å forklare representantenes komitémedlemskap, men å se om representantenes geografiske bakgrunn er av betydning for komitémedlemskap. De andre faktorene som kan tenkes å ha innvirkning på komitémedlemskap har derfor ikke fått like stor oppmerksomhet. For eksempel er representantenes næringsbakgrunn ikke studert inngående. I de multivariate analysene er bare noen få yrker (næringsbakgrunn) tatt med. Blant annet på grunn av antall representanter var det ikke mulig å ta med flere yrkeskategorier. Næringsbakgrunn har ikke bare med yrke å gjøre, men også foreldrenes yrke, representantenes utdanning og tidligere yrke, organisasjonsverv osv. Disse aspektene er ikke undersøkt i denne oppgaven.

I forlengelsen av dette må det understrekes at det i studien ikke har vært like store muligheter til å se på representasjonen i enkeltkomiteer som på fordelingen av representanter på kategorien overføringskomiteer. Dette gjelder den multivariate analysen, hvor jeg kun hadde variabelen overføringskomité som avhengig variabel. Det kan stilles spørsmål ved hvor god denne operasjonaliseringen er: Hvor mye har komiteene felles? Er det et meningsfullt og interessant skille? Vurderingene som ligger bak operasjonaliseringen har jeg redegjort for i kapittel 2 og 3. I en studie med et større tidsspenn ville det vært mulig å gjennomføre multivariate analyser på hver enkelt komité, trekke inn flere yrkes-/næringsvariable og dermed få gjennomført en bedre kontroll for nettopp forholdet mellom representantenes næringsbakgrunn og komitémedlemskap. Det er som tidligere nevnt vanskelig å knytte bestemte yrker eller næringer til kategorien overføringskomiteer.

Studien går ikke inn på representantenes preferanser. Man kan derfor ikke slutte seg til at konsentrasjonen av landsdeler i enkelte komiteer har basis i eller gir seg utslag i representantenes preferanser og atferd, og heller ikke at geografisk heterogene komiteer er heterogene når det gjelder preferanser.

9.3 Studien i en større sammenheng

Denne oppgaven er ikke med på å bekrefte eller styrke tesen om segmentering. Selv om vi har sett eksempler på konsentrasjon av representanter fra bestemte geografiske områder i komiteer, er ikke disse tendensene sterke nok til å peke i retning av tesen om segmentering. Resultatene stemmer derimot bedre overens med teoriene som benekter segmentering og som forutsetter heterogene komiteer. Studiens resultat føyer seg derfor inn i rekken av forskningsresultatene til blant annet Leif Helland og Hilmar Rommetvedt. Bidragene til Helland og Rommetvedt (og Krehbiel) som er nevnt i denne oppgaven presenterer andre innfallsvinkler til studier av det politiske system.

Selv om funnene ikke kan sies å peke i retning av segmentering, har vi likevel sett at fordelingen av representanter i komitésystemet ikke er tilfeldig med hensyn til geografisk bakgrunn. Noen av de samme tendensene som for eksempel Eikeland fant i sin studie ser vi igjen her. Det ser ut til at representantenes geografiske bakgrunn *har* betydning for deres komitémedlemskap.

Appendiks

Tabell app. 1: Fylkenes representanter i fagkomiteene. Absolutte tall.

	Ostfold	Akershus	Oslo	Hedmark	Oppland	Buskerud	Vestfold	Telemark	Aust-Agder	Vest-Agder	Rogaland	Hordaland	Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	Sør-Trøndelag	Nord-Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark
Energi/industri	2	1	2	-	1	2	1	2	2	2	5	3	3	1	1	2	2	-	32
Forbr./adm.	1	3	1	2	-	-	2	-	1	-	3	1	1	-	1	1	2	1	20
Kirke/underv.	2	2	5	2	1	3	1	1	1	-	1	1	3	1	3	-	1	1	29
Komm./miljøv.	1	1	3	2	2	1	-	1	-	2	3	5	-	4	1	2	3	1	33
Landbruk	1	-	-	-	4	-	4	2	-	1	1	2	-	-	3	2	1	1	22
Sjøfart/fiskeri	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-	2	-	-	6	3	20
Finans	6	4	10	4	3	4	2	1	1	-	8	7	2	6	7	-	5	1	4
Forsvar	3	5	1	2	1	1	4	3	1	3	-	7	1	3	-	2	2	4	43
Justis	3	3	5	3	1	3	3	1	-	1	3	5	2	2	2	2	3	2	44
Samferdsel	1	4	2	1	5	3	2	3	1	2	4	7	3	2	6	1	7	1	4
Sosial	2	6	6	9	2	-	2	4	3	1	4	4	-	5	4	1	2	2	59
Utenriks	3	15	12	-	3	7	1	-	1	1	1	3	-	3	3	2	1	-	56
Energi/miljø.	-	3	2	1	-	-	1	3	-	1	6	3	1	1	2	1	3	1	29
Fam./kult./adm.	1	1	2	3	-	3	1	1	1	-	2	1	-	3	1	4	1	-	25
Krk./utd./forsk.	-	5	5	-	1	1	1	1	-	3	1	1	-	3	2	1	2	2	29
Kommunal	1	1	1	3	-	-	2	2	2	1	1	3	1	1	3	2	1	1	26
Kontroll/konst.	4	-	6	-	1	-	1	1	-	1	-	2	-	1	-	-	3	1	21
Næring	2	-	2	1	3	1	-	-	1	1	2	3	3	2	1	1	3	2	30
	33	55	65	33	28	29	28	26	16	20	45	62	20	40	40	24	48	24	652

De seks første komiteene opphører, mens de tre siste kommer til i 1993. De seks midterste behandles i dette materialet som like før og etter 1993.

Tabell app. 2: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-93, med landsdeler som geografisk variabel. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert. De signifikante er referert i tabell 7.3. (signifikanssannsynlighet i parentes) (Tomme celler vil si at koeffisienten er signifikant og dermed referert i tabell 7.3)

Variable	Modell 3 og 4	Modell 5	Modell 6	Modell 7
KJØNN	0.286 (0.302)	0.338 (0.237)	0.338 (0.237)	0.319 (0.272)
ALDER	- 0.020 (0.188)	- 0.020 (0.199)	- 0.020 (0.199)	- 0.019 (0.227)
LAGTING	0.346 (0.250)	0.319 (0.296)	0.319 (0.296)	0.317 (0.299)
VALGKOMITÉ	0.023 (0.945)	0.054 (0.873)	0.054 (0.873)	0.036 (0.916)
USIKKERT MANDAT	- 0.102 (0.714)	- 0.064 (0.821)	- 0.064 (0.821)	- 0.073 (0.797)
ANSIENNITET	0.015 (0.624)	0.072 (0.220)		0.074 (0.208)
YRKE UNDERV.	0.268 (0.434)	0.231 (0.510)	0.231 (0.510)	0.263 (0.466)
YRKE INDUSTRI	0.430 (0.400)	0.332 (0.526)	0.332 (0.526)	0.359 (0.497)
YRKE HELSE	- 0.532 (0.402)	- 0.589 (0.354)	- 0.589 (0.354)	- 0.555 (0.387)
SPILL OSLO/AKERS	–	–	- 0.069 (0.481)	–
SPILL OSLOFJORD	–	- 0.102 (0.192)		- 0.102 (0.193)
SPILL HED/OPP	–	- 0.125 (0.203)		- 0.125 (0.203)
SPILL SØRVEST	–	- 0.141 (0.123)		- 0.139 (0.129)
SPILL VESTLANDET	–	- 0.036 (0.689)	- 0.104 (0.332)	- 0.035 (0.698)
SPILL TRØNDELAG	–	- 0.072 (0.487)	- 0.140 (0.230)	- 0.070 (0.498)
SPILL NORD-NORGE	–	0.069 (0.481)	–	0.068 (0.483)
PARTI	–	–	–	0.066 (0.688)

Tabell app. 3: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1985-93, med sentralitetskategorier som geografisk variabel. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert. De signifikante er referert i tabell 7.4 (signifikanssannsynlighet i parentes) (Tomme celler vil si at koeffisienten er signifikant og dermed referert i tabell 7.4)

Variable	Modell 3 og 4	Modell 5	Modell 6	Modell 7
KJØNN	0.320 (0.243)	0.388 (0.165)	0.388 (0.165)	0.361 (0.203)
LAGTING	0.324 (0.277)	0.322 (0.284)	0.322 (0.284)	0.323 (0.284)
VALGKOMITÉ	0.096 (0.765)	0.105 (0.748)	0.105 (0.748)	0.082 (0.803)
USIKKERT MANDAT	- 0.101 (0.715)	- 0.114 (0.681)	- 0.114 (0.681)	- 0.128 (0.644)
ANSIENNITET	- 0.002 (0.959)	- 0.003 (0.943)	0.129 (0.115)	-0.000 (1.000)
YRKE UNDERV.	0.338 (0.317)	0.302 (0.378)	0.302 (0.378)	0.343 (0.328)
YRKE INDUSTRI	0.355 (0.482)	0.409 (0.419)	0.409 (0.419)	0.451 (0.377)
YRKE HELSE	- 0.531 (0.393)	- 0.545 (0.384)	- 0.545 (0.384)	- 0.489 (0.441)
SPILL SENTRUM	–	–	- 0.132 (0.136)	–
SPILL MIDT	–	- 0.030 (0.565)		- 0.028 (0.587)
SPILL PERIFERI	–	0.132 (0.136)	–	0.132 (0.134)
PARTI	–	–	–	0.088 (0.574)

Tabell app. 4: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1993-2001, med landsdeler som geografisk variabel. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert. De signifikante er referert i tabell 7.5 (signifikanssannsynlighet i parentes) (Tomme celler vil si at koeffisienten er signifikant og dermed referert i tabell 7.5)

Variable	Modell 3 og 4	Modell 5	Modell 6	Modell 7
KJØNN	0.262 (0.344)	0.263 (0.348)	0.263 (0.348)	0.239 (0.402)
ALDER	0.001 (0.936)	0.000 (0.985)	0.000 (0.985)	0.001 (0.959)
LAGTING	0.048 (0.872)	0.066 (0.826)	0.066 (0.826)	0.064 (0.832)
VALGKOMITÉ	0.148 (0.647)	0.140 (0.670)	0.140 (0.670)	0.144 (0.661)
PRESIDENTSK.	- 0.112 (0.777)	- 0.142 (0.725)	- 0.142 (0.725)	- 0.148 (0.713)
USIKKERT MANDAT	- 0.332 (0.232)	- 0.358 (0.201)	- 0.358 (0.201)	- 0.358 (0.201)
ANSIENNITET	- 0.039 (0.143)	- 0.019 (0.747)	0.011 (0.880)	- 0.020 (0.723)
YRKE UNDERV.	- 0.098 (0.794)	- 0.021 (0.958)	- 0.021 (0.958)	- 0.012 (0.975)
YRKE PRIMÆR	- 0.052 (0.901)	- 0.025 (0.955)	- 0.025 (0.955)	- 0.022 (0.960)
YRKE INDUSTRI	- 0.073 (0.885)	0.022 (0.967)	0.022 (0.967)	0.056 (0.914)
YRKE HELSE	0.278 (0.599)	0.415 (0.438)	0.415 (0.438)	0.431 (0.422)
SPILL OSLO/AKERS	–	–	- 0.029 (0.746)	–
SPILL OSLOFJORD	–	- 0.107 (0.210)	- 0.136 (0.153)	- 0.104 (0.223)
SPILL HED/OPP	–	0.038 (0.687)	0.009 (0.929)	0.045 (0.641)
SPILL SØRVEST	–	0.073 (0.443)	0.043 (0.680)	0.073 (0.437)
SPILL VESTLANDET	–	- 0.060 (0.439)	- 0.089 (0.313)	- 0.056 (0.468)
SPILL TRØNDELAG	–	0.026 (0.747)	- 0.056 (0.557)	- 0.026 (0.755)
SPILL NORD-NORGE	–	0.029 (0.7456)	–	0.033 (0.715)
PARTI	–	–	–	0.069 (0.682)

Tabell app. 5: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i overføringskomiteene, 1993-2001, med sentralitetskategorier som geografisk variabel. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert. De signifikante er referert i tabell 7.6 (signifikanssannsynlighet i parentes) (Tomme celler vil si at koeffisienten er signifikant og dermed referert i tabell 7.6)

Variable	Modell 3 og 4	Modell 5	Modell 6	Modell 7
KJØNN	0.290 (0.291)	0.288 (0.295)	0.288 (0.295)	0.260 (0.355)
ALDER	0.000 (0.998)	0.000 (0.997)	0.000 (0.997)	0.001 (0.955)
LAGTING	0.027 (0.926)	0.005 (0.987)	0.005 (0.987)	0.003 (0.991)
VALGKOMITÉ	0.165 (0.606)	0.181 (0.576)	0.181 (0.576)	0.180 (0.577)
PRESIDENTSK.	- 0.088 (0.820)	- 0.081 (0.834)	- 0.081 (0.834)	- 0.086 (0.825)
USIKKERT MANDAT	- 0.340 (0.221)	- 0.354 (0.201)	- 0.354 (0.201)	- 0.355 (0.200)
ANSIENNITET	- 0.040 (0.123)		0.013 (0.859)	
YRKE UNDERV.	- 0.085 (0.819)	- 0.039 (0.917)	- 0.039 (0.917)	- 0.029 (0.939)
YRKE PRIMÆR	- 0.080 (0.845)	- 0.040 (0.923)	- 0.040 (0.923)	- 0.039 (0.925)
YRKE INDUSTRI	- 0.076 (0.879)	- 0.084 (0.867)	- 0.084 (0.867)	- 0.037 (0.942)
YRKE HELSE	0.304 (0.565)	0.347 (0.513)	0.347 (0.513)	0.372 (0.485)
SPILL SENTRUM	–	–	- 0.085 (0.298)	–
SPILL MIDT	–	0.040 (0.428)	- 0.045 (0.563)	0.042 (0.412)
SPILL PERIFERI	–	0.085 (0.298)	–	0.087 (0.287)
PARTI	–	–	–	0.090 (0.581)

Tabell app. 6: Logitlikninger. Estimerte koeffisienter for medlemskap i Utenrikskomiteen, 1985-2001. Kun ikke-signifikante koeffisienter er referert. De signifikante er referert i tabell 7.7 (signifikanssannsynlighet i parentes) (Tomme celler vil si at koeffisienten er signifikant og dermed referert i tabell 7.7)

Variable	Modell 3 Landsdel	Modell 5 Landsdel	Modell 7 Landsdel	Modell 3 Sentralitet	Modell 5 Sentralitet	Modell 7 Sentralitet
KJØNN	0.331 (0.371)	0.316 (0.396)	0.394 (0.299)	0.154 (0.666)	0.142 (0.691)	0.254 (0.489)
ALDER	0.010 (0.624)	0.009 (0.638)	0.008 (0.707)	0.016 (0.413)	0.016 (0.411)	0.012 (0.536)
LAGTING	0.625 (0.133)	0.677 (0.109)		0.631 (0.124)	0.652 (0.114)	
PRESIDENTSK.	- 0.342 (0.521)	- 0.267 (0.622)	- 0.212 (0.696)	- 0.482 (0.350)	- 0.409 (0.427)	- 0.403 (0.433)
USIKKERT MANDAT	- 0.271 (0.512)	- 0.389 (0.356)	- 0.283 (0.509)	- 0.177 (0.666)	- 0.210 (0.611)	- 0.109 (0.794)
ANSIENNITET		0.028 (0.517)	0.037 (0.399)			
YRKE UNDERV.	- 0.116 (0.793)	- 0.077 (0.867)	- 0.228 (0.626)	- 0.206 (0.632)	- 0.139 (0.749)	- 0.298 (0.502)
YRKE PRIMER		- 1.026 (0.167)	- 0.955 (0.200)	- 0.880 (0.182)	- 0.874 (0.200)	- 0.763 (0.261)
YRKE INDUSTRI	- 0.066 (0.940)	- 0.014 (0.988)	0.108 (0.903)	- 0.191 (0.825)	- 0.255 (0.775)	- 0.154 (0.859)
YRKE HELSE	- 0.909 (0.208)	- 0.824 (0.256)	- 1.068 (0.155)	- 0.968 (0.171)	- 0.974 (0.167)	

Litteratur

- Apenes, Georg (1989): *Løven gjesper*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bjørklund, Tor (1999): *Et lokalvalg i perspektiv*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Brunsson, Nils (1989): *The Organization og Hypocrisy. Talk, decisions and actions in organizations*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Christensen, Tom (1991): *Virksomhetsplanlegging – myteskapning eller instrumentell problemløsning?* Oslo: TANO.
- Egeberg, Morten og Johan P. Olsen, Harald Sætren (1978): "Organisasjonssamfunnet og den segmenterte stat", i Johan P. Olsen (red): *Politisk organisering*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eikeland, Ole Johan (1983): *Territoriell valordning – funksjonell arbeidsdeling*. Hovedoppgave. Bergen: Institutt for sammenlignende politikk.
- Fiskeridirektoratet (2001): *Fiskeflåte og fiskarmantal 2000*. Bergen: Fiskeridirektoratet. (tilgjengelig på www.fiskeridir.no/sider/statistikk/statistikk.html)
- Folkenborg, Kari og Kristine Nergaard (2001): *På vei mot et nytt forsvar. Virkninger for de ansatte*. FAFO-rapport 354. Oslo: FAFO.
- Formo, Heidi (1998): *Stortingets komiteer*. Hovedoppgave. Bergen: Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, Universitetet i Bergen.
- Gran, Thorvald (1997): "Legitimitet", i Øyvind Østerud, Kjell Goldmann, Mogens N. Pedersen (red): *Statsvitenskapelig leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Helland, Leif (1999): *Logitanalyse med dikotom avhengig variabel: En innføring*. Oslo: Institutt for statsvitenskap. Forskningsnotat 1/99.
- Helland, Leif (2000): *Grenser for segmentering? Modellresonnementer og empiri*. Oslo: Makt- og demokratiutredningen, rapportserien nr. 14.
- Helland, Leif (2001): *Preferanser, prosedyrer og informasjon: Betingelser for budsjettdisiplin*. Dr. avhandling. Oslo: Institutt for statsvitenskap.
- Helland, Leif og Bjørn Erik Rasch (1998): "Stortingets fagkomiteer. Forholdet mellom popularitet, arbeidsmengde og komitestørrelse", *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 14: 219-252.
- Hellevik, Ottar (1991): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Heløe, Eivind (1996): *Parlamentarisk interessehevding belyst ved økonomiske modeller. En eksplorerende studie av Stortingets komitésammensetninger 1945-97*. Hovedoppgave. Oslo: Institutt for statsvitenskap.
- Hernes, Gudmund (1973): "Stortingets komitésystem og maktfordelingen i partigruppene." *Tidsskrift for samfunnsforskning* 14: 1-29.
- Hernes, Gudmund (1983): *Makt og styring. Det moderne Norge, bind 5*. Oslo: Gyldendal norsk forlag.
- Hernes, Gudmund (1984): "Segmentering og samordning", i Ole Berg og Arild Underdal (red): *Fra valg til vedtak*. Oslo: Aschehoug.
- Kolberg, Lars Christoffer (2000): *Kvinner i Stortingets komitehierarki*. Hovedoppgave i statsvitenskap. Oslo: Institutt for statsvitenskap.
- Krehbiel, Keith (1991): *Information and Legislative Organization*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Lijphart, Arend (1984): *Democracies*. New Haven and London: New Haven and London: Yale University Press.
- Matthews, Donald R. and Henry Valen (1999): *Parliamentary Representation. The Case of the Norwegian Storting*. Columbus: Ohio State University Press.
- Meyer, John W. og Brian Rowan (1977): "Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony", *American Journal of Sociology*, 83: 340-363.
- Nordby, Trond (2000): *I politikkens sentrum. Variasjoner i Stortingets makt 1814 – 2000*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Olsen, Johan P (1983): *Organized Democracy. Political Institutions in a Welfare Stat – the Case of Norway*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rasch, Bjørn Erik (1997): "Består Stortingets fagkomiteer av "sektorentusiaster"?", *Stat og styring* nr. 3/97: 25-29.
- Rasch, Bjørn Erik (1998): "Stortingsbeslutninger og demokrati", i Knut Midgaard og Bjørn Erik Rasch *Demokrati – vilkår og virkninger*. Oslo: Fagbokforlaget, 141-158.
- Rokkan, Stein (1987): *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rommetvedt, Hilmar (1992): "The Norwegian Storting: The Central Assembly of the Periphery", *Scandinavian Political Studies*, Vol. 15, No. 2, 79-97.
- Rommetvedt, Hilmar (1998): "Norwegian Parliamentary Committees: Performance, Structural Change and External Relations", *The Journal of Legislative Studies*, Frank Cass Publishers, nr. 4 1998: 60-84.
- Rommetvedt, Hilmar (1999): *Committees and Committee Change in an Established Democratic Parliament – the Case of Norway*. Bergen: LOS-senteret. Notat.

- Rommetvedt, Hilmar (2002): "Landbrukets makt – krise eller nye muligheter?". i Tor Rødseth (red.): *Landbruket ved en korsvei*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rommetvedt, Hilmar (Kommer): *Politikkens allmenngjøring og den ny-pluralistiske parlamentarismen. Makt og politisk organisering sett i lys av segmenteringstesens "antitese"*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Seip, Jens Arup (1987): *To linjer i norsk historie. Fra embetsmannsstat til ettpartistat. Høyre gjennom hundre år*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sejersted, Fredrik (2000): "Stortingets kontrollfunksjoner", *Nytt Norsk Tidsskrift*, Universitetsforlaget, nr. 2 2000: 173-185.
- Siegel, Sidney and N. John Castellan, Jr. (1988): *Nonparametric Statistics for the Behavioral Sciences*. McGraw-Hill, Inc.
- Statistisk sentralbyrå (1999): *NOS C 513, Regionale inndelinger. En oversikt over standarder i norsk offisiell statistikk*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. (tilgjengelig på www.ssb.no/emner/00/00/20/nos_c513/)
- Statistisk sentralbyrå (2001): *Statistisk årbok*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (2002): *Arbeidstakere i oljeutvinning, etter arbeidsfylke* (www.ssb.no/emner/06/01/arbtkomm/tab-2001-06-07-02.html)
- Statistisk sentralbyrå (2002): *Bruttoprodukt etter næring/hovedkategori av næring/kategori av virksomhet, etter fylke. 1997*. (www.ssb.no/emner/09/01/fnr/tab-2001-12-20-01.html)
- Stortinget (1998): *Stortinget i navn og tall*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Stortinget (2001): www.stortinget.no
- Stortingets forretningsorden* (1999), ajourført pr. 1. oktober 1999.
- Stortingstidende 1991-1992: 3405-3440. Forhandlinger i Stortinget, nr. 232, 4. mai 1992. *Endringer i Stortingets forretningsorden*.
- Strøm, Kaare (1998): "Parliamentary Committees in European Democracies", *The Journal of Legislative Studies*, Fran Cass Publishers, nr. 4 1998: 21-59.
- Sørensen, Rune (1989): "Logitmodellen: Analyse av diskret avhengig variabel", *Tidsskrift for samfunnsforskning* 30: 61-86.
- Torp, Olaf Chr. (1986): *Stortinget i navn og tall. Høsten 1985 – våren 1989*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Torp, Olaf Chr. (1990): *Stortinget i navn og tall. Høsten 1989 – våren 1993*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Torp, Olaf Chr. (1994): *Stortinget i navn og tall 1993 – 1997*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Undheim, Johan Olav (1996): *Innføring i statistikk og metode for samfunnsvitenskapelige fag*. Universitetsforlagets metodebibliotek. Oslo: Universitetsforlaget.
- Valen, Henry (1995): *Valg og politikk – et samfunn i endring*. Oslo: NKS-Forlaget.
- Valen, Henry and Hanne Marthe Narud, Ólafur Th. Hardarson (2000): “Geography and Political Representation”, i Peter Esaiasson og Knut Heidar (red): *Beyond Westminster and Congress. The Nordic Experience*. Columbus: Ohio State University Press, 107-131.
- VG (2001): “-Vestlandet sniker i køen.” 17. august.
- Østerud, Øyvind (1991): *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.